

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY BUKOWSKO NA LATA 2017-2023

Bukowsko, Warszawa, Brzozów
2017 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	5
I. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	6
I.1. STREFA SPOŁECZNA	6
1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy	6
1.2. Stan i struktura bezrobocia	9
1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń	10
1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców	12
1.5. Edukacja i poziom oświaty	13
1.6. Działalność organizacji pozarządowych	14
1.7. Frekwencja wyborcza.....	14
1.8. Kapitał społeczny	15
I.2. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA	16
2.1. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy	16
2.2. Struktura użytkowania gruntów	16
2.3. Dostęp do podstawowych usług społecznych	18
2.4. Przestrzeń publiczna.....	24
2.5. Infrastruktura rekreacyjno-sportowa i turystyczna	25
2.6. Stan dróg w gminie Bukowsko.....	26
2.7. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków.....	26
I.3. SFERA TECHNICZNA	27
I.4. STREFA GOSPODARCZA	31
4.1. Podmioty REGON	31
I.5. SFERA ŚRODOWISKOWA	32
5.1. Azbest	32
5.2. Ochrona przyrody.....	33
I.6. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO	36
6.1. Metodyka badania.....	36
6.2. Próba	36
6.3. Wyniki badania.....	38
I.7. WYNIKI WARSZATU DIAGNOSTYCZNEGO	44
I.8. DELIMITACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I DO REWITALIZACJI	46
I.9. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH	57
II. Opis powiązań Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych	58
III. Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	61
IV. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk	63
V. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych	68
V.1. Opis planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	69
V.2. Opis planowanych uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych	79
VI. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	80
VII. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE	90
VII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI	95

VII.2.	TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE .	96
VII.3.	ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	98
VIII.	SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI	99
VIII.1.	PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	99
VIII.2.	PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	100
IX.	SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ WPROWADZENIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU	102
X.	STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	105
	Spis tabel	106
	Spis wykresów	107
	Spis schematów	107
	Spis rysunków	107
	Spis zdjęć	107
	Spis map	108

Opracowanie:

RES Management S.C. Paweł Mentelski, Tomasz Bartnicki, Maciej Jednakiewicz

36-200 Brzozów

ul. Armii Krajowej 2

**Zespół ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023
w następującym składzie:**

Lp.	Imię i Nazwisko	Stanowisko
1.	Piotr Błażejowski	Wójt Gminy
2.	Leon Myrdak	Zastępca Wójta Gminy
3.	Urszula Rakoczy	Skarbnik Gminy
4.	Robert Milczanowski	Kierownik Referatu IK
5.	Agnieszka Klimek	Inspektor Referat IK
6.	Jadwiga Milczanowska	Kierownik Referatu OA
7.	Anna Hnat	Pomoc administracyjna

oraz pracownicy Urzędu Gminy w Bukowsku i jednostek organizacyjnych, a także przedstawiciele innych instytucji publicznych, NGO i mieszkańców.

Ze strony Wykonawcy

Tomasz Bartnicki – ekspert i moderator RES Management S.C.

Paweł Mentelski – ekspert i moderator RES Management S.C.

Maciej Jednakiewicz – ekspert RES Management S.C.

Justyna Kostecka – ekspert RES Management S.C.

Barbara Kurczab – RES Management S.C.

Grzegorz Romańczuk – ekspert ResPublic sp. z o.o.

Aleksandra Ciekot – ekspert GIS ResPublic sp. z o.o.

Joanna Przeździecka – ekspert GIS ResPublic sp. z o.o.

Zofia Przetakiewicz – ekspert GIS ResPublic sp. z o.o.

Weronika Błaszczak – ekspert GIS ResPublic sp. z o.o.

WSTĘP

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023 (LPR) to dokument operacyjny wskazujący na potrzebę realizacji działań głównie w sferze społecznej oraz dodatkowo w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej. Realizacja działań pozwoli na niwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjałów na obszarze rewitalizacji. W konsekwencji pozwoli to na wyprowadzenie obszaru ze stanów kryzysowych, co pobudzi ich rozwój społeczno-gospodarczy, oddziałujący w konsekwencji na całą gminę.

Proces przygotowania LPR poprzedziła diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Zarówno diagnoza gminy, jak i Lokalny Program Rewitalizacji zostały opracowane zgodnie z:

- Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art.18,ust. 2 pkt. 6 (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.),
- Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- Założeniami Narodowego Planu Rewitalizacji 2022,
- Instrukcją Przygotowania Programów Rewitalizacji w Zakresie Wsparcia w Ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r. rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Jest on prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Lokalny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny, który posłuży właścicielowi – władzom gminy, na uruchamianie mechanizmów oraz realizację przedsięwzięć mających na celu szczególnie rodzaj interwencji.

Opracowanie LPR objęte zostało dofinansowaniem w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 zgodnie z umową nr RR-II.052.48.52016 z Województwem Podkarpackim z dnia 01.06.2017r.

W dniu 27.06.2017 r. Gmina Bukowsko otrzymała pismo z PWIS w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023”.

W dniu 10.07.2017 r. Gmina Bukowsko otrzymała pismo z RDOŚ w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023”.

I. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH.

I.1. STREFA SPOŁECZNA

1.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy

Pod koniec 2016 roku gminę Bukowsko na stałe zamieszkiwały 5586 osoby. Z czego ok. 34% w sołectwie Bukowsko. Wśród mieszkańców gminy w 2016 r. 50,18% stanowili mężczyźni. W sołectwie Bukowsko odsetek mężczyzn wynosił 50,82%. Historycznie gminę tworzyły jeszcze inne, nieistniejące już miejscowości: Przybyszów, Bełchówka, Kamienne, Płonna i Ratnawica. Mimo, iż formalnie nie funkcjonują w rejestrze GUS.

Tabela 1. Liczba ludności w gminie Bukowsko w podziale na miejscowości w latach 2014-2016

Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców						Dynamika 2014-2016
	2014		2015		2016		
Bukowsko	1880	33,49%	1893	33,62%	1901	34,03%	101,12
Dudyńce	189	3,37%	189	3,36%	184	3,29%	97,35
Karlików	127	2,26%	118	2,10%	117	2,09%	92,13
Nagórzany	337	6,00%	339	6,02%	330	5,91%	97,92
Nadolany	682	12,15%	670	11,90%	681	12,19%	99,85
Nowotaniec	431	7,68%	442	7,85%	432	7,73%	100,23
Pobiedno	592	10,55%	602	10,69%	590	10,56%	99,66
Tokarnia	230	4,10%	232	4,12%	233	4,17%	101,30
Wola Piotrowa	339	6,04%	337	5,99%	332	5,94%	97,94
Wola Sękowa	241	4,29%	238	4,23%	221	3,96%	91,70
Wolica	320	5,70%	324	5,75%	321	5,75%	100,31
Zboiska	245	4,36%	246	4,37%	244	4,37%	99,59
Gmina	5613	100%	5630	100%	5586	100%	99,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Tabela 2. Liczba ludności w podziale na kobiety i mężczyzn w latach 2014-2016

Nazwa sołectwa	Kobiety							Mężczyźni						
	2014		2015		2016		Dynamika	2014		2015		2016		Dynamika
Bukowsko	934	49,68 %	938	49,55 %	935	49,18 %	100,11	974	51,81 %	971	51,29 %	966	50,82 %	99,18
Dudyńce	82	43,39 %	82	43,39 %	81	44,02 %	98,78	107	56,61 %	106	56,08 %	103	55,98 %	96,26
Karlików	67	52,76 %	61	51,69 %	56	47,86 %	83,58	60	47,24 %	57	48,31 %	59	50,43 %	98,33
Nagórzany	182	54,01 %	181	53,39 %	179	54,24 %	98,35	155	45,99 %	155	45,72 %	151	45,76 %	97,42
Nadolany	347	50,88 %	341	50,90 %	348	51,10 %	100,29	335	49,12 %	329	49,10 %	333	48,90 %	99,40
Nowotaniec	228	52,90 %	235	53,17 %	229	53,01 %	100,44	203	47,10 %	207	46,83 %	203	46,99 %	100,00
Pobiedno	293	49,49 %	298	49,50 %	293	49,66 %	100,00	299	50,51 %	304	50,50 %	297	50,34 %	99,33
Tokarnia	97	42,17 %	100	43,10 %	99	42,49 %	102,06	133	57,83 %	132	56,90 %	134	57,51 %	100,75
Wola Piotrowa	177	52,21 %	175	51,93 %	176	53,01 %	99,44	162	47,79 %	162	48,07 %	156	46,99 %	96,30
Wola Sękowa	115	47,72 %	114	47,90 %	106	47,96 %	92,17	126	52,28 %	124	52,10 %	115	52,04 %	91,27
Wolica	170	53,13 %	170	52,47 %	168	52,34 %	98,82	150	46,88 %	154	47,53 %	153	47,66 %	102,00
Zboiska	112	45,71 %	113	45,93 %	111	45,49 %	99,11	133	54,29 %	133	54,07 %	133	54,51 %	100,00
Gmina	2804	49,96 %	2808	49,88 %	2781	49,79 %	99,18	2837	50,54 %	2834	50,34 %	2803	50,18 %	98,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko

Na nadwyżkę mężczyzn wobec kobiet wskazuje współczynnik feminizacji wynoszący 99 dla całej gminy. Jest to tendencja utrzymująca się na przestrzeni lat. Na 100 mężczyzn przypadało 99 kobiet. Jest to tendencja odwrotna niż w powiecie i całej Polsce.

Tabela 3. Współczynnik feminizacji w latach 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Polska	107	107	107	107	107	107
Powiat sanocki	104	104	104	104	104	104
Gmina Bukowsko	100	99	99	99	99	99

Źródło: BDL GUS.

Liczba urodzeń w gminie Bukowsko na przestrzeni ostatnich 5 lat utrzymuje się na podobnym poziomie.. Należy jednak zaznaczyć wzrost liczby urodzeń w latach 2012 – 2013 w stosunku do lat wcześniejszych. Współczynnik urodzeń na 1000 mieszkańców wynosił odpowiednio 12,7 w 2012 oraz 12,9 w 2013. W 2014 nastąpił wyraźny spadek liczby urodzeń i wyniósł 11,0. Mimo to w przeciągu 6 badanych lat współczynnik urodzeń był wyższy niż w przypadku powiatu sanockiego. W badanych latach wzrosła liczba zgonów. Wskaźnik urosł od 7,14 do 8,85. Były to zarazem wartości wyższe niż w przypadku całego powiatu. Wzrost liczby zgonów może być związany ze starzeniem się społeczeństwa w gminie, które obrazuje piramida wieku i płci (schemat 1) Mimo to przyrost naturalny wciąż jest dodatni, jego wartość jednak spadła z poziomu 4,6 (w 2011) do 1,3 (w 2015). Od 2016 r. zanotowano wzrost wskaźnika zarówno dla powiatu jak i dla gminy.

Tabela 4. Urodzenia, zgony oraz przyrost naturalny w latach 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Urodzenia	64	70	71	61	63	65
Urodzenia na 1000 mieszkańców	11,7	12,7	12,9	11,0	11,4	11,7
Urodzenia na 1000 mieszkańców powiat	9,2	9,2	9,5	9,0	8,3	8,47
Zgony	39	48	51	40	56	49
Zgony na 1000 mieszkańców	7,14	8,73	9,25	7,21	10,09	8,85
Zgony na 1000 mieszkańców powiat	8,00	7,77	8,26	8,52	9,02	8,71
Przyrost naturalny ogółem	25	22	20	21	8	16
Przyrost naturalny na 1000 ludności	4,6	4,0	3,6	3,8	1,3	2,89
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców powiat	1,2	1,5	1,3	0,4	-0,7.	0,06

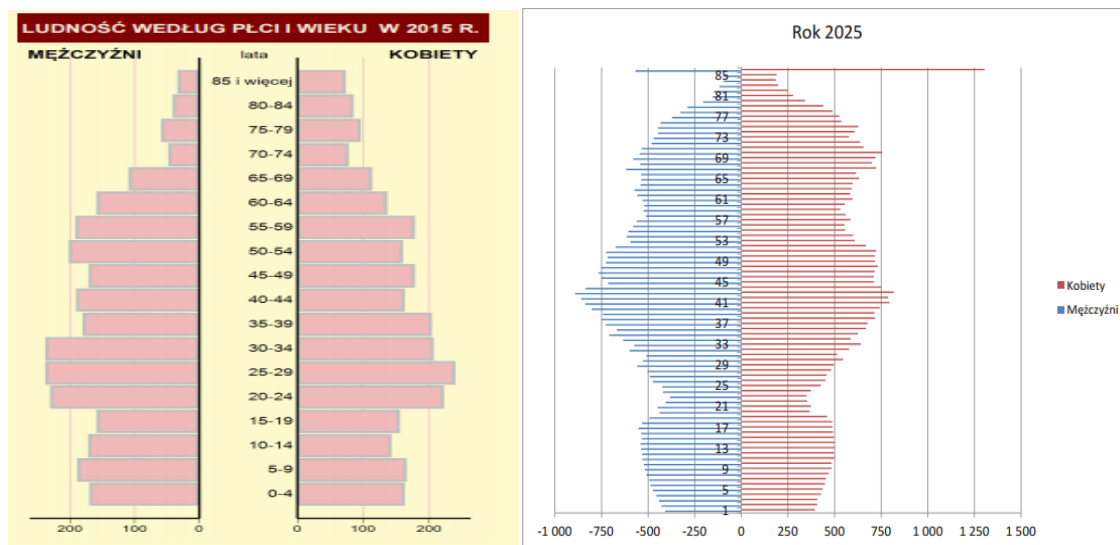
Źródło: BDL GUS.

Szczegółowe dane obrazujące wiek mieszkańców gminy Bukowsko przedstawia piramida wieku i płci (schemat 1). Dane zawierają piramidę wieku dla 2015 roku w gminie Bukowsko oraz prognozę dla całego powiatu sanockiego. Wygląd piramidy w Bukowisku jest podobny jak i w przypadku całej Polski. Pozytywny jest fakt, że najliczniejszą grupę stanowią ludzie pomiędzy 20 a 39 rokiem życia. Z uwagi na tendencje ogólnopolskie zachęcenie tej grupy do pozostania w gminie i zakładania rodziny w gminie jest szansą na rozwój stanowi żywy interes gminy.

Prognoza piramidy dla 2025 roku wyraźnie pokazuje, że ludność w gminie będzie się starzeć. Widoczna jest równowaga ludzi w wieku produkcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Jest to bardzo pesymistyczna prognoza, jednak odpowiada ogólnym tendencjom. W 2014 roku **średni wiek** mieszkańca gminy wynosił 37,7 lat i był nieco niższy niż średni dla województwa (38) lat.

Schemat 1. Piramida wieku dla gminy Bukowsko w 2015 oraz prognoza w 2025 (powiat Sanok)

Źródło: Vademecum Samorządowca, Uchwała rady Powiatu Sanok

Ujemny przyrost naturalny w 2014 odnotowano w Nadolanach oraz Woli Sękowej. Najwyższy dodatni przyrost naturalny zanotowano w Wolicy 1,81 na 100 mieszkańców.

Tabela 5. Przyrost naturalny w 2014 roku

Miejscowość	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny na 100 mieszkańców
Bukowsko	28	10	0,94
Dudyńce	1	1	0,00
Karlików	1	1	0,00
Nadolany	5	10	-1,56
Nagórzany	4	3	0,17
Nowotaniec	5	0	2,05
Pobiedno	10	5	2,72
Tokarnia	3	3	0,00
Wola Piotrowa	8	2	1,39
Wola Sękowa	1	4	-0,44
Wolica	4	0	1,81
Zboiska	3	0	1,29
Gmina	71	39	0,61

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP.

W całej gminie ludność produkcyjna stanowi ok. 62% ludności. W sołectwie Bukowsko ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 64,91% i była jedną z wyższych w całej gminie. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowi 15,01% populacji. W Bukowsku wynik 13,05% był średnim wynikiem w stosunku do innych sołectw. Najwyższy wskaźnik ludzi w wieku poprodukcyjnym zauważalny jest w Woli Sękowej i wynosi on 22,62%. Jest to szczególnie istotne, gdyż w miejscowości było więcej ludzi starszych niż osób do 18 roku życia. Podobnie jest w sołectwie Nowotaniec. Najwięcej ludzi do 18 roku życia mieszka w Tokarni (29,18%), a najmniej w Woli Sękowej. Wskaźniki te są pozytywne i nie odbiegają znacząco od średniej w całym kraju. Jednak należy zwrócić uwagę na szybko rosnący wskaźnik obciążenia demograficznego. Na 100 pracujących osób w 2011 przypadało 23,9 osoby w wieku poprodukcyjnym, natomiast w 2015 już 25.

Tabela 6. Ludność w przedziałach wiekowych w 2016 r.

Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców	Wiek produkcyjny		Wiek przedprodukcyjny		Wiek poprodukcyjny	
Bukowsko	1901	1234	64,91%	419	22,04%	248	13,05%
Dudyńce	184	121	65,76%	35	19,02%	28	15,22%
Karlików	117	81	69,23%	20	17,09%	16	13,06%

Nagórzany	330	199	60,30%	70	21,21%	61	18,48%
Nadolany	681	413	60,65%	163	23,94%	106	15,57%
Nowotaniec	432	271	62,73%	75	17,36%	86	19,91%
Pobiedno	590	368	62,37%	135	22,88%	87	14,75%
Tokarnia	233	142	60,94%	68	29,18%	23	9,87%
Wola Piotrowa	332	212	63,86%	74	22,29%	46	13,86%
Wola Sękowa	221	135	61,09%	36	16,29%	50	22,62%
Wolica	321	194	60,44%	79	24,61%	48	14,95%
Zboiska	244	154	63,11%	50	20,49%	40	16,39%
Gmina	5586	3469	62,1%	1278	22,87%	839	15,01%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP.

Tabela 7. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2011-2016

Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59,8	58,4	57,9	57,7	58,9	60,5
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	66,7	67,8	68,8	72,3	73,8	75,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	23,9	23,6	23,6	24,2	25	25,9

Źródło: BDL GUS.

Najwyższy wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym zanotowano w Nagórzanach oraz Nowotańcu. W obu sołectwach przekraczają one 30%. Natomiast najniższe wartości odnotowano w Tokarni oraz Karlikowie.

Tabela 8. Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011-2016

Nazwa sołectwa	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bukowsko	19,21%	19,40%	19,65%	19,64%	20,23%	20,36%
Dudyńce	23,39%	20,61%	18,94%	20,77%	21,26%	23,14%
Karlików	12,2%	11,9%	11,36%	10,11%	15,19%	17,33%
Nagórzany	31,47%	30,46%	29,7%	30,35%	29,41%	30,35%
Nadolany	25,12%	26,62%	25,43%	25,43%	25,43%	25,92%
Nowotaniec	21,68%	21,65%	21,84%	25%	25,44%	31,73%
Pobiedno	23,12%	23,27%	22,74%	22,28%	21,83%	23,64%
Tokarnia	18,31%	17,48%	17,27%	16,55%	16,31%	16,2%
Wola Piotrowa	19,42%	20,67%	19,27%	20,28%	20,56%	21,7%
Wola Sękowa	37,33%	37,33%	36,18%	36,49%	38,52%	18,31%
Wolica	23,2%	23,46%	23,78%	24,34%	27,27%	25,26%
Zboiska	22%	21,33%	20,51%	22,15%	24,20%	25,81%
Gmina	23,9%	23,6%	23,6%	24,2%	25%	24,19%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP.

1.2. Stan i struktura bezrobocia

W gminie Bukowsko stopa bezrobocia jest relatywnie niska (8,9% w 2016 r.) i proporcjonalna do wskaźników w regionie oraz w całej Polsce. Zdecydowanie częściej bez pracy są kobiety nieposiadające średniego wykształcenia. W całej gminie to właśnie osoby bez kwalifikacji są najczęściej bezrobotne.

Tabela 9. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina	13,4%	13,8%	12,8%	9,1%	8,9%
Województwo	15,5%	16,3%	14,6%	13,2%	11,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Najwyższą liczbę osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r. odnotowano w sołectwie Karlików (59,8). Najniższy odsetek bezrobotnych zamieszkiwał za w sołectwach Nowotaniec (1,62) i Wola Piotrowa (1,81). Dynamika zmian liczby bezrobotnych na przestrzeni lat 2014-2016 wyniosła dla całej gminy 56,49. Najmniejszy spadek liczby bezrobotnych w analizowanych latach odnotowano w sołectwie Zboiska (83,33).

Tabela 10. Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016

Nazwa sołectwa	Liczba bezrobotnych			Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	107	73	66	5,69	3,86	3,47	61,68
Dudyńce	16	9	9	8,47	4,76	4,89	56,25
Karlików	18	14	7	14,17	11,86	5,98	38,89
Nagórzany	20	16	10	5,93	4,72	3,03	50,00
Nadolany	29	29	23	4,25	4,33	3,38	79,31
Nowotaniec	25	14	7	5,80	3,17	1,62	28,00
Pobiedno	21	14	13	3,55	2,33	2,20	61,90
Tokarnia	16	9	10	6,96	3,88	4,29	62,50
Wola Piotrowa	21	10	6	6,19	2,97	1,81	28,57
Wola Sękowa	10	4	5	4,15	1,68	2,26	50,00
Wolica	13	7	8	4,06	2,16	2,49	61,54
Zboiska	12	8	10	4,90	3,25	4,10	83,33
Gmina	308	207	174	5,49	3,68	3,11	56,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy

Odsetek ludzi trwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r. dla całej gminy wynosił 1,75. W 2016 r. najwięcej osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców zamieszkiwało w miejscowości Zboiska (2,87). W 2016 r. w gminie Bukowsko na 100 mieszkańców przypadły 2,54 osoby bezrobotne bez wykształcenia średniego. Najwięcej osób nielegitymujących się wykształceniem średnim w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowano w sołectwie Karlików (3,42).

Tabela 11. Liczba długotrwale bezrobotnych i bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.

Nazwa sołectwa	Liczba długotrwale bezrobotnych	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Bukowsko	43	2,26	53	2,79
Dudyńce	4	2,17	7	3,8
Karlików	2	1,71	4	3,42
Nagórzany	6	1,82	9	2,73
Nadolany	12	1,76	20	2,94
Nowotaniec	3	0,69	6	1,39
Pobiedno	8	1,36	11	1,86
Tokarnia	6	2,58	6	2,58
Wola Piotrowa	2	0,6	6	1,81
Wola Sękowa	1	0,45	4	1,81
Wolica	4	1,25	6	1,87
Zboiska	7	2,87	10	4,1
Gmina	98	1,75	142	2,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

1.3. Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń

W 2016 r. w gminie Bukowsko 429 osób pobierało świadczenia pomocy społecznej. Najwięcej z nich mieszkało w miejscowości Bukowsko (141), co stanowiło 32,87% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w gminie. W przeliczeniu na 100 mieszkańców największą liczbą beneficjentów pomocy społecznej charakteryzowało się sołectwo Karlików. Dynamika zmian liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2014-2016 wyniosła dla całej gminy 67,46. Przyrost osób pobierających zasiłki z pomocy społecznej w analizowanym okresie odnotowano dla sołectwa Wolica (dynamika zmian 113,64).

Tabela 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016

Nazwa sołectwa	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej			Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	206	187	141	10,96	9,88	7,42	67,69
Dudyńce	19	16	4	10,05	8,47	2,17	21,62
Karlików	34	33	22	26,77	27,97	18,80	70,24
Nagórzany	16	19	9	4,75	5,60	2,73	57,44
Nadolany	85	79	77	12,46	11,79	11,31	90,72
Nowotaniec	23	23	15	5,34	5,20	3,47	65,07
Pobiedno	53	42	25	8,95	6,98	4,24	47,33
Tokarnia	71	52	29	30,87	22,41	12,45	40,32
Wola Piotrowa	32	32	24	9,44	9,50	7,23	76,58
Wola Sękowa	19	12	6	7,88	5,04	2,71	34,44
Wolica	50	45	57	15,63	13,89	17,76	113,64
Zboiska	31	32	20	12,65	13,01	8,20	64,78
Gmina	639	572	429	11,38	10,16	7,68	67,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Mimo spadających wskaźników to wciąż ubóstwo jest najczęstszą przyczyną otrzymywania pomocy społecznej. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najwięcej osób korzysta z pomocy w sołectwie Karlików (prawie 6 osób). W sołectwie Bukowsko osób cierpiących z powodu ubóstwa jest statystycznie mniej. Na tle całej gminy Bukowsko sołectwo ma średni wynik. Aczkolwiek liczba osób ubogich wynosi 49 (na 137 w całej gminie). Oznacza to, że co trzecia uboga osoba w gminie mieszka właśnie w Bukowsku. W 2015 odsetek był jeszcze wyższy na 203 ubogich ludzi aż 77 mieszkało w największym sołectwie.

Tabela 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.

Nazwa sołectwa	Ubóstwo			2016 na 100 mieszkańców
	2014	2015	2016	
Bukowsko	75	77	49	2,58
Dudyńce	9	8	0	0,00
Karlików	14	12	7	5,98
Nagórzany	8	4	4	1,21
Nadolany	25	20	21	3,08
Nowotaniec	13	12	8	1,85
Pobiedno	17	11	6	1,02
Tokarnia	34	24	12	5,15
Wola Piotrowa	12	15	9	2,71
Wola Sękowa	11	7	5	2,26
Wolica	15	12	15	4,67
Zboiska	1	1	1	0,41
Gmina	234	203	137	2,45

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Duża liczba osób ok. 100 każdego roku pobiera świadczenia z powodu niepełnosprawności. W 2016 roku liczba spadła i wynosi 74 osoby. Najwięcej niepełnosprawnych zamieszkuje Bukowsko – 15 osób.

W gminie występuje również problem alkoholizmu. Liczba osób korzystających z pomocy tego tytułu jest niewielka (17 w 2014 i 2015) oraz 6 w 2016. Jednak należy zaznaczyć, że są to dane osób korzystających z pomocy. Liczba alkoholików może być wyższa zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że najczęściej popełnianym przestępstwem jest jazda pod wpływem alkoholu.

W gminie złożono 510 wniosków o przyznanie świadczenia 500+. W przeliczeniu na jednego mieszkańca najwięcej w Nadolanach (27) oraz Woli Piotrowej (20). W sołectwie Bukowsko złożono 182 wniosków, co stanowi 9,57 wniosku na osobę. Oznacza to, że ok. 41% dzieci w sołectwie otrzymuje świadczenie. Jeszcze większy procent świadczeń na dziecko otrzymują mieszkańcy Dudyńców.

Tabela 14. Wnioski 500 plus

Miejscowość	Wnioski	Na 100 mieszkańców	Mieszkańcy do 18 roku życia	% pobierających
Bukowsko	182	9,57	442	41%
Dudyńce	21	3,56	37	57%
Karlików	9	4,89	20	45%
Nadolany	60	27,15	170	35%
Nagórzany	31	13,30	74	42%
Nowotaniec	34	10,24	76	45%
Pobiedno	54	7,93	140	39%
Tokarnia	23	9,43	69	33%
Wola Piotrowa	24	20,51	76	32%
Wola Sękowa	18	5,61	38	47%
Wolica	35	10,61	84	42%
Zboiska	19	4,40	52	37%
Gmina	510	9,13	1278	40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

1.4. Bezpieczeństwo mieszkańców

W gminie Bukowsko stwierdzono w 2016 roku 47 przestępstw, w 2015 – 59. Zdecydowana większość z nich została popełniona w sołectwie Bukowsko (47% w 2016). Na 100 mieszkańców odnotowywano 0,84 przestępstwa. Na 100 mieszkańców najwięcej przestępstw odnotowano w Karlikowie, Zboiskach i Tokarni. W całej w 2015 r. gminie założono 7 Niebieskich kart, natomiast w 2016 19. Najwięcej na 100 mieszkańców w Pobiednie i Tokarni. Najczęściej popełnianym przestępstwem w gminie było prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu. W latach 2014 – 2016 złapano na tym 31 kierowców. Prócz przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w ruchu drogowym (łącznie 40) taka sama liczba przewinień dotyczyła mienia. Na terenie gminy nie odnotowano przestępstw związanych z przeciwdziałaniem narkomanii.

Tabela 15. Przestępczość w Gminie Bukowsko lat 2014-2016

Nazwa sołectwa	Liczba przestępstw			Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	33	23	21	1,76	1,22	1,10	63,64
Dudyńce	0	6	0	0,00	3,17	0,00	-
Karlików	4	2	4	3,15	1,69	3,42	100,00
Nagórzany	1	3	0	0,30	0,88	0,00	0,00
Nadolany	7	6	3	1,03	0,90	0,44	42,86
Nowotaniec	5	3	2	1,16	0,68	0,46	40,00
Pobiedno	7	4	4	1,18	0,66	0,68	57,14
Tokarnia	4	4	3	1,74	1,72	1,29	75,00
Wola Piotrowa	0	1	0	0,00	0,30	0,00	-
Wola Sękowa	1	0	0	0,41	0,00	0,00	0,00
Wolica	4	5	3	1,25	1,54	0,93	75,00
Zboiska	5	2	7	2,04	0,81	2,87	140,00
Gmina	71	59	47	1,26	1,05	0,84	66,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji.

Tabela 16. Liczba niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016

Nazwa sołectwa	Liczba sporządzonych niebieskich kart			Liczba sporządzonych niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	3	5	5	0,16	0,26	0,26	166,67
Dudyńce	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Karlików	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Nagórzany	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Nadolany	0	2	1	0,00	0,30	0,15	-
Nowotaniec	0	1	1	0,00	0,23	0,23	-
Pobiedno	1	0	5	0,17	0,00	0,85	500,00
Tokarnia	1	2	4	0,43	0,86	1,72	400,00
Wola Piotrowa	0	0	2	0,00	0,00	0,60	-

Wola Sękowa	1	1	1	0,41	0,42	0,45	100,00
Wolica	0	4	0	0,00	1,23	0,00	-
Zboiska	0	1	0	0,00	0,41	0,00	-
Gmina	6	16	19	0,11	0,28	0,34	316,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Tabela 17. Rodzaje popełnianych przestępstw w latach 2014-2016

Przestępstwo	Łącznie w latach 2014 – 2016
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	17
Przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu	1
Przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	40
Przeciwko wolności	20
Przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości	2
Przeciwko rodzinie i opiece	10
Przeciwko osobom wykonującym pracę zarobkową	4
Przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego	2
Przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	6
Przeciwko ochronie informacji	3
Przeciwko wiarygodności dokumentów	1
Przeciwko mieniu	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji

1.5. Edukacja i poziom oświaty

Średni wynik sprawdzianu 6-klasisty w gminie w 2015 roku 69,07%. Należy zaznaczyć, że był to jeden z najwyższych wyników uzyskanych przez uczniów w gminie. W 2014 średni wynik wyniósł ok.66%. Średni wynik wyników 6-klasistów w Szkole Podstawowej w Bukowsku wynosi 67,33%, 65% w szkole w Pobiednie oraz 67,16% w Nowotańcu. Najniższy wynik uczniowie w Bukowsku osiągnęli w 2012 roku i wyniósł on 54,40%. Porównywalne wyniki do szkoły w Bukowsku osiągnęli uczniowie w Nowotańcu. Są to jednocześnie wyniki niższe, niż te, które uzyskiwali uczniowie Gimnazjum. Należy zaznaczyć, że klasy zarówno w Gimnazjum, jak i w szkole podstawowej są niewielkie. Dla Bukowska jest to ok. 20 – 25 dzieci. W innych miejscowościach nawet mniej. W roku szkolnym 2015/2016 do Szkoły Podstawowej w Bukowsku uczęszczało 189 uczniów. Przypadało na nich 22 komputery z dostępem do Internetu. Szkoła w Nowotańcu liczyła 115 uczniów i posiadała 7 komputerów z dostępem do Internetu. Natomiast w Pobiednie na 155 uczniów przypadało 16 komputerów.

Tabela 18. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów w latach 2002-2015.

	Szkoła podstawowa im. Prof. Krzyżanowskiego w Bukowsku	%	Szkoła podstawowa Pobiedno	%	Szkoła podstawowa w Nowotańcu	%
2015	29,56	73,90%	27,20	68%	26,10	65,30%
2014	25,83	64,58%	26,67	66,68%	27,12	67,80%
2013	28,91	72,28%	21,78	54,45%	23,86	59,65%
2012	21,76	54,40%	20,38	50,95%	21,59	53,98%
2011	23,35	58,38%	27,38	68,45%	25,50	63,75%
2010	24,87	62,18%	20,78	51,95%	19,55	48,88%
2009	23,00	57,50%	22,38	55,95%	21,63	54,08%
2008	25,03	62,58%	23,00	57,50%	26,19	65,48%
2007	26,68	66,70%	25,70	64,25%	27,32	68,30%
2006	23,41	58,53%	20,67	51,68%	26,63	66,58%
2005	23,77	59,43%	26,63	66,58%	25,91	64,78%
2004	22,80	57,00%	25,46	63,65%	21,00	52,50%
2003	26,56	66,40%	26,29	65,73%	27,71	69,28%
2002	24,60	61,50%	25,00	62,50%	29,11	72,78%

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE.

Tabela 19. Wyniki sprawdzianu po gimnazjum w 2015 i 2016 r.

Rok	Przedmiot	Publiczne gimnazjum w Bukowsku	Publiczne gimnazjum w Pobiednie	Zespół Szkół w Nowotańcu	Sanok	Województwo
2016	Piszący	23	16	16	-	-
	J.polski	75%	73%	73%	72%	72%

	his/wos	63%	57%	62%	59%	59%
	Matematyka	71%	48%	63%	50%	53%
	Przyroda	65%	52%	65%	53%	55%
2015	Piszący	34	15	10	-	-
	j. polski	63%	63%	58%	64%	63%
	his/wos	67%	71%	64%	67%	65%
	Matematyka	59%	52%	48%	51%	50%
	Przyroda	58%	52%	49%	52%	51%

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE

1.6. Działalność organizacji pozarządowych

W 2016 r. w gminie Bukowsko działało łącznie 39 organizacji pozarządowych. W przeliczeniu na 100 mieszkańców w całej gminie przypada średnio 0,70 organizacji pozarządowej. W sołectwie 0,29 organizacji pozarządowej na 100 mieszkańców, co jest najgorszym wynikiem na tle całej gminy.

W 2016 r. organizacje pozarządowe w gminie Bukowsko zrzeszały 318 członków. Najwięcej osób zrzeszonych w organizacjach mieszkało w sołectwie Bukowsko (84). W przeliczeniu na 100 mieszkańców najwyższą wartość wskaźnika osiągnęło sołectwo Wola Sękowa (12,22), a najniższą Nadolany (2,64).

Tabela 20. Liczba organizacji pozarządowych i członków organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.

Nazwa sołectwa	Liczba organizacji pozarządowych	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba członków organizacji pozarządowych	Liczba członków organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Bukowsko	10	0,53	84	4,42
Dudyńce	3	1,63	22	11,96
Karlików	1	0,85	8	6,84
Nagórzany	2	0,61	20	6,06
Nadolany	2	0,29	18	2,64
Nowotaniec	4	0,93	35	8,10
Pobiedno	3	0,51	25	4,24
Tokarnia	3	1,29	23	9,87
Wola Piotrowa	3	0,90	22	6,63
Wola Sękowa	4	1,81	27	12,22
Wolica	2	0,62	17	5,30
Zboiska	2	0,82	17	6,97
Gmina	39	0,70	318	5,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

1.7. Frekwencja wyborcza

Frekwencja wyborcza w ostatnich wyborach samorządowych była wysoka i wynosiła ponad 59% w skali całej gminy. W 2010 roku frekwencja wynosiła 58,29%. Najwyższa w obwodzie w Nowotańcu (sołectwa Nadolany, Nagórzany, Nowotaniec, Wola Sękowa) i wynosiła 64,45%. Należy zaznaczyć, że frekwencja w wyborach samorządowych pozytywnie odbiegała od pozostałych wyborów. Zarówno w skali powiatu, czy kraju. Nawet porównując wyniki wyborów prezydenckich, parlamentarnych czy do Parlamentu Europejskiego wynik w wyborach samorządowych był nadspodziewanie wysoki. W wyborach do Parlamentu Europejskiego wynosiła ok. 18%. Biorąc pod uwagę frekwencję w wyborach samorządowych w 2014 i 2010 roku (59% i 58%) należy przypuszczać, że mieszkańcy gminy głosują w wyborach, które są im bliskie, lub uważają, że ich głos ma znaczenie. Im władza znajduje się „dalej” od obywatela tym mniej chętnie ludzie chodzą na wybory. Różnica pomiędzy wyborami samorządowymi, a do Parlamentu Europejskiego jest diametralna.

Tabela 21. Frekwencja wyborcza

Lokal wyborczy	Granice obwodu	Prezydenckie	Parlamentarne	EP 2014	Samorządowe
Bukowsko	Bukowsko, Wola Piotrowa, Tokarnia, Kamienne, Karlików, Płonna, Przybyszów	51,08%	43,16%	17,75%	56,11%
Nowotaniec	Nadolany, Nagórzany, Nowotaniec, Wola Sękowa	52,70%	47,79%	19,74%	64,45%

Pobiedno	Bełchówka, Dudyńce, Pobiedno, Wolica, Zboiska, Ratnawica	55,12%	46,27%	17,44%	56,88%
Powiat Sanok		50,55%	45,02%	21,04%	46,58%
Podkarpackie		55,56%	50,43%	24%	50,62%

Źródło: opracowanie własne na podstawie PKW

1.8. Kapitał społeczny

W gminie Bukowsko czytelnictwo nie jest upowszechnione. W 2016 r. liczba czytelników wynosiła 621.. Na 100 mieszkańców największa liczba aktywnych czytelników zamieszkiwała sołectwo Pobiedno (17,80), zaś najmniejsza w sołectwie Dudyńce (2,72). Dynamika zmian liczby aktywnych czytelników w latach 2014-2016 dla gminy Bukowsko wyniosła 99,04. W analizowanym okresie najbardziej wzrosła liczba aktywnych czytelników w Woli Sękowej (dynamika 146,67), największy spadek zanotowano natomiast w Wolicy (o 40%).

Tabela 22. Liczba aktywnych czytelników bibliotek w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016

Nazwa sołectwa	Liczba aktywnych czytelników bibliotek			Liczba aktywnych czytelników bibliotek na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	260	246	250	13,83	13,00	13,15	96,15
Dudyńce	8	7	5	4,23	3,70	2,72	62,50
Karlików	9	10	7	7,09	8,47	5,98	77,78
Nagórzany	40	38	39	11,87	11,21	11,82	97,50
Nadolany	82	83	84	12,02	12,39	12,33	102,44
Nowotaniec	60	66	60	13,92	14,93	13,89	100,00
Pobiedno	98	96	105	16,55	15,95	17,80	107,14
Tokarnia	12	15	10	5,22	6,47	4,29	83,33
Wola Piotrowa	20	22	18	5,90	6,53	5,42	90,00
Wola Sękowa	15	17	22	6,22	7,14	9,95	146,67
Wolica	10	8	6	3,13	2,47	1,87	60,00
Zboiska	13	13	15	5,31	5,28	6,15	115,38
Gmina	627	621	621	11,17	11,03	11,12	99,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Na terenie gminy nie ma domu kultury. Jedyne wydarzenia kulturalne organizowane są dla dzieci i młodzieży przez szkołę oraz biblioteki. Prym wiedzie szkoła w Nowotańcu, która organizuje 3 cykliczne imprezy: comiesięczne spotkania z bajką dla uczniów klas 1, Międzynarodowy Dzień Kota i Dzień Pluszowego Misia. Jediną imprezą dla starszych dzieci jest konkurs fotograficzny organizowany również przez szkołę w Nowotańcu. W Bukowsku nie odbywają się żadne imprezy kulturalne.

W 2016 r. w zajęciach w bibliotece w gminie Bukowsko uczestniczyło 283 osób. Wartość wskaźnika dla gminy w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła 5,07. Największa liczba uczestników zajęć w przeliczeniu na 100 mieszkańców zamieszkiwało sołectwo Wola Sękowa (19,00). W zajęciach w bibliotece nie uczestniczyli natomiast mieszkańcy sołectw Dudyńce i Zboiska. Najwyższa wartość dynamiki zmian liczby uczestników zanotowano w sołectwie Nadolany (259,26), a największy spadek partycypacji dotyczył mieszkańców Tokarni (dynamika zmian 80,00).

Tabela 23. Liczba uczestników zajęć w bibliotece w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016

Nazwa sołectwa	Liczba uczestników zajęć w bibliotece			Liczba uczestników zajęć w bibliotekach na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	52	44	33	2,77	2,32	1,74	63,46
Dudyńce	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Karlików	0	1	2	0,00	0,85	1,71	-
Nagórzany	27	39	39	8,01	11,50	11,82	144,44
Nadolany	27	61	70	3,96	9,10	10,28	259,26
Nowotaniec	37	35	75	8,58	7,92	17,36	202,70
Pobiedno	9	9	10	1,52	1,50	1,69	111,11
Tokarnia	5	4	4	2,17	1,72	1,72	80,00
Wola Piotrowa	3	4	5	0,88	1,19	1,51	166,67
Wola Sękowa	23	25	42	9,54	10,50	19,00	182,61
Wolica	2	2	3	0,63	0,62	0,93	150,00
Zboiska	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Gmina	185	224	283	3,30	3,98	5,07	152,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

I.2. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

2.1. Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Bukowsko to gmina wiejska położona w województwie podkarpackim, w powiecie sanockim. Gminę tworzy 13 miejscowości oraz 3 już nieistniejące wsie. Gmina zajmuje obszar ok. 14 tysięcy hektarów. Siedzibą gminy jest Bukowsko znajdujące się przy drodze wojewódzkiej nr 889. Najbliższe przejście graniczne ze Słowacją znajduje się 21 km od Bukowska.

Dwie największe miejscowości (pod względem zajmowanej powierzchni) w gminie to Bukowsko oraz Karlików. Gęstość zaludnienia wynosi ok. 40 os/km². Jednak należy zaznaczyć, że z uwagi na dużą lesistość gminy nie jest to równomierne. Najrzadziej zaludnioną miejscowością jest Tokarnia (27 os/km²), najbardziej Nagórzany 103,52 (os/km²).

Tabela 24. Powierzchnia i gęstość zaludnienia wg sołectw

Nazwa sołectwa	Powierzchnia [ha]	Gęstość zaludnienia (os/ha)
Bukowsko	1958,6904	0,97
Dudyńce	426,1692	0,43
Karlików	2786,8951	0,04
Nagórzany	318,7723	1,04
Nadolany	686,0784	0,99
Nowotaniec	433,0667	1,00
Pobiedno	591,2638	1,00
Tokarnia	873,5566	0,27
Wola Piotrowa	841,9979	0,39
Wola Sękowa	1710,3558	0,13
Wolica	577,8671	0,56
Zboiska	411,9454	0,59
Gmina	11616,6587	0,48

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

2.2. Struktura użytkowania gruntów

Większość terenów gminy to grunty orne, które łącznie zajmują prawie 43% wszystkich gruntów. Większość ziem to ziemie brunatne. Łącznie z pastwiskami, porośniętymi drzewami na terenach rolniczych to ponad połowa wszystkich gruntów. 26% wszystkich terenów to lasy. Oznacza to, że łącznie ¾ terenów gminy to tereny rolnicze. Tereny przemysłowe oraz mieszkaniowe zajmują jedynie nieznaczny procent wszystkich gruntów w gminie. W sołectwie Bukowsko zwraca uwagę jeden z wyższych odsetków nieużytków. Gmina jest niemal pozbawiona terenów rekreacyjnych.

W gminie nie ma sołectwa, które strukturą gruntów znacząco odbiegałoby od pozostałych. Wyróżniają się sołectwa takie jak Tokarnia, Dudyńce, Wola Sękowa, Wola Piotrowa, czy Płonna, gdyż większość ich terytorium to lasy. Należy jednak zaznaczyć, że gmina Bukowsko jest bardzo zalesiona. Nie ma sołectwa pozbawionego terenów leśnych. Tylko w nielicznych sołectwach są tereny przemysłowe (Bukowsko, Dudyńce, Karlików, Wola Sękowa, Wola Piotrowa). W Woli Piotrowej 25% wszystkich gruntów to pastwiska. W gminie brakuje terenów rekreacyjnych. Na utrzymaniu gminy nie ma np. parków.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023

Tabela 25. Struktura użytkowania gruntów

Lp.	Nazwa sołectwa	Powierzchnia [ha]	Lasy	Łąki	Nieuzitytki	Pastwiska	Grunty orne	zabudowane grunty orne	G. zadrzewione na uż. rolnych	Mieszkaniowe	przemysłowe	tereny zabudowane inne	komunikacyjne	rekreacyjne	wody śródlądowe	grunty pod rowami, teren w trakcie budowy
1	Bukowsko	1958,6904	15,30%	4,35%	0,074%	11,68%	55,59%	2,07%	4,15%	0,261%	0,038%	0,32%	5,06%	0,168%	0,821%	0,11%
2	Dudyńce	426,1692	20,91%	1,85%	0,024%	8,24%	57,02%	2,257%	5,40%	0,047%	0,068%	0,105%	2,87%	0,23%	0,62%	0,37%
3	Karlików	2786,8683	13,35%	0,98%	0,02%	9,74%	2,89%	0,23%	1,13%	0,029%	0,049%	0,076%	0,33%	0,27%	0,21%	0,21%
4	Nagórzany	318,7723	0,00%	4,41%	0,03%	12,45%	70,95%	4,50%	0,40%	0,39%	0,00%	0,14%	4,09%	0,00%	1,57%	1,07%
5	Nadolany	686,0784	1,27%	6,34%	0,10%	5,61%	74,99%	3,85%	0,76%	0,30%	0,00%	0,21%	3,25%	0,00%	0,01%	3,30%
6	Nowotaniec	433,0667	3,15%	2,39%	0,23%	7,52%	70,54%	3,30%	3,98%	0,38%	0,00%	0,73%	4,13%	0,52%	0,34%	2,78%
7	Pobiedno	591,2638	10,82%	3,85%	0,00%	9,88%	63,28%	3,67%	2,82%	0,30%	0,00%	0,33%	3,38%	0,00%	0,67%	0,99%
8	Tokarnia	873,5566	57,05%	0,92%	0,00%	12,38%	17,59%	0,93%	8,63%	0,06%	0,00%	0,03%	2,02%	0,02%	0,38%	0,01%
9	Wola Piotrowa	841,9979	47,15%	1,72%	0,01%	25,19%	18,50%	1,31%	2,73%	0,08%	0,04%	0,07%	2,49%	0,05%	0,31%	0,32%
10	Wola Sękowa	1710,3558	71,10%	2,06%	0,0009%	9,20%	13,49%	0,56%	0,45%	0,05%	0,02%	0,07%	1,09%	0,02%	0,38%	1,51%
11	Wolnica	577,8671	27,79%	1,33%	0,00%	6,08%	43,19%	1,92%	14,02%	0,18%	0,10%	0,21%	3,87%	0,00%	1,21%	0,11%
12	Zboiska	411,9454	9,15%	3,31%	0,06%	20,40%	48,39%	2,72%	7,99%	0,10%	0,00%	0,24%	4,73%	0,00%	1,39%	2,72%
		11616,6319	20,13%	2,58%	0,042%	10,64%	41,26%	2,10%	4,04%	0,168%	0,024%	0,19%	2,87%	0,098%	0,609%	1,04%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Bukowsko

2.3. Dostęp do podstawowych usług społecznych

Analiza dostępności do podstawowych usług społecznych objęła najpotrzebniejsze formy usług, które służą do zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców. Analizie poddano 6 rodzajów usług: administracja, edukacja, zdrowie, kultura, sport i Ochotnicza Straż Pożarna. Na mapach poniżej z zaznaczono najważniejsze, główne punkty usług ww. rodzajów. Od każdego punktu usług utworzono bufor w odległościach: 500m, 750m i 1000m, co pozwoliło na określenie obszarów dostępności wskazanych usług.

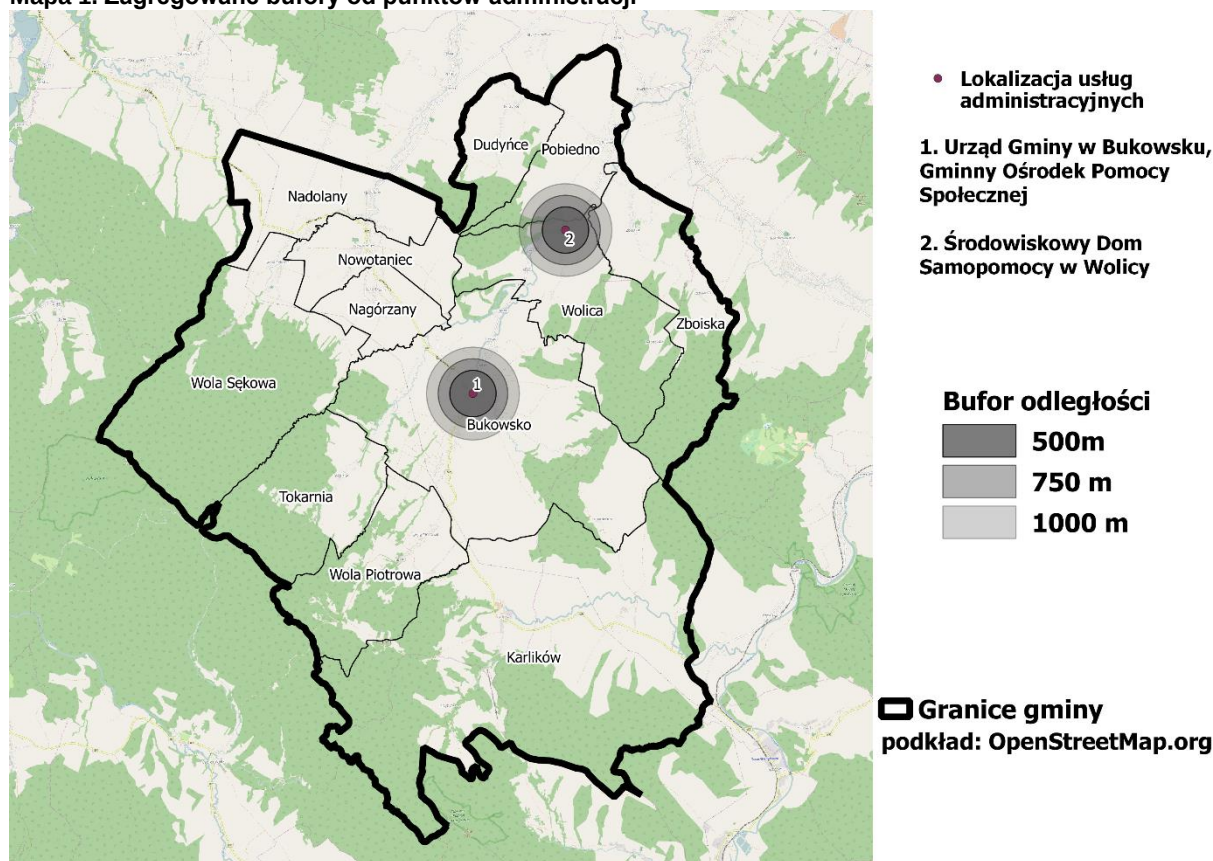
Na mapie gminy Bukowsko zaznaczono najważniejsze punkty podstawowych usług społecznych:

- 2 punkty usług administracyjnych,
- 4 punkty usług edukacji,
- 3 punkty usług zdrowia
- 3 punkty usług kultury,
- 2 punkty usług sportowych,
- 3 Ochotnicze Straże Pożarne.

Analiza lokalizacji punktów usługowych i buforów dostępności wskazała na ich koncentrację na obszarze sołectw Bukowsko, Nowotaniec oraz Pobiedno.

Punkty administracji znajdują się na terenie miejscowości Bukowsko oraz Wolica. Na terenie sołectwa Bukowsko swoją siedzibę mają Urząd Gminy oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W sołectwie Wolica zlokalizowano Środowiskowy Dom Samopomocy.

Mapa 1. Zagregowane bufory od punktów administracji

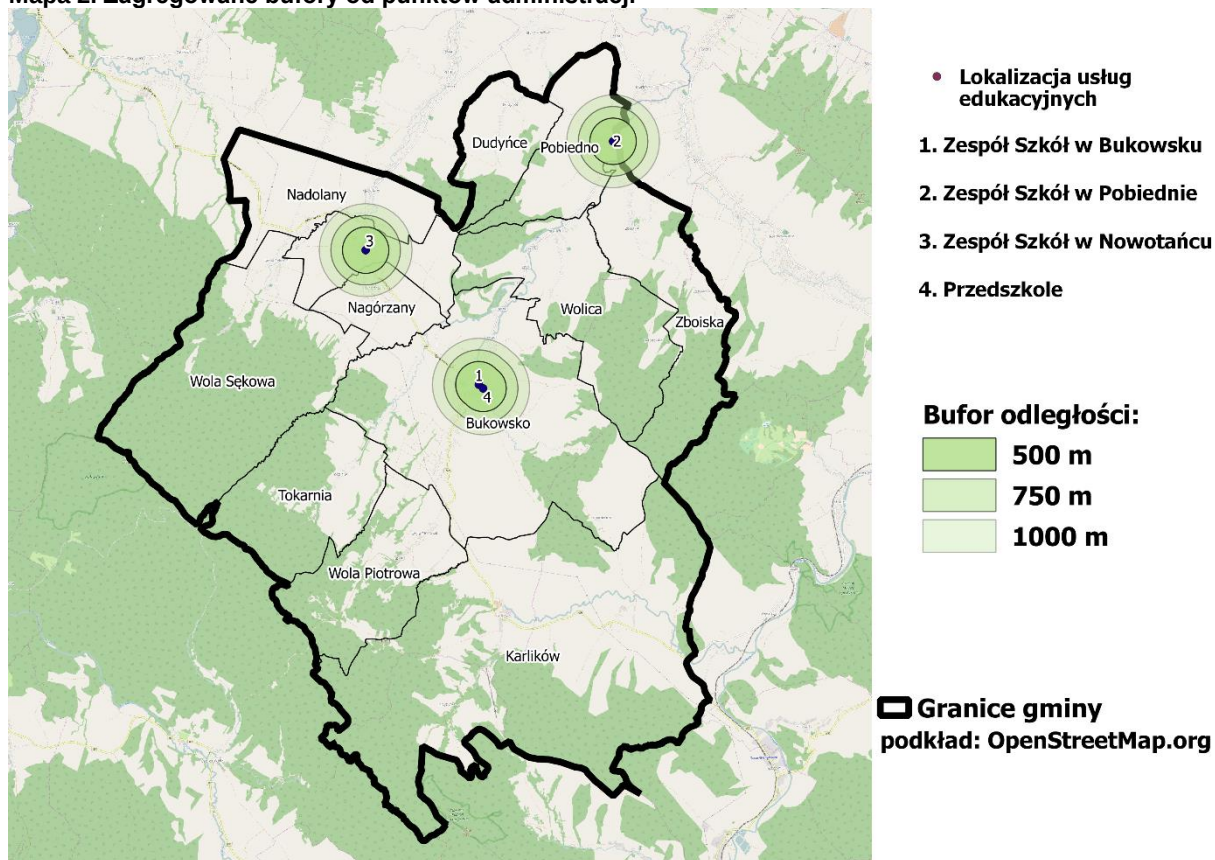

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Punkty oświaty występują na terenie sołectw: Bukowsko, Nowotaniec i Pobiedno. W każdej z powyższych miejscowości mieści się zespół szkół. Na obszarze Bukowska funkcjonuje również Publiczne Przedszkole Samorządowe.

Mapa 2. Zagregowane bufory od punktów administracji

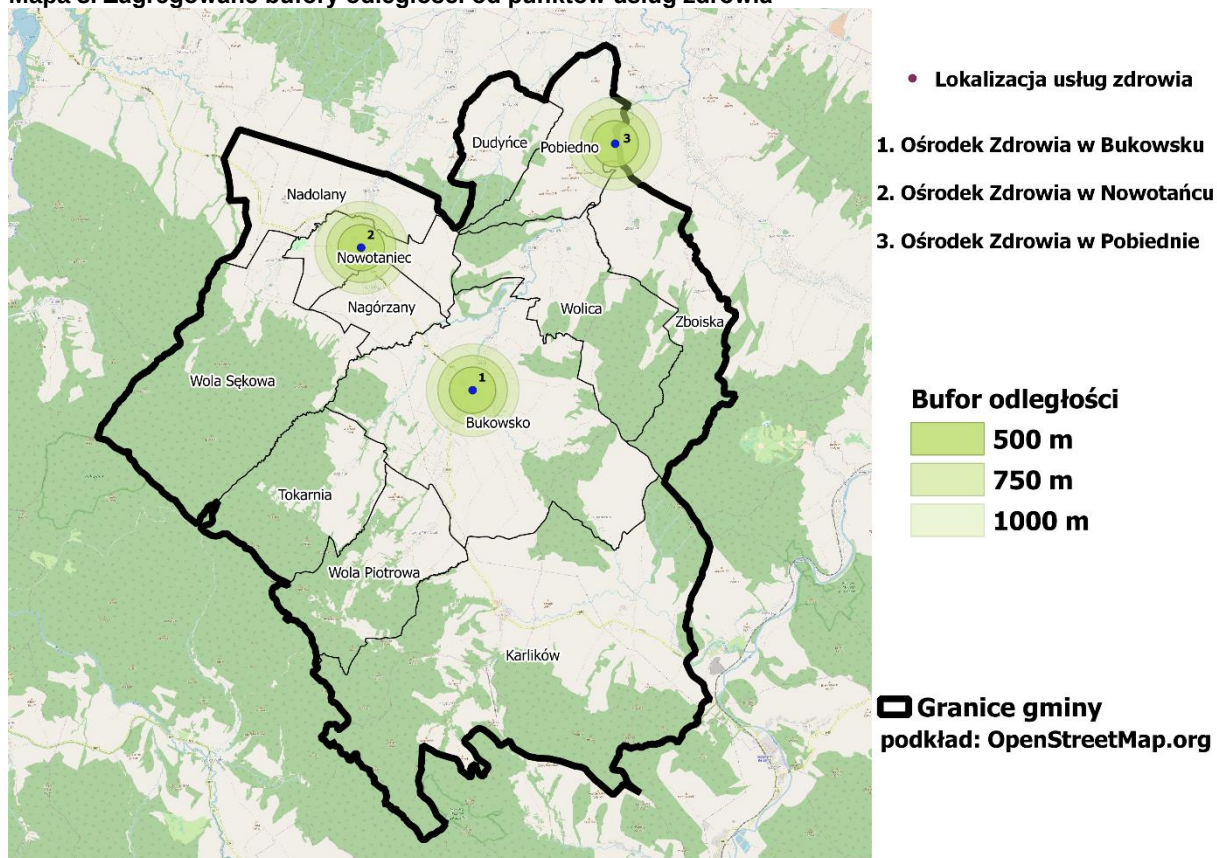

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać z usług 3 ośrodków zdrowia zlokalizowanych na terenie sołectw Bukowsko, Nowotaniec, Pobiedno.

Mapa 3. Zagregowane bufory odległości od punktów usług zdrowia

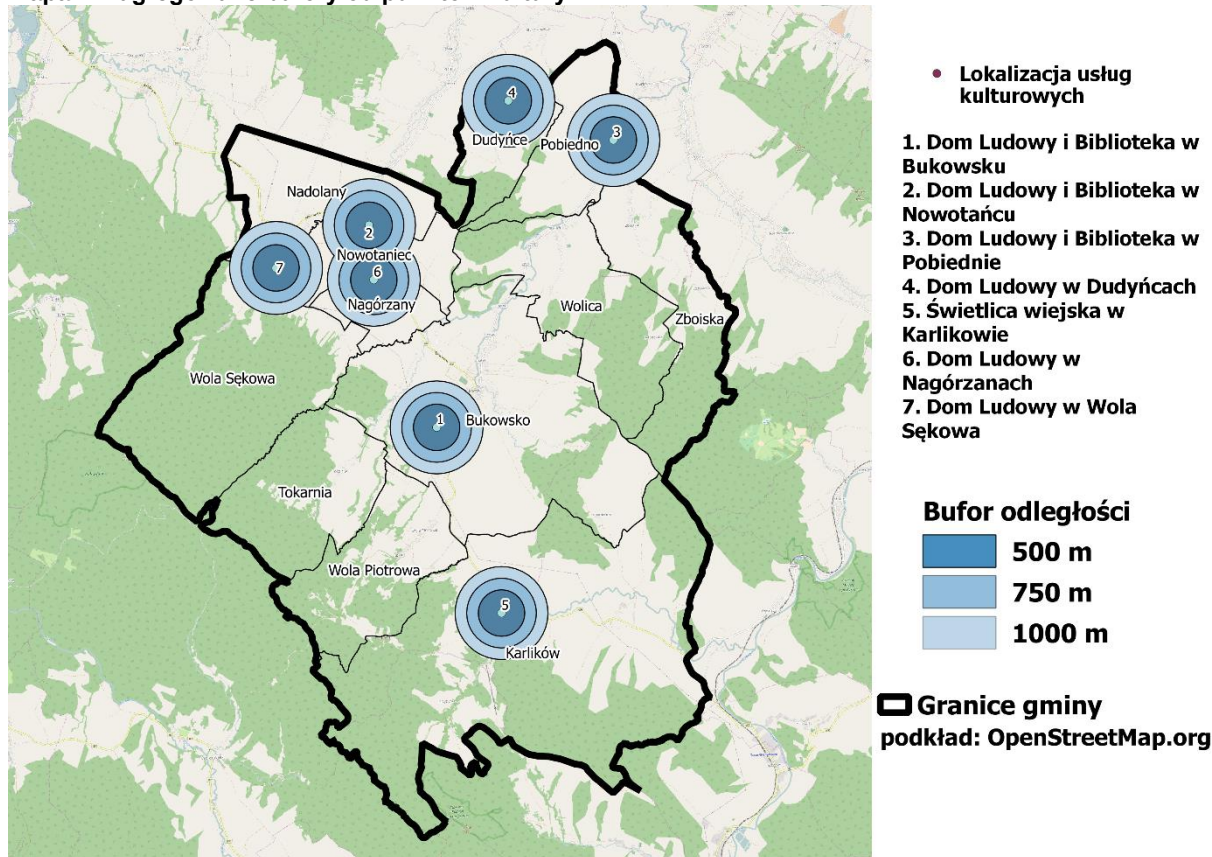

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Na terenie gminy instytucją kultury Gminna Biblioteka Publiczna w Bukowsku. W jej skład wchodzi trzy biblioteki: główna w sołectwie Bukowsko, filia w sołectwie Nowotaniec oraz filia w Pobiednie. Domy Ludowe zlokalizowane są w sołectwach Dudyńce Nagórzany, Bukowsko, Nowotaniec, Pobiedno i Wola Sękowa. W Karlikowie znajduje się świetlica wiejska. Natomiast w Woli Piotrowej trwa budowa świetlicy wiejskiej – domu spotkań.

Mapa 4. Zagregowane bufory od punktów kultury

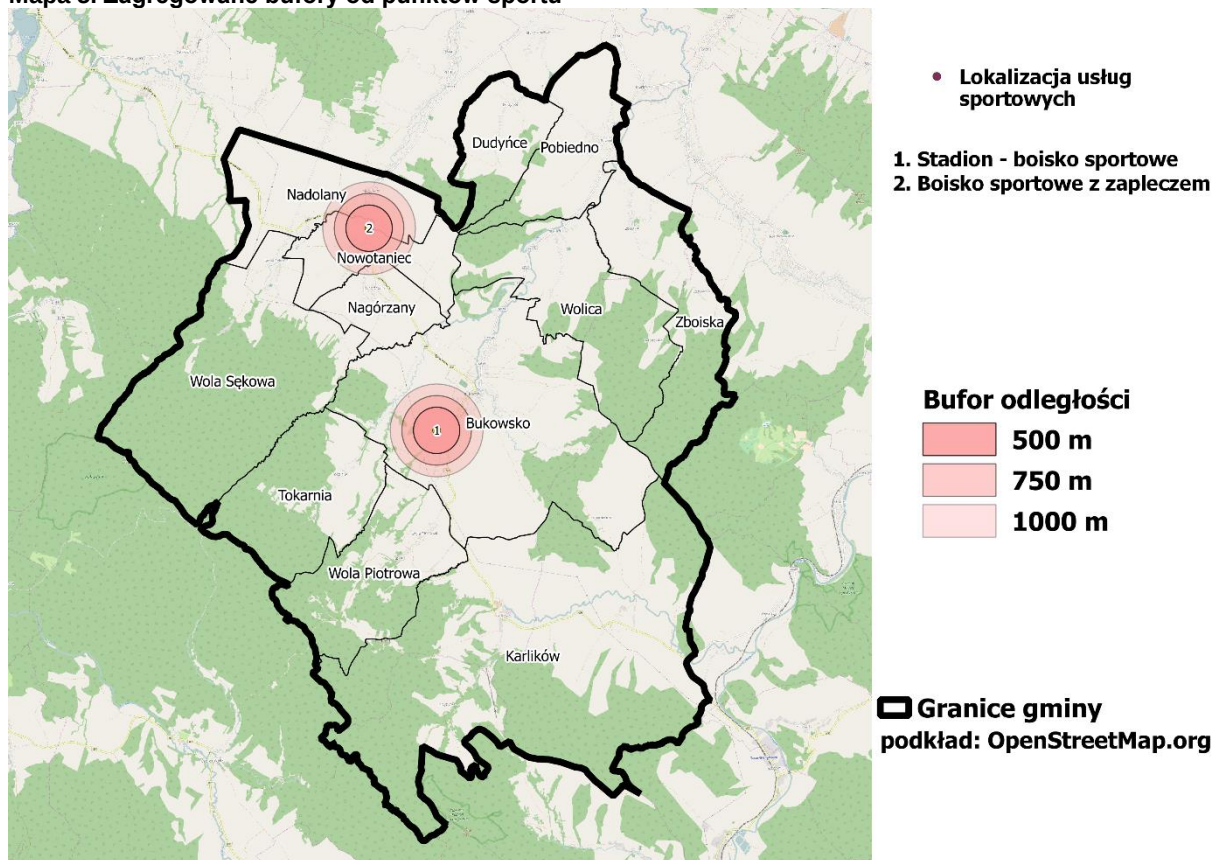

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Na terenie gminy Bukowsko 2 głównych punkty usług sportowych zlokalizowano w sołectwach Bukowsko i Nowotaniec. W Bukowsko funkcjonuje stadion z boiskiem sportowym, natomiast na terenie Nowotańca położone jest boisko sportowe z zapleczem.

Mapa 5. Zagregowane bufory od punktów sportu

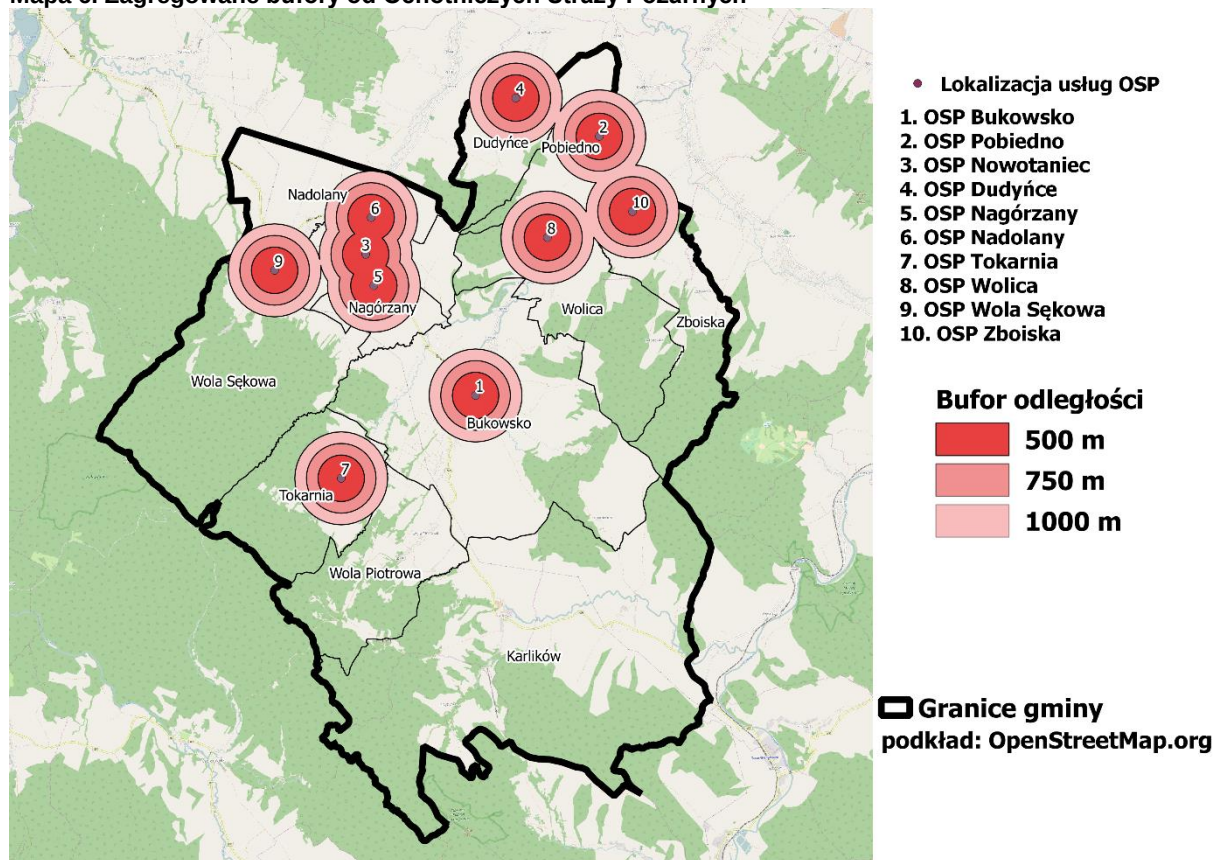

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Na terenie gminy znajduje się 10 Ochotniczych Straży Pożarnych mających swoje siedziby w sołectwach Dudyńce, Bukowsko, Pobiedno, Nowotaniec, Nagórzany, Nadolany, Tokarnia, Wolica, Wola Sękowa oraz Zboiska.

Mapa 6. Zagregowane bufory od Ochotniczych Straży Pożarnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

W poniższej tabeli ocenie poddano jakość najważniejszych usług społecznych. Oceny dokonali pracownicy Urzędu Gminy w Bukowsku. Jako kryteria oceny wzięto pod uwagę stan techniczny budynków/obiektów oraz jakość świadczonych usług. Skala ocen wyniosła od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało stan najgorszy, a 5 stan najlepszy. Najgorszą ocenę otrzymało Przedszkole zlokalizowane w Bukowsku.

Tabela 26. Wykaz najważniejszych usług społecznych wraz z oceną

Miejscowość	Nazwa	Ocena stanu skala 1-5
Bukowsko	Zespół Szkół	3
	Ośrodek Zdrowia	3
	Dom ludowy	3
	Przedszkole	2
	Remiza OSP	5
	Stadion- boisko sportowe	3
	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	3
	Urząd Gminy	3
	Biblioteka	3
Pobiedno	Zespół Szkół	5
	Ośrodek Zdrowia/Dom Ludowy	4
	Remiza OSP	3
	Biblioteka	3

Nowotaniec	Zespół Szkół	5
	Remiza OSP	3
	Dom Ludowy	4
	Ośrodek Zdrowia	3
	Boisko sportowe zapleczem	4
	Biblioteka	4
Wolica	Środowiskowy Dom Samopomocy w Wolicy	3
	Remiza OSP ze świetlicą	4
Dudyńce	Dom ludowy	3
	Remiza OSP	4
Karlików	Świetlica wiejska	4
Nagórzany	Dom Ludowy	4
	Remiza OSP	4
Nadolany	Remiza OSP	5
Tokarnia	Remiza OSP	4
Wola Sękowa	Dom Ludowy	3
	Remiza OSP	3
Zboiska	Remiza OSP z świetlicą	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Ponadto na terenie gminy znajdują się niezagospodarowane obiekty:

- Budynki magazynowe nabyte w roku 2017 od Gminnej Samopomocy Chłopskiej Bukowsko w miejscowości Bukowsko;
- Budynek sklepu w Tokarni nabyty w roku 2017 od Gminnej Samopomocy Chłopskiej Bukowsko w miejscowości.

2.4. Przestrzeń publiczna

W gminie Bukowsko znajduje się 7810 m² przestrzeni publicznych. Najwięcej z nich zlokalizowanych zostało w sołectwie Bukowsko – 2860 m². W przeliczeniu na 100 mieszkańców największa powierzchnia przestrzeni publicznych w sołectwie Tokarnia (729,23 m²). Średnia powierzchnia przestrzeni publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła 139,81 m².

Pracownicy Urzędu Gminy Bukowsko dokonali także oceny jakości przestrzeni publicznych. Jako kryteria oceny przyjęto:

- dostępność przestrzeni dla mieszkańców,
- atrakcyjność i estetyka przestrzeni dla mieszkańców,
- stopień wyposażenia przestrzeni w małą architekturę
- jakość zagospodarowania przestrzeni,
- stan techniczny infrastruktury
- ład przestrzenny,
- ilość reklam i ich wpływ na krajobraz,
- akty wandalizmu.

Skala ocen wyniosła od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało stan najgorszy, a 5 – stan najlepszy. Średnia ocena przestrzeni publicznej w gminie Bukowsko wyniosła 2,6. Najniższe oceny, poniżej średniej dla gminy uzyskały przestrzenie publiczne w sołectwie Bukowsko.

Tabela 27. Przestrzenie publiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w 2016 r.

Miejscowość	Rodzaj przestrzeni publicznej	Ocena skala 1-5	Powierzchnia przestrzeni publicznych m ²	Powierzchnia przestrzeni publicznych m ² w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Bukowsko	Skwer koło Klimka	1	2860	150,45
	Plac przy Domu Ludowych	2		
	Plac przy Policji	1		
	Amfiteatr	1		
Tokarnia	Plac przy Remizie OSP	3	1700	729,61
Nowotaniec	Plac przy Domu Ludowym	3	250	57,87

Wola Sękowa	Plac przy Uniwersytecie	3	1700	769,23
	Plac przy Domu Ludowym	4		
Wolica	Plac przy Remizie OSP	4	300	93,46
Nagórzany	Plac przy Domu Ludowym i Altanie	4	1000	303,03
Gmina		2,6	7810	139,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

2.5. Infrastruktura rekreacyjno-sportowa i turystyczna

Ocenie poddano również obiekty infrastruktury rekreacyjno-sportowej i turystycznej istniejącej na terenach gminy. Pracownicy Urzędu Gminy dokonali oceny ww. infrastruktury biorąc pod uwagę jej stan techniczny. Średnia ocena obiektów w całej gminie wyniosła 3,53. Najgorzej ocenione zostały boiska trawiaste w sołectwach Dudyńce i Zboiska, Szatnia –boisko sportowe z otoczeniem płyty boiska w Bukowsku, wyciąg narciarski w Karlikowie.

Tabela 28 Obiekty infrastruktury rekreacyjno-sportowej i turystycznej

Nazwa sołectwa	Obiekt	Ocena
Bukowsko	Boisko sportowe –płyta trawiasta- renowacja w roku 2015	4
	Szatnia –boisko sportowe z otoczeniem płyty boiska	1
	Kompleks Orlik 2012 przy szkole –2011 r.	4
	Sala gimnastyczna przyszkolna – 2008 r.	3
	Plac zabaw - 2010 r.	3
Dudyńce	Boisko sportowe trawiaste	2
	Plac zabaw - 2013 r.	4
Karlików	Boisko sportowe trawiaste	2
	Wyciąg narciarski (właściciel prywatny, nie prowadzi działalności)	1
	Plac zabaw - 2013 r.	4
Nowotaniec	Boisko sportowe –płyta trawiasta – renowacja 2013-2014 r.	5
	Szatnia –boisko sportowe Nowotaniec z otoczeniem płyty boiska 2010	3
	Obiekty przyszkolne: Sala gimnastyczna - 2010 Boisko przyszkolne- 2014 r.	5
	Plac zabaw - 2013 r.	4
	Boisko sportowe trawiaste	4
Wolica	Plac zabaw - 2013 r.	4
	Boisko sportowe trawiaste	4
Pobiedno	Obiekty przyszkolne: Sala gimnastyczna - 2009 Boisko przyszkolne – 2013 r.	5
	Boisko sportowe trawiaste Pobiedno	3
	Plac zabaw - 2013 r.	4
	Boisko sportowe trawiaste	2
Zboiska	Plac zabaw – 2013 r.	4
	Boisko sportowe trawiaste	2
Nagórzany	Zadaszona altana ze sceną oraz zapleczem rekreacyjnym (grill itp.) -2017 r.	5
Tokarnia	Plac zabaw – 2013 r.	4
Nadolany	Plac zabaw – 2013 r.	4
Wola Piotrowa	Plac zabaw – 2013 r.	4
Wola Sękowa	Plac zabaw – 2013 r.	4
Gmina		3,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

Na terenie Gminy nie istnieją akweny wodne, place namiotowe czy campingi, parki rozrywki itp. Ludność w znikomej ilości prowadzi działalność: agroturystyczną (Zboiska z koniami w ofercie, Wola Piotrowa, Wola Sękowa, Nadolany, Nagórzany, Bukowsko). Na terenie Przybyszowa sołectwo Karlików prowadzony jest wynajem domków letniskowych. Na terenie Bukowska istniał obiekt turystyczny własności GS SCH Bukowsko „Zajazd pod Bukowicą” .Obecnie od ponad 4 lat obiekt nieczynny w stanie bardzo złym.

2.6. Stan dróg w gminie Bukowsko

Na terenie gminy nie ma ani jednego kilometra ścieżek rowerowych.

Długość dróg gminnych wynosi 87 km (w tym 63 km to drogi utwardzone)..

Długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosiła 15,9 km.

Długość dróg wojewódzkich przebiegających przez gminę: 18,85 km.

Najważniejsze drogi to:

- 1) Bukowsko – „Nędzne Łazy” – 5 km,
- 2) Wola Sękowa – Wola Jaworska – Nagórzany – 7 km,
- 3) Zboiska – Bełchówka – 6 km,
- 4) Bukowsko – Kamienne – 6 km.

Przez gminę nie przejeżdża kolei.

W 2016 r. 62,25 km dróg w gminie wymagało remontu. Najwięcej z nich było zlokalizowanych na terenie sołectwa Bukowsko (17,46). Na przestrzeni lat 2014-2016 długość dróg do remontu zmniejszyła się o ponad 8%. Przyrost długości dróg do remontu odnotowano w sołectwie Zboiska (wzrost o 6,30%).

Tabela 29. Długość dróg do remontu w gminie Bukowsko w 2014, 2015 i 2016 roku

Nazwa sołectwa	Długość dróg do remontu w km			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	
Bukowsko	20,08	16,7	17,46	86,95
Dudyńce	3,3	3,3	3,3	100,00
Karlików	2,8	2,8	2,8	100,00
Nagórzany	4,3	4,3	4,3	100,00
Nadolany	5,1	5,1	5,1	100,00
Nowotaniec	7,9	5,1	5,1	64,56
Pobiedno	3,1	3,1	3,1	100,00
Tokarnia	4,53	4,2	4,2	92,72
Wola Piotrowa	1,63	1,4	1,7	104,29
Wola Sękowa	7,1	7,1	7,1	100,00
Wolica	3,45	3,2	3,2	92,75
Zboiska	4,6	4,6	4,89	106,30
Gmina	67,89	60,9	62,25	91,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

2.7. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków

Na terenie gminy znajduje się 13 budynków zabytkowych. Najwięcej w sołectwie Bukowsko – 4 oraz Nowotaniec również 4. Większość zabytków to obiekty sakralne – kościoły, cmentarze czy dzwonnice.

Tabela 30. Zabytki nieruchome w gminie i dobra kultury współczesnej

Obiekt	Miejscowość	Numer w wojewódzkim rej. zabytków	Datowanie	Ocena
Kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża	Bukowsko	A-367/96 z 24.12.1996	1881-86	3
Dzwonnica				3
Cmentarz kościelny				2
Ogrodzenie				3
Kościół par. p.w. Wszystkich Świętych	Dudyńce	A-189 z 5.02.1990	1871-76	3
Cerkiew greko-kat. p.w. św. Piotra i Pawła (ruina)	Nagórzany	A-56 z 30.01.1985	1848	1
Kościół par. p.w. św. Mikołaja	Nowotaniec	A-94 z 16.12.1935	poł. XVIII	3
Dzwonnica				3
Mur ogrodzeniowy		A-718 z 23.12.2011	ok.1745	3
Park		A-155 z 18.07.1985	XVIII-XIX	3
Cmentarz cerkiewny	Wola Sękowa	A-43 z 19.10.2001	XIX	2
Dzwonnica cerkiewna			1864	4
Cerkiew greko-kat. p.w. śś. Piotra i Pawła, ob. kościół rzym.-kat.	Wolica	A-183 z 30.11.1989	1826	2
Dzwonnica				2

Uniwersytet Ludowy Rzemiosła Artystycznego	Wola Sękowa	dobro kultury współczesnej	1959	3
--	-------------	----------------------------	------	---

Źródło: <http://bip.wuozprzemysl.pl/index.php?id=230> oraz dane Urzędu Gminy w Bukowsku.

I.3. SFERA TECHNICZNA

3.1. Wyposażenie budynków w infrastrukturę techniczną

W gminie Bukowsko tylko niewielki procent społeczności ma dostęp do kanalizacji. Na rok 2015 jest to zaledwie 6,3% czyli 348 osób zamieszkujących gminę. W 2012 rozbudowano sieć kanalizacyjną z 1,4 km do 2,5, a następnie w 2015 do 3,5 km długości. Dzięki niewielkiej rozbudowie sieci o 20 zwiększyła się liczba gospodarstw domowych mających dostęp do kanalizacji. Jest to zdecydowanie mniej niż w powiecie, gdzie w 2015 aż 73,5% ludności korzystało z kanalizacji. Należy zwrócić uwagę na tempo wzrostu. W powiecie w przeciągu badanych 5 lat do sieci przyłączono dodatkowe 10% ludności. W Bukowsku pomiędzy 2010 a 2015 przyłączono dodatkowe 2,1% ludności. Pod względem dostępu do kanalizacji gmina wypada najgorzej w powiecie i zajmuje jedno z ostatnich miejsc w województwie.

Z uwagi na brak centralnej kanalizacji zespoły mieszkaniowe posiadające kanalizację sanitarną wyposażone są w szamba. Ścieki wywożone są okresowo do zbiorczej oczyszczalni ścieków. Ponieważ wywożenie nieczystości może stanowić poważne obciążenie budżetów domowych zachodzi obawa, że część ścieków odprowadzana jest nielegalnie. Stanowi to poważne zagrożenie.

Tabela 31. Dostęp do kanalizacji

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Km	1,4	1,4	1,4	2,5	2,5	3,5
Gospodarstw domowych	34	34	54	55	55	54
Ludność	231	232	320	329	357	348
% ludności	4,2	4,2	5,8	5,9	6,4	6,3
Powiat % ludności	63,1%	66,6%	69,0	69,8	73,9	73,5

Źródło: BTL GUS

Większość mieszkańców gminy ma dostęp do gazu. Jednak zarówno długość przyłączy, jak i liczba osób i budynków przyłączonych do sieci spada. Jest to tendencja odwrotna niż w przypadku powiatu. Mimo to pod względem dostępu do gazu odsetek ludzi korzystających z przyłącza jest wyższy niż w przypadku powiatu. Tylko niewielka liczba gospodarstw domowych ogrzewa się gazem, jednak liczba ta stale rośnie (od 57 w 2010 do 200 w 2015).

Tabela 32. Dostęp do gazu

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Km	31,9	31,9	21,9	22	22	22
Przyłącza do budynków	999	999	1001	619	619	630
Ludność	3745	3766	3787	3105	4206	4214
% ludności	75,1%	74,7	71,8	71,2	71,1	70,6
% ludności w powiecie	60,1	60,2	60,2	60,4	65	66,2
Ogrzewanie gaz	57	171	178	191	198	200

Źródło: BDL GUS.

Gmina gwarantuje przyłącze wodociągowe do ok. 96% budynków. Jednak część gospodarstw domowych nie korzysta z przyłącza. Jest to odpowiednio 68,6% w 2010 i 76% w 2015. Różnica pomiędzy powiatem a gminą wynosiła ok. 10%, natomiast w 2015 jest to 4%.

Tabela 33. Dostęp do wodociągów

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Km	1045	1048	1055	1060	1062	1065
Ludność	4099	4099	3962	3946	3947	3912
% ludności	68,6	68,6	68,7	56,1	75,7	76
% ludności w powiecie	79,8	79,7	80,8	80,6	80,4	80,1

Źródło: BDL GUS.

W 2016 r. na terenie gminy Bukowsko 71 budynków było podłączonych do sieci kanalizacyjnej. Budynki podłączone do sieci kanalizacyjnej znajdowały się na terenie 6 sołectw: Bukowsko, Karlików, Nagórzany, Wola Piotrowa (najwięcej podłączonych budynków), Wolica, Zboiska. W przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko zlokalizowanych było jedynie 1,3 budynków podłączonych do kanalizacji. Wyższe wartości wskaźnika niż średnia dla gminy odnotowano dla sołectw Karlików (6,0) i Wola Piotrowa (16,3). Dynamika zmian liczby budynków przyłączonych do sieci kanalizacyjnej pozostała na stałym poziomie w analizowanym okresie.

1181 budynków w gminie posiadało podłączenie do sieci gazowniczej w 2016 r. Najwięcej z nich mieściło się na terenie sołectwa Nadolany (160), zaś na obszarze Karlikowa żaden budynek nie miał podłączenia do sieci gazowniczej. Na 100 mieszkańców gminy przypadało 21,1 budynków z podłączeniem do sieci gazowniczej. Najwyższa wartość wskaźnika została odnotowana dla miejscowości Nowotaniec (27,8). Liczba budynków podłączonych do sieci gazowniczej w latach 2014-2016 nie uległa zmianie.

Tabela 34. Liczba budynków podłączonych do kanalizacji i sieci gazowniczej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016.

Nazwa sołectwa	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji			Liczba budynków podłączonych do kanalizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016	Liczba budynków podłączonych do sieci gazowniczej			Liczba budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016		2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	5,0	5,0	5,0	0,3	0,3	0,3	100,0	350,0	350,0	350,0	18,6	18,5	18,4	100,0
Dudyńce	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	43,0	43,0	43,0	22,8	22,8	23,4	100,0
Karlików	7,0	7,0	7,0	5,5	5,9	6,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Nagórzany	3,0	3,0	3,0	0,9	0,9	0,9	100,0	90,0	90,0	90,0	26,7	26,5	27,3	100,0
Nadolany	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	160,0	160,0	160,0	23,5	23,9	23,5	100,0
Nowotaniec	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	120,0	120,0	120,0	27,8	27,1	27,8	100,0
Pobiedno	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	150,0	150,0	150,0	25,3	24,9	25,4	100,0
Tokarnia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	40,0	40,0	40,0	17,4	17,2	17,2	100,0
Wola Piotrowa	54,0	54,0	54,0	15,9	16,0	16,3	100,0	50,0	50,0	50,0	14,7	14,8	15,1	100,0
Wola Sękowa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	58,0	58,0	58,0	24,1	24,4	26,2	100,0
Wolica	1,0	1,0	1,0	0,3	0,3	0,3	100,0	70,0	70,0	70,0	21,9	21,6	21,8	100,0
Zboiska	1,0	1,0	1,0	0,4	0,4	0,4	100,0	50,0	50,0	50,0	20,4	20,3	20,5	100,0
Gmina	71,0	71,0	71,0	1,3	1,3	1,3	100,0	1181,0	1181,0	1181,0	21,0	21,0	21,1	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Bukowsko.

3.2. Charakterystyka i degradacja obiektów budowlanych

W gminie Bukowsko w 2016 r. było 847 budynków mieszkalnych, zamieszkałych wybudowanych przed 1989 r. Najwięcej z nich mieściło się na terenie sołectwa Bukowsko (255), a najmniej na terenie Karlikowa (9). Wartość wskaźnika odsetka budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r. dla całej gminy wyniosła 64,66. Wśród sołectw najwyższą wartość wskaźnika osiągnęła Wolica (68,52).

Tabela 35. Odsetek budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r.

Nazwa sołectwa	Liczba budynków mieszkalnych, zamieszkałych wybudowanych przed 1989 r	Ogólna liczba budynków mieszkalnych, zamieszkałych wybudowanych przed 2011 r.	Odsetek budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r.
Bukowsko	255	389	65,55
Dudyńce	29	48	60,42
Karlików	9	14	64,29
Nagórzany	57	85	67,06
Nadolany	113	182	62,09
Nowotaniec	75	120	62,50
Pobiedno	101	152	66,45
Tokarnia	24	38	63,16
Wola Piotrowa	38	60	63,33
Wola Sękowa	41	67	61,19
Wolica	48	70	68,57
Zboiska	37	54	68,52
Gmina	827	1279	64,66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Bukowsku.

Ważnym aspektem funkcjonowania obiektów mieszkalnych są rozwiązania techniczne, które wpływają na ich energooszczędność i oddziaływanie na środowisko. Do niższego zużycia energii i ochrony środowiska przyczyniają się m. in. ogniwa fotowoltaiczne i kolektory słoneczne. W gminie Bukowsko w 2016 r. znajdowały się 3 budynki posiadające ogniwa fotowoltaiczne: 2 w Zboiskach i 1 w Woli Piotrowej. Od 2014 r. ich liczba nie zmieniła się. Wskaźnik w przeliczeniu na 100 mieszkańców dla gminy wyniósł 0,1.

Tabela 36. Budynki mieszkalne posiadające ogniwa fotowoltaiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w latach 2014-2016 r.

Nazwa sołectwa	Liczba budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne			Liczba budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Dudyńce	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Karlików	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Nagórzany	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Nadolany	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Nowotaniec	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Pobiedno	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Tokarnia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Wola Piotrowa	1,0	1,0	1,0	0,3	0,3	0,3	100,0
Wola Sękowa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Wolica	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Zboiska	2,0	2,0	2,0	0,8	0,8	0,8	100,0
Gmina	3,0	3,0	3,0	0,1	0,1	0,1	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Bukowsku.

W 2016 r. kolektory słoneczne w gminie Bukowsko posiadały 64 budynki, najwięcej z sołectwa Bukowsko (15). W przeliczeniu na 100 mieszkańców średnia dla gminy wyniosła 1,15. Najwyższy wskaźnik odnotowano dla sołectwa Wola Piotrowa (3,01). Liczba budynków posiadających kolektory pozostawała na stałym poziomie w latach 2014-2016..

Tabela 37. Budynki mieszkalne posiadające kolektory słoneczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w latach 2014-2016 r.

Nazwa sołectwa	Liczba budynków posiadających kolektory słoneczne			Liczba budynków posiadających kolektory słoneczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	15	15	15	0,80	0,79	0,79	100,00
Dudyńce	1	1	1	0,53	0,53	0,54	100,00
Karlików	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Nagórzany	5	5	5	1,48	1,47	1,52	100,00
Nadolany	7	7	7	1,03	1,04	1,03	100,00
Nowotaniec	9	9	9	2,09	2,04	2,08	100,00
Pobiedno	5	5	5	0,84	0,83	0,85	100,00
Tokarnia	2	2	2	0,87	0,86	0,86	100,00
Wola Piotrowa	10	10	10	2,95	2,97	3,01	100,00
Wola Sękowa	5	5	5	2,07	2,10	2,26	100,00
Wolica	2	2	2	0,63	0,62	0,62	100,00
Zboiska	3	3	3	1,22	1,22	1,23	100,00
Gmina	64	64	64	1,14	1,14	1,15	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Bukowsku.

Jednym z elementów składających się na jakość budynków użyteczności publicznej jest ich dostępność dla osób niepełnosprawnych. Budynek dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych powinien być dostępny z poziomu terenu bądź wyposażony w windę, dźwig lub podjazd, oraz toaletę dostosowaną dla osób o ograniczonej możliwości ruchowej i miejsce postojowe dla niepełnosprawnych.

W gminie Bukowsko w 2016 r. 6 budynków użyteczności publicznej było dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 3 w Bukowsku i po 1 w Nowotańcu, Pobiednie i Wolicy. Ich liczba od 2014 r. nie uległa zmianie. W przeliczeniu na 100 mieszkańców wartość wskaźnika dla gminy wyniosła 0,11. Najwyższą wartością wskaźnika charakteryzowała się miejscowość Wolica.

Tabela 38. Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w latach 2014 - 2016 r.

Nazwa sołectwa	Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych			Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców			Dynamika zmian 2014-2016
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	
Bukowsko	3	3	3	0,16	0,16	0,16	100,00
Dudyńce	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Karlików	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Nagórzany	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Nadolany	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Nowotaniec	1	1	1	0,23	0,23	0,23	100,00
Pobiedno	1	1	1	0,17	0,17	0,17	100,00
Tokarnia	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Wola Piotrowa	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Wola Sękowa	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Wolica	1	1	1	0,31	0,31	0,31	100,00
Zboiska	0	0	0	0,00	0,00	0,00	-
Gmina	6	6	6	0,11	0,11	0,11	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Bukowsku.

I.4. STREFA GOSPODARCZA

4.1. Podmioty REGON

Najwięcej przedsiębiorstw jest zarejestrowanych i aktywnych w Bukowsku. Jednak w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w sołectwach Nadolany, Nowotaniec, Tokarnia, Wola Piotrowa oraz Zboiska liczba przedsiębiorstw jest większa. W skali całej gminy należy zwrócić uwagę na dużą liczbę wykreślonych i zawieszonych działalności gospodarczych. Na 100 aktywnych 69 jest zamkniętych. Odsetek

zawieszonych i wykreślonych do przedsiębiorstw w Bukowsku jest porównywalna (34 aktywne do 31 nieaktywnych). W Wolicy na 1 aktywne przedsiębiorstwo aż 10 jest nieaktywnych.

Tabela 39. Podmioty gospodarcze w gminie w 2015 r.

Nazwa sołectwa	Aktywne	Zawieszone	Wykreślone	Przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców
Bukowsko	34	8	23	17,89
Dudyńce	5	0	0	27,17
Karlików	0	1	0	0,00
Nagórzany	3	0	3	9,09
Nadolany	13	0	1	19,09
Nowotaniec	9	0	3	20,83
Pobiedno	8	3	6	13,56
Tokarnia	12	2	1	51,50
Wola Piotrowa	7	2	2	21,08
Wola Sękowa	2	1	2	9,05
Wolica	1	1	9	3,12
Zboiska	6	1	0	24,59
Gmina	100	19	50	17,90

Źródło: Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

W całej gminie na 1000 mieszkańców przypada 77 podmiotów gospodarczych (2015r.), z czego na 6,5 to podmioty nowo zarejestrowane. Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że w badanym okresie od 2012 do 2014 liczba podmiotów oraz liczba nowo zarejestrowanych działalności spadała. Pomiędzy 2014 a 2015 nastąpiła poprawa sytuacji i wzrost liczby zarejestrowanych firm. Jest to tendencja inna niż w przypadku powiatu i całej Polski, gdzie zauważalny był stały wzrost liczby przedsiębiorstw.

Tabela 40. Wskaźniki w podmiotach gospodarczych

Podmiot	2012	2013	2014	2015
Podmioty na 1000 mieszkańców	74	73	72	77
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	117,2	114,9	114,1	122,9
Sanok – podmioty na 1000 mieszkańców	71	72	72	73
Polska – podmioty na 1000 mieszkańców	103	106	107	109
Podmioty nowo zarejestrowane na 1000	6,4	4,2	5,8	6,5
Podmioty nowo zarejestrowane na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	10,1	6,6	9,1	10,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Centralnej Ewidencji o Działalności Gospodarczej

Większość zarejestrowanych firm to małe podmioty zatrudniające od 0 do 9 pracowników - aż 97%. Pozostałe 3 % to podmioty zatrudniające od 10 do 49 pracowników. Na terenie gminy nie ma zakładów pracy zatrudniających powyżej 50 pracowników.

Na terenie gminy Bukowsko istnieje 29 gospodarstw agroturystycznych. Z czego tylko 2 w Bukowsku.

1.5. SFERA ŚRODOWISKOWA

5.1. Azbest

Od 2011 roku w gminie Bukowsko trwa program usuwania azbestu. 96% azbestu znajduje się na prywatnych posesjach. W większości stanowią pokrywy dachowe z płyty falistej (88,67%), którym pokryte są budynki mieszkalne jednorodzinne, lub (i) budynki gospodarcze. Program usuwania azbestu w gminie ma obowiązywać do 2032 roku.

Tabela 41. Azbest w gminie

Rodzaj budynku	Ogólna ilość azbestu w m ²	Udział procentowy
Obiekty użyteczności publicznej	1199	4
Obiekty osób fizycznych	28445	96
Budynek mieszkalny jednorodzinny	28445	22,16
Budynek mieszkalny wielorodzinny	1325	1,03
Budynek gospodarczy	79155,5	61,66
Budynek użyteczności publicznej	1199	0,93
Garaż	5366	4,18
Inne (stodoła, chelw, spichlerz)	9013,5	7,02
Złożone na przymie	3875	3,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP.

W 2016 roku usunięto łącznie 139,925 ton azbestu z terenu gminy. Najwięcej w sołectwie Dudyńce. Na 3 zgłoszenia usunięto ponad 46 ton wyrobów azbestowych. Najwięcej zgłoszeń odnotowano w sołectwie Bukowsko -7 oraz Wola Sękowa – 6. W przeliczeniu na 100 mieszkańców najwięcej ton azbestu usunięto w sołectwie Dudyńce (25,53).

Tabela 42. Liczba zgłoszeń i ton usuniętego azbestu w 2016

Sołectwo	Liczba zgłoszeń	Tony usuniętego azbestu w 2016	Tony usuniętego azbestu w 2016 w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Bukowsko	7	20,375	1,07
Dudyńce	3	46,98	25,53
Karlików	3	13,85	11,84
Nadolany	0	0	0,00
Nagórzany	1	3,8	0,56
Nowotaniec	1	4,95	1,15
Pobiedno	0	0	0,00
Tokarnia	3	5,9	2,53
Wola Piotrowa	4	10,6	3,19
Wola Sękowa	6	22,97	10,39
Wolica	3	10,5	3,27
Zboiska	0	0	0,00
Gmina	24	139,925	2,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP.

5.2. Ochrona przyrody

Lasy Bukowska znajdują się w 14 kompleksach leśnych. Większość z nich (84,82%) w zasięgu Nadleśnictwa Rymanów. Natomiast część znajdująca się w Bukowsku, Wolicy, Dudyńcach i Zboiskach na terenie Nadleśnictwa Lesko. Na terenie gminy znajduje się 398,24 ha Parku Krajobrazowego Beskidu Niskiego oraz 347,55 ha Natura 2000. Najwięcej terenów chronionych znajduje się w sołectwie Karlików oraz Bukowsko.

Tabela 43. Obszary chronione w sołectwach

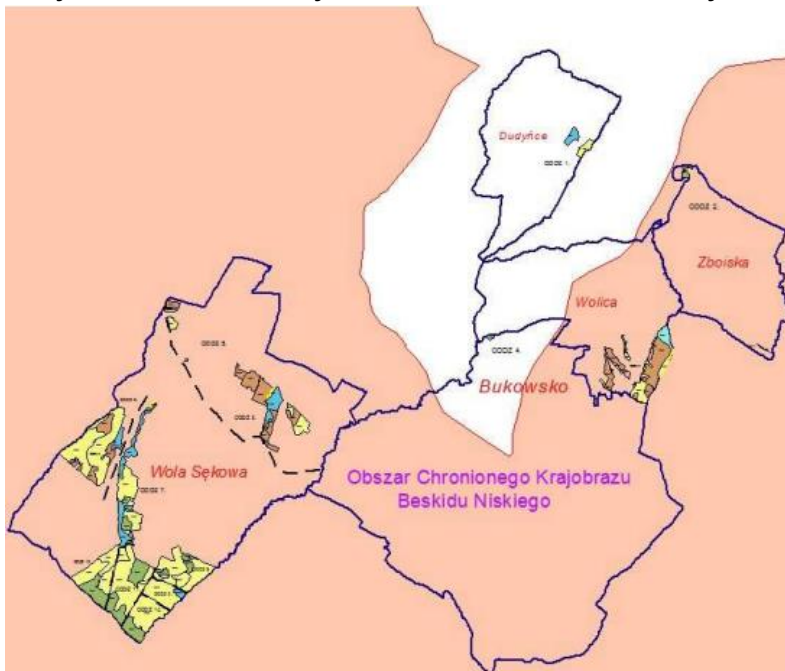
Sołectwo	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych w ha
Bukowsko	1800
Karlików	2680
Wola Piotrowa	866
Wolica	430
Pobiedno	249
Zboiska	412
Dudyńce	0
Nagórzany	223
Nowotaniec	230
Nadolany	526
Wola Sękowa	1712
Tokarnia	903
Gmina	10031

Źródło: opracowanie własne na podstawie BIP.

1) Obszar chroniony – fragment Parku Krajobrazowego Beskid Niski Obszar specjalnej ochrony ptaków Beskid Niski. W granicy gminy znajduje się obszar zajmujący 0,22% całego obszaru. Celem obszaru jest zachowanie naturalnych siedlisk ptaków dziko żyjących. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej takich gatunków jak: bocian czarny, dzięcioł białoszyi, orlik krzykliwy, orzeł przedni, puszczyk uralski, sóweczka, trzmielojad, włośnica.

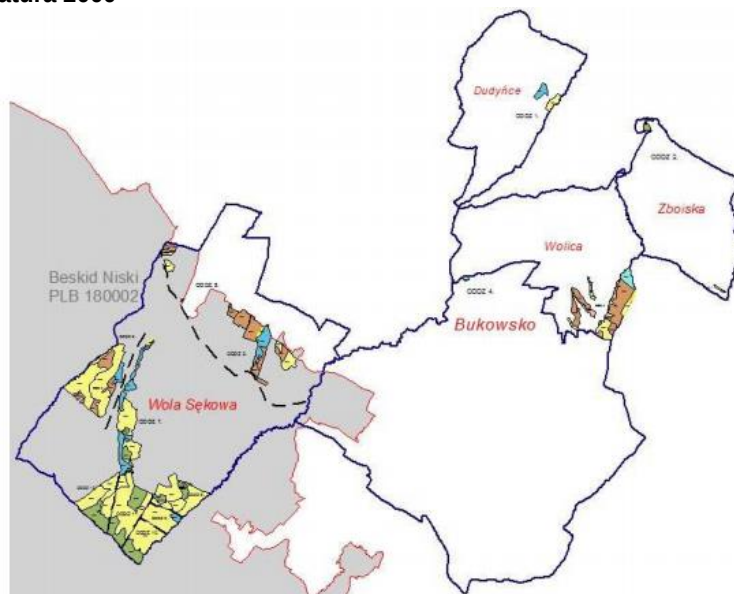

Mapa 7. Usytuowanie lasów Gminy Bukowsko na obszarze chronionym

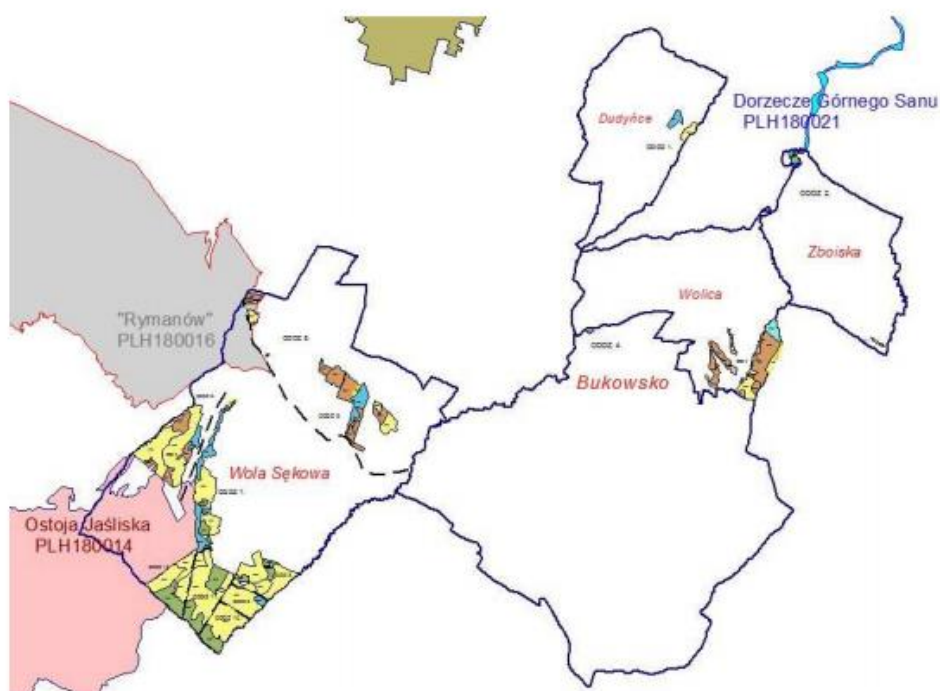
Źródło: http://www.biuletyn.net/nt-bin/_private/bukowsko/2313.pdf

Mapa 8. Obszary Natura 2000

Źródło: http://www.biuletyn.net/nt-bin/_private/bukowsko/2313.pdf

- 2) OZW Rymanów. W granicach gminy znajduje się 0,1% całości obszaru (5,51 ha) w Woli Sękowej. Celem obszaru jest ochrona nietoperzy (nocka dużego oraz podkowca małego), których miejscem bytowania jest kościół w Rymanowie.
- 3) Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) „Ostoja Jaślicka”. Chronione są buczyny, jaworzyny, łągi i olszyny górskie. Obszar zamieszkiwany jest przez duże drapieżniki: niedźwiedzie, wilki i rysie.

Źródło: http://www.biuletyn.net/nt-bin/_private/bukowsko/2313.pdf

Podsumowanie:

Gmina wiejska Bukowsko na tle innych gmin w powiecie (8 w powiecie) oraz w województwie (160 w województwie) zajmuje z reguły dalekie miejsce. Jedynie przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca sytuuje gminę na 1 miejscu w powiecie oraz na 7 w województwie. Biorąc pod uwagę podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności gmina zajmuje 2 miejsce w powiecie oraz 32 w województwie. Pozostałe wskaźniki nie są tak optymistyczne. Pod względem dostępu do kanalizacji gmina zajmuje 8 miejsce w powiecie, 154 w województwie. Pod względem wodociągów 3 w powiecie, 100 w województwie.

GMINA WIEJSKA BUKOWSKO NA TLE GMIN POWIATU I WOJEWÓDZTWA W 2015 R.

Lokata gminy w powiecie										Lokata gminy w województwie									
WYSZCZEGÓLNIENIE /GMINY	Ludność na 1 km ²	Kobiety na 100 mężczyzn ^a	Saldo migracji na 1000 ludność ^b	Dochody własne budżetu gminy	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współ- finansowanie programów i projektów unijnych	Wydatki budżetu gminy	Dzieci w przed- szkolach na 100 miejsc ^a	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkańca w zasobach mieszka- niowych	Odsetek ludności korzystającej z instalacji			Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności							
									wodociąg- gowej	kanaliza- cyjnej	gazowej								
				na 1 mieszkańca															
BUKOWSKO (GM.WIEJSKA)	6 140	2 25	5 88	6 92	8 158	2 31	4 65	1 7	3 100	8 154	5 66	2 32							
BESKO (GM.WIEJSKA)	2 34	6 113	3 74	8 129	3 55	6 80	5 94	5 93	2 88	2 15	2 15	5 87							
KOMAŃCZA (GM.WIEJSKA)	8 157	3 31	6 141	2 38	5 76	7 84	1 33	7 153	5 128	6 122	8 157	3 47							
SANOK (GM.WIEJSKA)	1 7	8 155	8 151	1 17	6 99	8 86	6 109	8 157	1 47	1 1	1 8	1 17							
SANOK (GM.WIEJSKA)	5 107	5 47	1 9	5 67	4 61	5 74	1 33	2 23	7 142	5 95	3 36	6 105							
TYRAWA WOŁOSKA (GM.WIEJSKA)	7 148	1 15	7 143	7 128	7 133	1 12	- -	3 73	8 158	7 149	7 114	8 143							
ZAGÓRZ (GM.WIEJSKO-WIEJSKA)	4 104	4 45	4 76	3 50	1 14	3 32	3 58	4 92	4 118	4 83	6 84	4 73							
ZARSZYN (GM.WIEJSKA)	3 95	7 144	2 13	4 58	2 35	4 70	7 117	6 108	6 132	3 49	4 38	7 121							

Odnowialne źródła energii

Na terenie gminy Bukowsko znajduje się farma wiatrowa Bukowsko – Nowotaniec. Elektrownia ma 9 turbin i jest usytuowana na terenie 2 wsi: Bukowsko (5 km od centrum wsi: Wzgórze Wyszyłasy) oraz Nowotaniec (wzgórze Przylasek).

I.6. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

6.1. Metodyka badania

W dniach 01.02.2017-20.03.2017 roku przeprowadzone zostało badanie ankietowe w ramach projektu „Opracowanie i przyjęcie do realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023”. Badanie było realizowane za pomocą dwóch technik:

- ankiety internetowej za pomocą metody CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview);
- papierowych kwestionariuszy do samodzielnego wypełniania PAPI (ang. Paper and Pencil Interview).

Ankietę wypełniło 83 osoby¹.

Celem badania było poznanie opinii mieszkańców Gminy Bukowsko na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych obszarów gminy oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze.

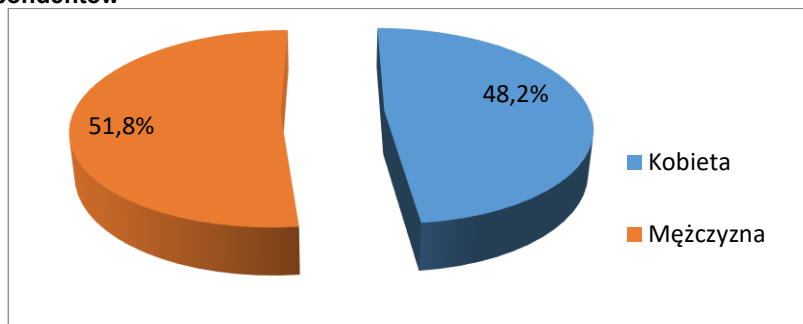
Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie lokalnego programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany to obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Jest to obszar charakteryzujący się ponadto: problemami gospodarczymi (np. niski poziom przedsiębiorczości), środowiskowymi (np. zanieczyszczenie środowiska), przestrzenno-funkcjonalnymi (np. niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną) i technicznymi (np. zły stan techniczny budynków).

6.2. Próba

W badaniu wzięły udział łącznie 83 osoby, wśród których nieznacznie przeważali mężczyźni (51,8%). Jeśli chodzi o wiek, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale od 25-44 lat (49,4%). Na kolejnych miejscach znalazły się osoby w przedziale wiekowym 45-64 lat (31,3%), 65 i więcej lat (9,6%) - 20-24 lata (9,5%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 20-24 lata (8,4%). Pełna informacja o cechach demograficznych respondentów została zaprezentowana na wykresach poniżej.

Wykres 1. Płeć respondentów

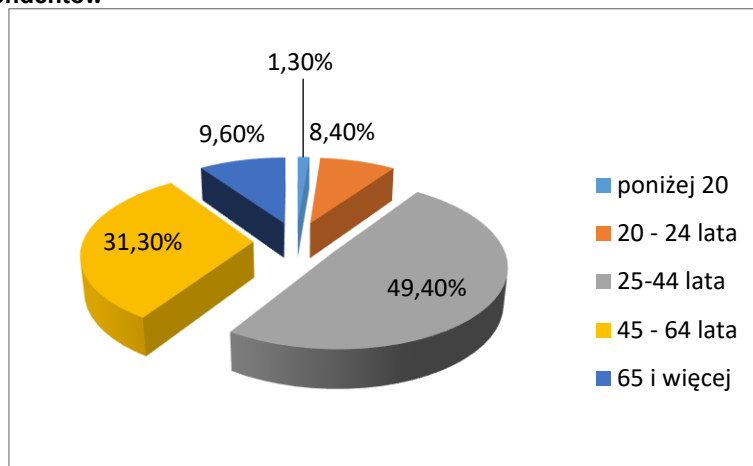

Źródło: Badanie ankietowe

¹ Badanie to należy traktować jako materiał uzupełniający do analiz statystycznych prowadzonych dla obszaru gminy i obszarów/obszaru, który zostanie wyznaczony jako zdegradowany i rewitalizacji.

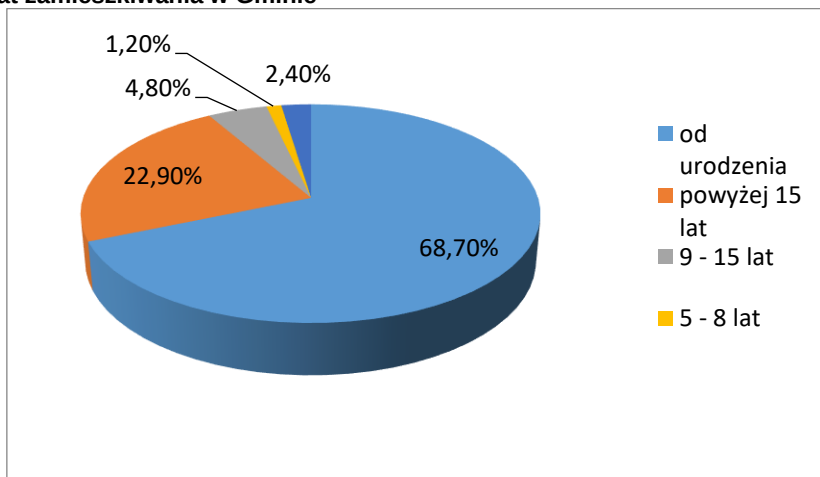
Wykres 2. Wiek respondentów

Źródło: Badanie ankietowe

Zdecydowana większość mieszka w Gminie Bukowsko od urodzenia (68,7%) lub ponad 15 lat (22,9%).

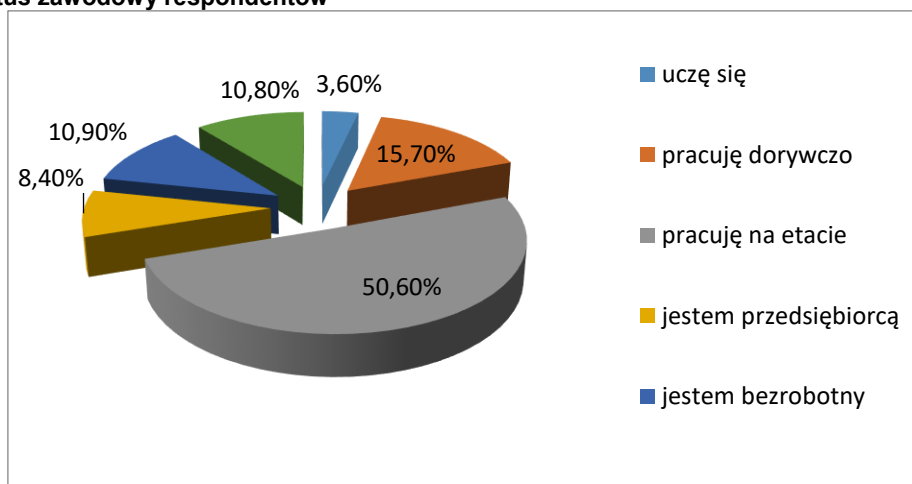
Wykres 3. Liczba lat zamieszkiwania w Gminie

Źródło: Badanie ankietowe

Jeśli chodzi o sytuację na rynku pracy, najliczniejszą grupę stanowili pracujący – w tym na etacie lub jako przedsiębiorcy (łącznie 59,0%). Natomiast najmniej osób, które wzięły w badaniu ankietowym to osoby uczące się (3,6%).

Wykres 4. Status zawodowy respondentów

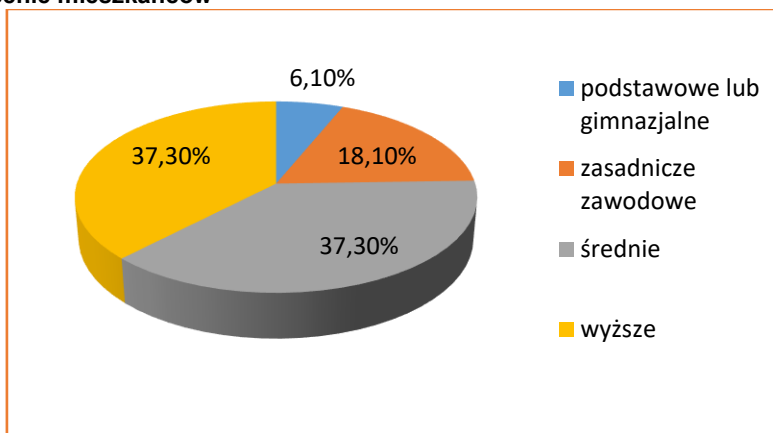

Źródło: Badanie ankietowe

Jeżeli chodzi o wykształcenie ankietowanych to najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wyższym wykształceniem i średnim (po 37,3%). Osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym stanowiły 6,1%, a z zasadniczym zawodowym 18,10%.

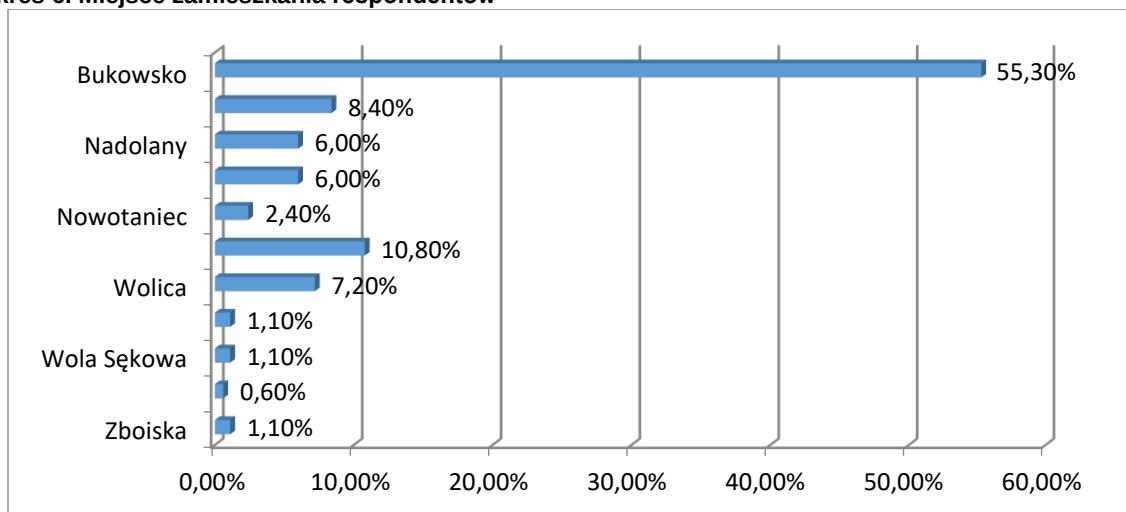
Wykres 5. Wykształcenie mieszkańców

Źródło: Badanie ankietowe

Najliczniejszą grupę ankietowanych stanowili mieszkańcy Bukowska (55,3%), Pobiedna (10,8%) oraz miejscowości Dudyńce (8,4%).

Wykres 6. Miejsce zamieszkania respondentów

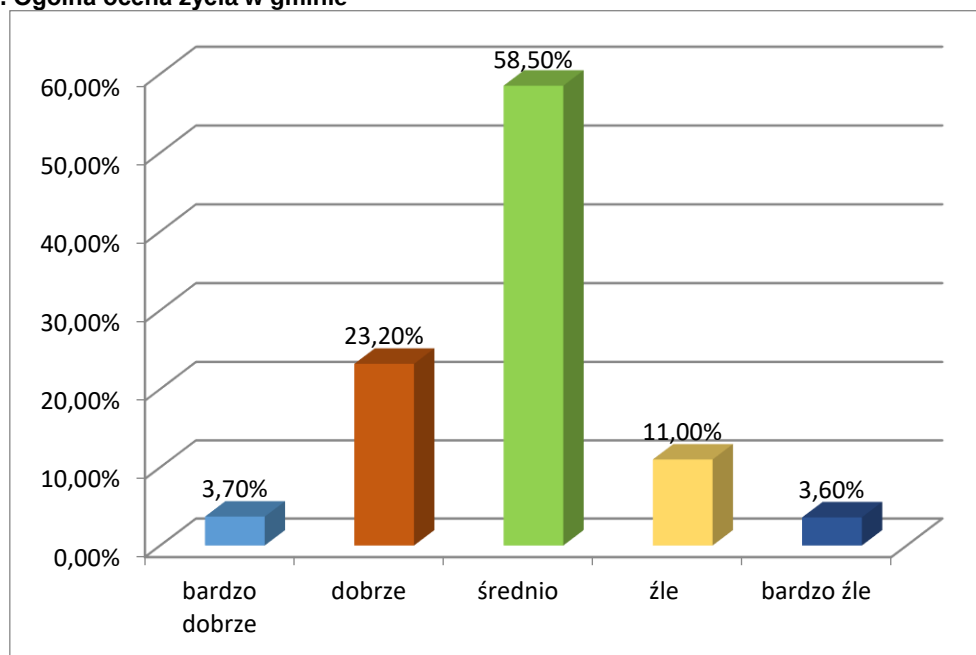
Źródło: Badanie ankietowe

6.3. Wyniki badania

Pierwsze pytanie w ankiecie dotyczyło ogólnej opinii mieszkańców na temat życia w gminie. Z odpowiedzi wyłania się następujący obraz – łącznie odpowiedzi „bardzo dobrze”, i „dobrze” udzieliło prawie 27% ankietowanych (26,9%). 58,5% ankietowanych stwierdziło, że w Gminie Bukowsko mieszka się „średnio”. Z kolei odpowiedź „źle” lub „bardzo źle” zaznaczyło łącznie 14,6% badanych (odpowiednio: „źle” – 11,0%, „bardzo źle” 3,6%).

Wykres 7. Ogólna ocena życia w gminie

Źródło: Badanie ankietowe

Następnie kwestia ta została pogłębiona o wskazanie najważniejszych problemów społecznych, gospodarczych oraz problemów związanych ze środowiskiem naturalnym, zagospodarowaniem przestrzennym i stanem infrastruktury technicznej w Gminie Bukowsko. Respondenci odpowiadali na poniższe pytania, mając możliwość zaznaczenia maksymalnie po 3 odpowiedzi na każde pytanie:

- Jakiego Państwa zdaniem najważniejsze problemy społeczne Gminy?
- Jakiego Państwa zdaniem najważniejsze problemy środowiskowe Gminy?
- Jakiego Państwa zdaniem problemy gospodarcze w Gminie?
- Jakiego Państwa zdaniem najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy?
- Jakiego Państwa zdaniem najważniejsze problemy dotyczące budynków i budowli w Gminie?

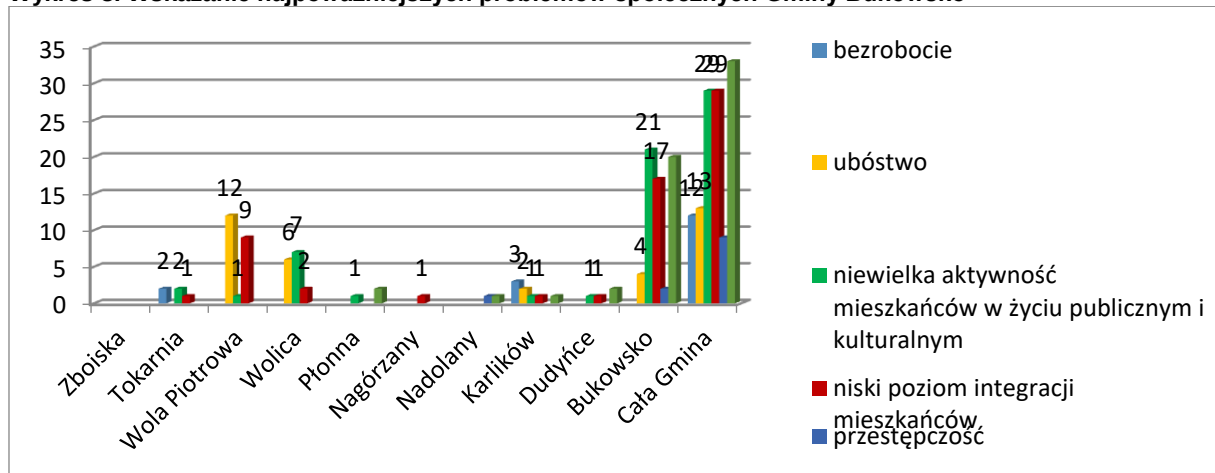
Ankietowani najczęściej wskazywali miejscowość Bukowsko jako miejsce o największym natężeniu problemów społecznych, środowiskowych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych.

W zakresie problemów społecznych Gminy Bukowsko na pytanie, „Jakiego Państwa zdaniem najważniejsze problemy społeczne Gminy?” respondenci wskazali, że w skali całej Gminy największym problemem była emigracja ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi (33 wskazania). Następnie na podobnym poziomie wskazano niewielką aktywność mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym oraz niski poziom integracji mieszkańców (po 29 wskazań).

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

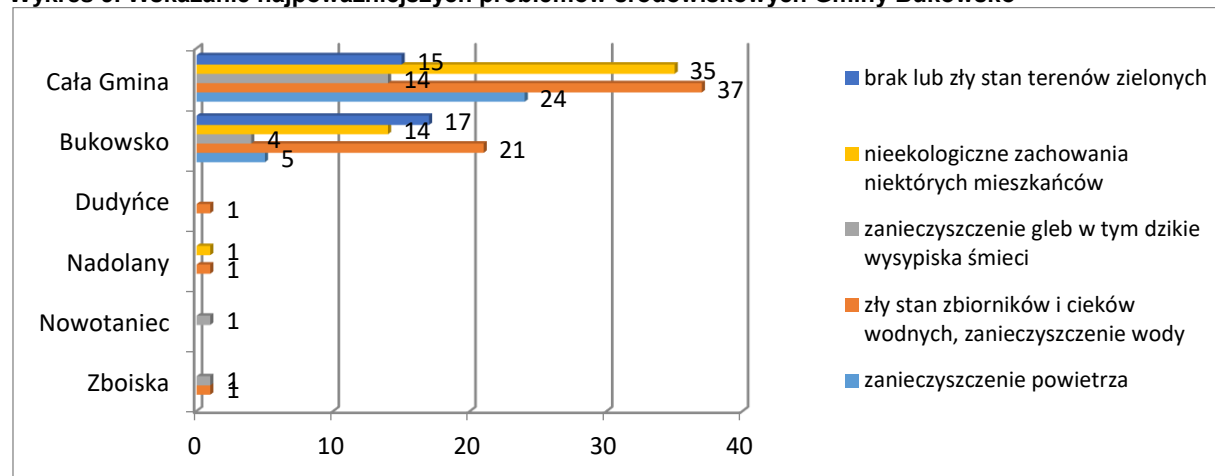
Wykres 8. Wskazanie najpoważniejszych problemów społecznych Gminy Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

Kolejne pytanie to „Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy środowiskowe Gminy?” Z odpowiedzi na nie wynika, że najważniejsze problemy w skali całej gminy to: zły stan zbiorników i cieków wodnych i nieekologiczne zachowania niektórych mieszkańców oraz zanieczyszczenie powietrza. Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

Wykres 9. Wskazanie najpoważniejszych problemów środowiskowych Gminy Bukowsko

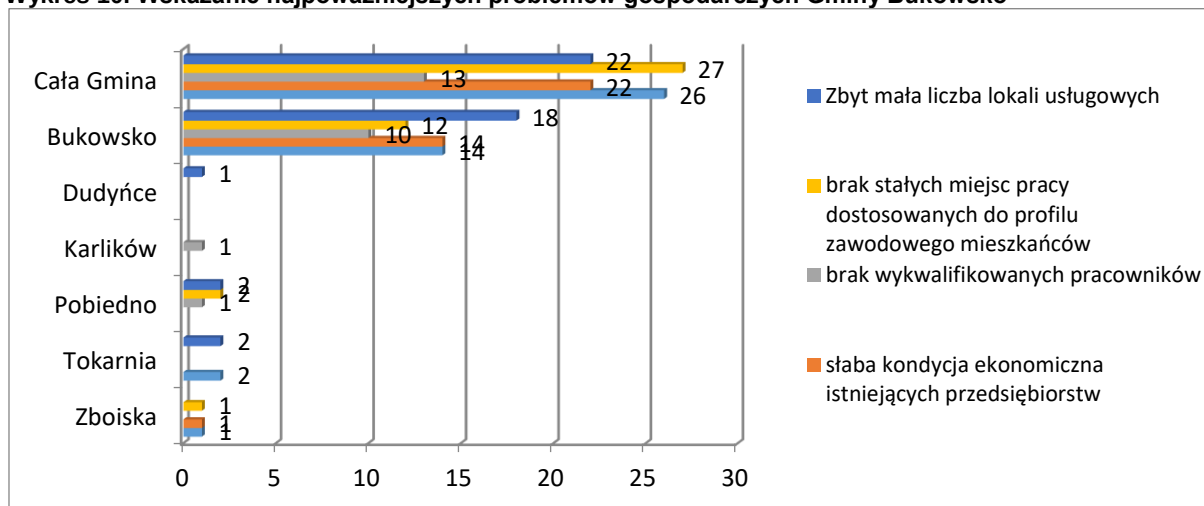
Źródło: Badanie ankietowe

Najczęściej wskazywanymi lokalizacjami dotyczącymi zanieczyszczenia powietrza, nieekologicznych zachowań, złego stanu cieków wodnych, była cała Gmina ze szczególnym wskazaniem na Bukowsko. Następne pytanie w ankiecie brzmiało, „Jakie są Państwa zdaniem problemy gospodarcze w Gminie?”. Z odpowiedzi na nie wynika, że najważniejsze problemy w skali całej gminy to: mała przedsiębiorczość mieszkańców, brak stałych miejsc pracy dostosowanych do profilu zawodowego mieszkańców. Dalsze wskazania dotyczyły słabej kondycji ekonomicznej miejscowych przedsiębiorstw oraz niewystarczającej liczby lokali usługowych na terenie gminy. Na pytanie gdzie występują problemy gospodarcze ankietowani najczęściej odpowiadali, że problemy dotyczą całej gminy, ale tu też w odpowiedziach najczęściej wśród miejscowości wymieniano Bukowsko.

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

Wykres 10. Wskazanie najpoważniejszych problemów gospodarczych Gminy Bukowsko

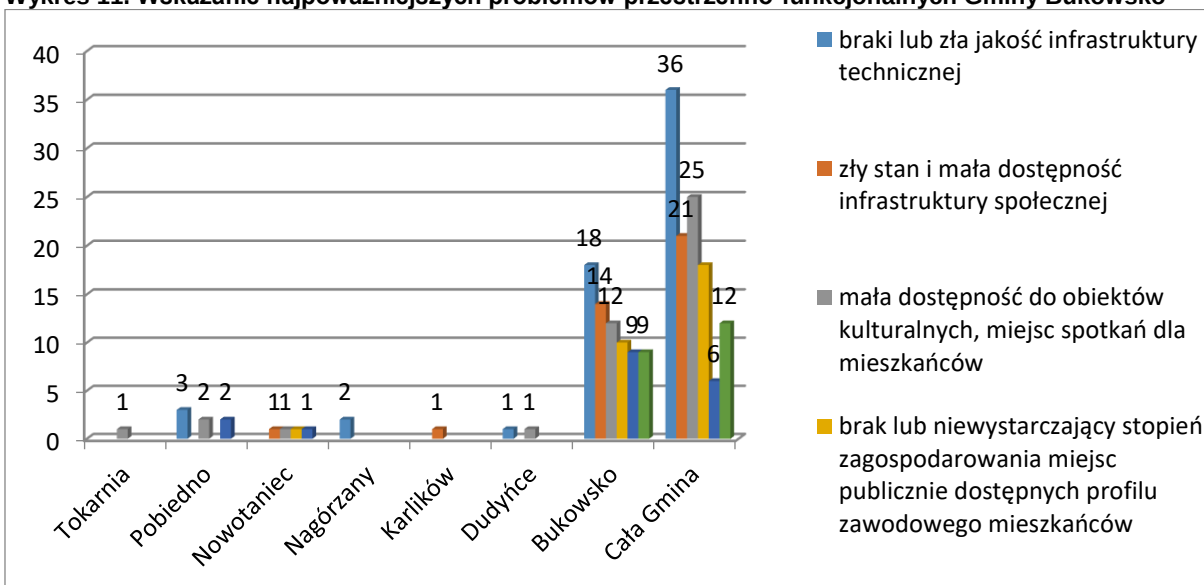
Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie, „Jakie są Państwa zdaniem najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne Gminy?” respondenci odpowiadali, że w skali całej gminy problemem najbardziej uciążliwym są braki lub zła jakość infrastruktury technicznej: drogowej, wodno-kanalizacyjnej i internetowej. Kolejnym problemem najbardziej uciążliwym zdaniem ankietowanych to zły stan, brak lub mała dostępność do obiektów kulturalnych, miejsc spotkań dla mieszkańców (np. organizacji pozarządowych, seniorów, młodzieży, kółek zainteresowań innych), a dalej zły stan, brak lub mała dostępność do infrastruktury społecznej: placówki edukacyjne - szkoły, placówki opiekuńcze - żłobki, domy opieki dla osób starszych, niepełnosprawnych.

Na pytanie gdzie najczęściej występują te problemy wskazywano Bukowsko, co można było przewidzieć, biorąc pod uwagę funkcje, jakie wobec otoczenia spełnia Bukowsko. Respondenci wskazywali w polach opisowych ankiety m.in. na: brak systemu kanalizacji sanitarnej, niewystarczająco rozwinięty system sieci wodociągowej, niską estetykę przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, ograniczoną ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych, chaos przestrzenny (postępujące rozproszenie zabudowy) i architektoniczny.

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

Wykres 11. Wskazanie najpoważniejszych problemów przestrzenno-funkcjonalnych Gminy Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

Kolejne pytanie dotyczyło najważniejszych problemów dotyczących budynków i budowli w Gminie. Zdaniem respondentów najważniejsze problemy w tej sferze to w skali gminy zły stan techniczny

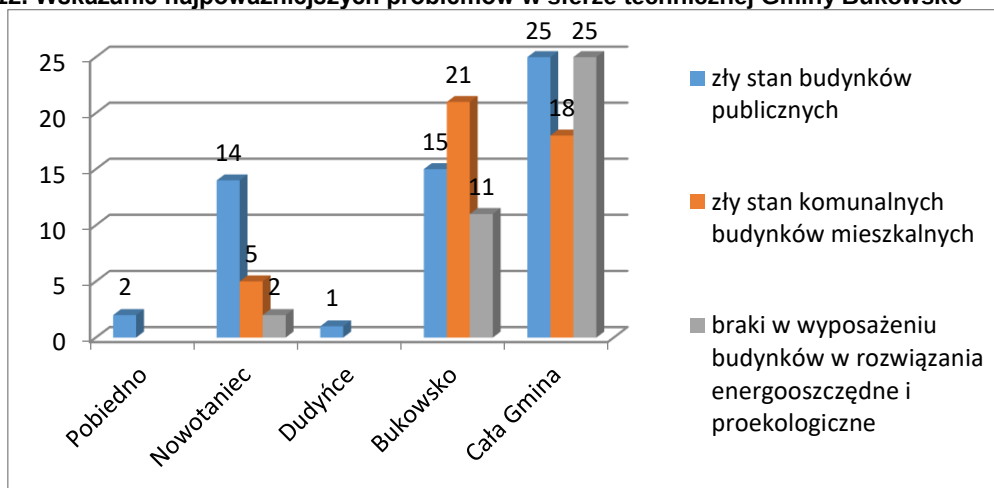

budynków użyteczności publicznej i braki w wyposażeniu budynków w rozwiązania energooszczędne i proekologiczne. Dalej wskazano, że problemem jest zły stan techniczny komunalnych budynków mieszkalnych. Wskazywano tu najczęściej Bukowsko i Nowotaniec. Respondenci wskazywali w polach opisowych ankiety m.in. na:

- niski standard i stan techniczny budynków oraz słabe wyposażenie indywidualnych i niepublicznych ZOZ;
- zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodki zdrowia, przedszkole w Bukowsku, domy ludowe i inne);
- niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy;
- bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych;
- niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne;
- niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadiony itp.).

Wyniki zaprezentowane są na poniższym wykresie dla całej Gminy i dla miejscowości wskazanych w ankietach.

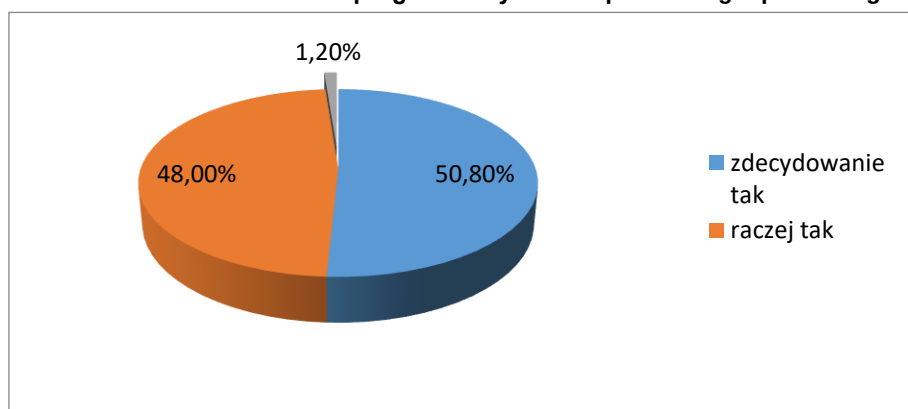
Wykres 12. Wskazanie najpoważniejszych problemów w sferze technicznej Gminy Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

Na pytanie czy Gmina Bukowsko wymaga programu ożywienia społeczno-gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego ankietowani najczęściej udzielali odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” (w sumie 99%).

Wykres 13. Ocena konieczności wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego

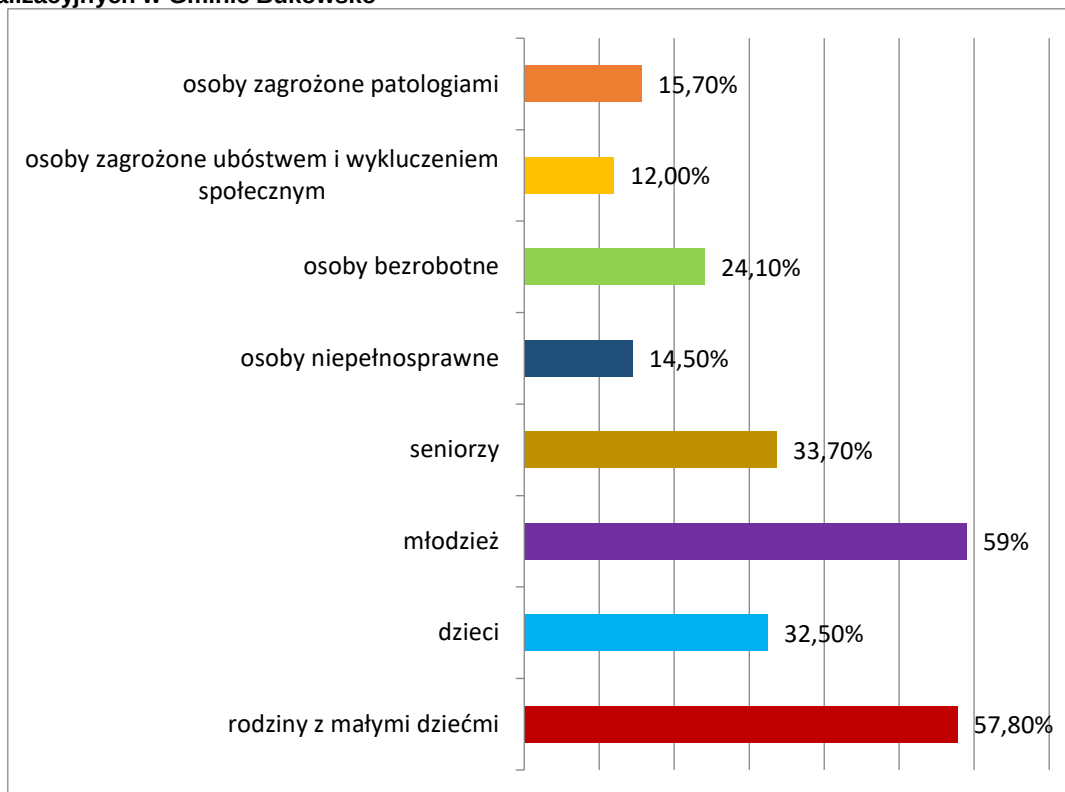
Źródło: Badanie ankietowe

Następnie poproszono ankietowanych o wskazanie tych grup społecznych, które ich zdaniem powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Bukowsko. Respondenci mogli wskazać

więcej niż jedną grupę. W odpowiedziach wskazano przede wszystkim na młodzież (59,0%) oraz na rodziny z dziećmi (57,8%). Na trzecim miejscu, znaleźli się seniorzy, dalej dzieci i osoby bezrobotne.

Wykres 14. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Bukowsko

Źródło: Badanie ankietowe

I.7. WYNIKI WARSZTATU DIAGNOSTYCZNEGO

W dniu 07.02.2017 r. odbył się w Bukowsku warsztat diagnostyczny, którego celem była identyfikacja obszarów problemowych wraz ze wskazaniem głównych problemów, jakie na nich występują.

W trakcie warsztatu uczestnikom warsztatów została przedstawiona tematyka rewitalizacji oraz zostały przedstawione podstawowe definicje. Następnym etapem warsztatu była prezentacja wstępnych wyników analizy diagnostycznej. Po prezentacji uczestnicy w grupach identyfikowali obszary problemowe.

Zdaniem uczestników warsztatu najpilniejszej interwencji rewitalizacyjnej wymaga miejscowość Bukowsko. W trakcie warsztatu w następnej części uczestnicy zidentyfikowali problemy na wyznaczonym obszarze zdegradowanym i rewitalizacji:

- ✓ w sferze społecznej:
 - wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia;
 - niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych;
 - znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem;
 - niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych;
 - brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia;
 - brak oferty opieki dla seniorów;
 - brak lokalnych form pomocy opiekuńczo-leczniczej dla osób przewlekle/obłożnie chorych;
 - niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych;
 - niski poziom integracji międzypokoleniowej;
 - niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców.
- ✓ w sferze środowiskowej:
 - nieekologiczne zachowania części mieszkańców;
 - bardzo niskie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w obiektach komunalnych i gospodarstwach domowych;
 - przypadki spalania odpadów stałych w gospodarstwach domowych.
- ✓ w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej:
 - niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska;
 - ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych;
 - niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych;
 - ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji;
 - zły stan techniczny niektórych zabytków.
- ✓ w sferze technicznej:
 - niski standard i stan techniczny budynków oraz słabe wyposażenie indywidualnych i niepublicznych ZOZ;
 - zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodki zdrowia, przedszkole, domy ludowe i inne);
 - niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy;
 - bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych;
 - niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne;

- niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.).
- ✓ w sferze gospodarczej:
 - słaba kondycja finansowa lokalnych podmiotów – ograniczone możliwości inwestycyjne;
 - kwalifikacje zawodowe części mieszkańców (zwłaszcza osób bezrobotnych) niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy;
 - sezonowość popytu na usługi i ofertę handlową;
 - brak atrakcyjnej infrastruktury turystycznej.

I.8. DELIMITACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I DO REWITALIZACJI

8.1. Delimitacja obszaru zdegradowanego

Powyższa diagnoza pozwoliła na przeprowadzenie delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji nastąpiło w oparciu o identyfikację wskaźników, które są mniej korzystne niż średnia dla gminy. Dodatkowo wyznaczając obszar zdegradowany i rewitalizacji uwzględniono wyniki badań społecznych oraz jakościowych. Zgodnie z Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenie ładu przestrzennego problemem pierwszoplanowym dla podjęcia programu rewitalizacji jest wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym zidentyfikowano destrukcyjne procesy społeczne, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne, gospodarcze oraz środowiskowe, które doprowadziły do jego trwałej degradacji.

W przypadku gorszej wartości wskaźnika (w zależności od rodzaju wskaźnika -wyższej lub niższej) niż średnia dla całej gminy przypisano w poniższej tabeli wartość 1. Wartość 0 oznacza, że dla konkretnej miejscowości odnotowano lepszą wartość wskaźnika niż dla całej gminy.

Zgodnie z Instrukcją przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach regionalnego programu operacyjnego województwa podkarpackiego na lata 2014-2020 w ramach programu rewitalizacji należy zidentyfikować obszar zdegradowany, na którym występują problemy ze sfery społecznej a także przestrzenno-funkcjonalnej, gospodarczej oraz środowiskowej. W związku z powyższym, jako pierwsze zostały uwzględnione wskaźniki dotyczące sfer:

Spółecznej:

- Przrost naturalny na 100 mieszkańców w 2014 r.
- Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do produkcyjnej w 2016 r.
- Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w społeczeństwie w 2016 r.
- Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby bezrobotnych w latach 2014-2016
- Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Wnioski 500 plus w 2016 r.
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2014-2016
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z powodu ubóstwa w 2016 r.
- Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Liczba sporządzonych niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Liczba członków organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Liczba aktywnych czytelników bibliotek na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby aktywnych czytelników bibliotek w latach 2014-2016
- Liczba uczestników zajęć w bibliotekach na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby uczestników zajęć w bibliotekach w latach 2014-2016

Przestrzenno-funkcjonalnej:

- Dynamika zmian długości dróg do remontu (w km) w latach 2014-2016
- Powierzchnia przestrzeni publicznych m² w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.

Technicznej:

- Liczba budynków podłączonych do kanalizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby budynków podłączonych do kanalizacji w latach 2014-2016
- Liczba budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu w latach 2014-2016

- Liczba budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w przeliczenia na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w latach 2014-2016
- Liczba budynków posiadających kolektory słoneczne w przeliczenia na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby budynków posiadających kolektory słoneczne w latach 2014-2016
- Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.
- Dynamika zmian liczby obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w latach 2014-2016
- Odsetek budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r.

Gospodarczej:

- Liczba przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 r.

Środowiskowej:

- Tona usuniętego azbestu na 100 mieszkańców w 2016 r.

Poniższe tabele prezentują wskaźniki dla poszczególnych miejscowości niekorzystne względem średniej dla gminy w poszczególnych sferach.

Tabela 44. Zbiornicze zestawienie wskaźników w sferze społecznej

Nazwa sołectwa	Przyrost naturalny na 100 mieszkańców w 2014 r.	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do produkcyjnej w 2016 r.	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w społeczeństwie w 2016 r.	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby bezrobotnych w latach 2014-2016	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Wnioski 500 plus w 2016 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców lat 2014-2016	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z powodu ubóstwa w 2016 r.	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba sporządzonych niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba członków organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba aktywnych czytelników bibliotek na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby aktywnych czytelników bibliotek w latach 2014-2016	Liczba uczestników zajęć w bibliotekach na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby uczestników zajęć w bibliotekach w latach 2014-2016
Bukowsko	0,94	0,20	0,22	3,47	61,68	2,26	2,79	9,57	7,42	67,69	2,58	1,10	0,26	0,53	4,42	13,15	96,15	1,74	63,46
Dudyńce	0,00	0,23	19,02	4,89	56,25	2,17	3,80	3,56	2,17	21,62	0,00	0,00	0,00	1,63	11,96	2,72	62,50	0,00	0,00
Karlików	0,00	0,17	0,17	5,98	38,89	1,71	3,42	4,89	18,80	70,24	5,98	3,42	0,00	0,85	6,84	5,98	77,78	1,71	0,00
Nagórzany	1,56	0,30	0,21	3,03	50,00	1,82	2,73	27,15	2,73	57,44	1,21	0,00	0,00	0,61	6,06	11,82	97,50	11,82	144,44
Nadolany	0,17	0,26	0,24	3,38	79,31	1,76	2,94	13,30	11,31	90,72	3,08	0,44	0,15	0,29	2,64	12,33	102,44	10,28	259,26
Nowotaniec	2,05	0,32	0,17	1,62	28,00	0,69	1,39	10,24	3,47	65,07	1,85	0,46	0,23	0,93	8,10	13,89	100,00	17,36	202,70
Pobiedno	2,72	0,24	0,23	2,20	61,90	1,36	1,86	7,93	4,24	47,33	1,02	0,68	0,85	0,51	4,24	17,80	107,14	1,69	111,11
Tokarnia	0,00	0,16	0,29	4,29	62,50	2,58	2,58	9,43	12,45	40,32	5,15	1,29	1,72	1,29	9,87	4,29	83,33	1,72	80,00
Wola Piotrowa	1,39	0,22	0,22	1,81	28,57	0,60	1,81	20,51	7,23	76,58	2,71	0,00	0,60	0,90	6,63	5,42	90,00	1,51	166,67
Wola Sękowa	0,44	0,18	0,16	2,26	50,00	0,45	1,81	5,61	2,71	34,44	2,26	0,00	0,45	1,81	12,22	9,95	146,67	19,00	182,61
Wolica	1,81	0,25	0,25	2,49	61,54	1,25	1,87	10,61	17,76	113,64	4,67	0,93	0,00	0,62	5,30	1,87	60,00	0,93	150,00
Zboiska	1,29	0,26	0,20	4,10	83,33	2,87	4,10	4,40	8,20	64,78	0,41	2,87	0,00	0,82	6,97	6,15	115,38	0,00	-
Gmina	0,61	0,24	0,23	3,11	56,49	1,75	2,54	9,13	7,68	67,46	2,85	0,84	0,34	0,70	5,69	11,12	99,04	5,07	152,97

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 45. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze środowiskowej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej

Nazwa sołectwa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna		Sfera techniczna											Sfera środowiskowa	Sfera gospodarcza
	Dynamika zmian długości dróg do remontu (w km) w latach 2014-2016	Powierzchnia przestrzeni publicznych m2 w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków podłączonych do kanalizacji w latach 2014-2016	Liczba budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu w latach 2014-2016	Liczba budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w latach 2014-2016	Liczba budynków posiadających kolektory słoneczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków posiadających kolektory słoneczne w latach 2014-2016	Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w latach 2014-2016	Odsetek budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r.	Tony usuniętego azbestu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 r.
Bukowsko	86,95	150,45	0,30	100,00	18,40	100,00	0,00	-	0,79	100,00	0,16	100,00	39,60	1,07	17,89
Dudyńce	100,00	-	0,00	-	23,40	100,00	0,00	-	0,54	100,00	0,00	-	37,66	25,53	27,17
Karlików	100,00	-	6,00	100,00	0,00	-	0,00	-	0,00	-	0,00	-	39,13	11,84	0,00
Nagórzany	100,00	303,03	0,90	100,00	27,30	100,00	0,00	-	1,52	100,00	0,00	-	40,14	0,00	9,09
Nadolany	100,00	-	0,00	-	23,50	100,00	0,00	-	1,03	100,00	0,00	-	38,31	0,56	19,09
Nowotaniec	64,56	57,87	0,00	-	27,80	100,00	0,00	-	2,08	100,00	0,23	100,00	38,46	1,15	20,83
Pobiedno	100,00	-	0,00	-	25,40	100,00	0,00	-	0,85	100,00	0,17	100,00	39,92	0,00	13,56
Tokarnia	92,72	729,61	0,00	-	17,20	100,00	0,00	-	0,86	100,00	0,00	-	38,71	2,53	51,50
Wola Piotrowa	104,29	-	16,30	100,00	15,10	100,00	0,30	100,00	3,01	100,00	0,00	-	38,78	3,19	21,08
Wola Sękowa	100,00	769,23	0,00	-	26,20	100,00	0,00	-	2,26	100,00	0,00	-	37,96	10,39	9,05
Wolica	92,75	93,46	0,30	100,00	21,80	100,00	0,00	-	0,62	100,00	0,31	100,00	40,68	3,27	3,12
Zboiska	106,30	-	0,40	100,00	20,50	100,00	0,82	100,00	1,23	100,00	0,00	-	40,66	0,00	24,59
Gmina	91,69	139,81	1,30	100,00	21,10	100,00	0,05	100,00	1,15	100,00	0,11	100,00	39,27	2,50	17,90

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 46. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej (1 wartość niekorzystna względem średniej, 0 wartość korzystna względem średniej)

Nazwa sołectwa	Przyrost naturalny na 100 mieszkańców w 2014 r.	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do produkcyjnej w 2016 r.	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w społeczeństwie w 2016 r.	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby bezrobotnych w latach 2014-2016	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Wnioski 500 plus w 2016 r.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z powodu ubóstwa w 2016 r.	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba sporządzonych niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba członków organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba aktywnych czytelników bibliotek na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby aktywnych czytelników bibliotek w latach 2014-2016	Liczba uczestników zajęć w bibliotekach na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby uczestników zajęć w bibliotekach w latach 2014-2016
Bukowsko	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1
Dudyńce	1	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Karlików	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1	1
Nagórzany	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1
Nadolany	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0
Nowotaniec	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Pobiedno	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1	1
Tokarnia	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1
Wola Piotrowa	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1	1	1	0
Wola Sękowa	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0
Wolica	0	1	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
Zboiska	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	-
Gmina	0,61	0,24	0,23	3,11	56,49	1,75	2,54	9,13	7,68	67,46	2,85	0,84	0,34	0,70	5,69	11,12	99,04	5,07	152,97

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 47. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze środowiskowej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej (1 wartość niekorzystna względem średniej, 0 wartość korzystna względem średniej)

Nazwa sołectwa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna		Sfera techniczna										Sfera środowiskowa		Sfera gospodarcza
	Dynamika zmian długości dróg do remontu (w km) w latach 2014-2016	Powierzchnia przestrzeni publicznych m2 w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków podłączonych do kanalizacji w latach 2014-2016	Liczba budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu w latach 2014-2016	Liczba budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w latach 2014-2016	Liczba budynków posiadających kolektory słoneczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby budynków posiadających kolektory słoneczne w latach 2014-2016	Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Dynamika zmian liczby obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w latach 2014-2016	Odsetek budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r.	Tony usuniętego azbestu na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2015 r.
Bukowsko	0	0	1	1	1	1	1	-	1	0	0	1	1	1	1
Dudyńce	1	1	1	-	0	1	1	-	1	0	1	-	0	0	0
Karlików	1	1	0	1	1	-	1	-	1	0	1	-	0	0	1
Nagórzany	1	0	1	1	0	1	1	-	0	0	1	-	1	1	1
Nadolany	1	1	1	-	0	1	1	-	1	0	1	-	0	1	0
Nowotaniec	0	1	1	-	0	1	1	-	0	0	0	1	0	1	0
Pobiedno	1	1	1	-	0	1	1	-	1	0	0	1	1	1	1
Tokarnia	1	0	1	-	1	1	1	-	1	0	1	-	0	0	0
Wola Piotrowa	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0	1	-	0	0	0
Wola Sękowa	1	0	1	-	0	1	1	-	0	0	1	-	0	0	1
Wolica	1	1	1	1	0	1	1	-	1	0	0	1	1	0	1
Zboiska	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	-	1	1	0
Gmina	91,69	139,81	1,30	100,00	21,10	100,00	0,05	100,00	1,15	100,00	0,11	100,00	39,27	2,50	17,90

Źródło: opracowanie własne.

Mając na uwadze, że obszar zdegradowany powinien charakteryzować się nawarstwieniem negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz dodatkowo co najmniej w degradacją jednej z pozostałych sfer. W związku z tym, przyjęto, że aby mówić o obszarze zdegradowanym w gminie Bukowsko liczba wskaźników niekorzystnych względem średniej dla gminy musi być wynosić co najmniej 11 (tj. ponad 55%) oraz musi występować degradacja w pozostałych sferach.

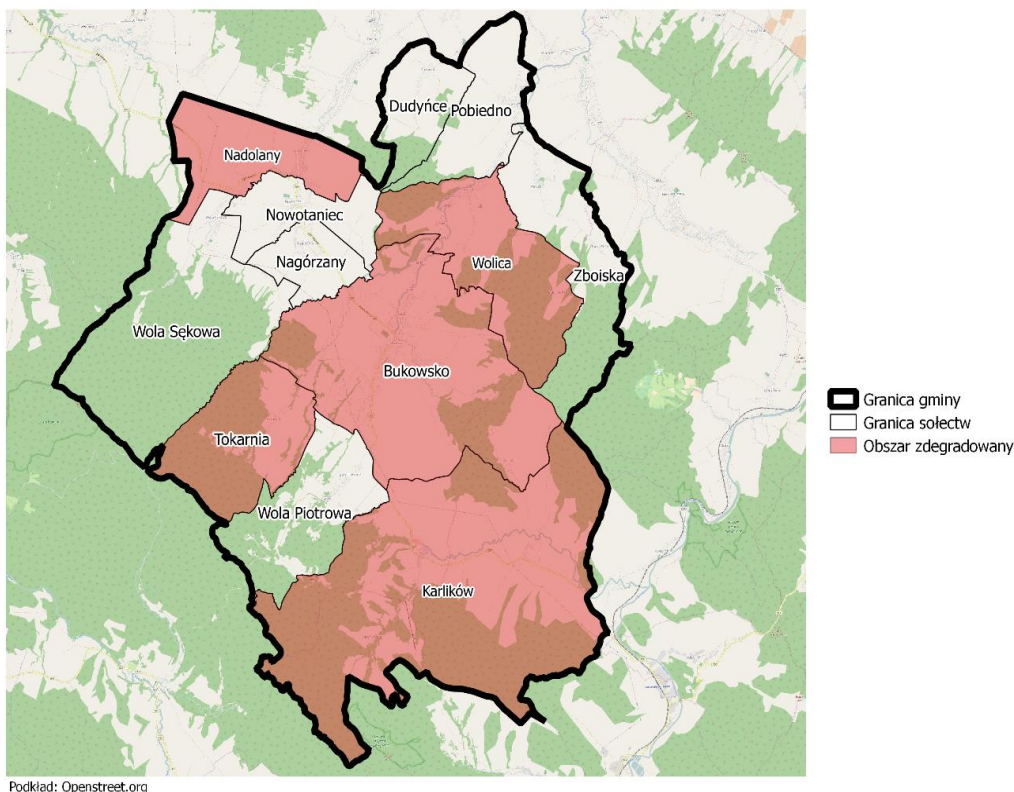
Tabela 48. Łączna liczba wskaźników poniżej średniej gminnej

Nazwa sołectwa	Społeczne	Przestrzenno-funkcjonalna	Techniczna	Gospodarcze	Środowiskowa	Liczba wskaźników w poniżej średniej gminnej	Wskazanie obszaru zdegradowanego
Bukowsko	13	0	8	1	1	23	Degradacja
Dudyńce	8	2	5	0	0	15	Brak degradacji
Karlików	12	2	5	1	0	20	Degradacja
Nagórzany	10	1	6	1	1	19	Brak degradacji
Nadolany	13	2	5	0	1	21	Degradacja
Nowotaniec	4	1	4	0	1	10	Brak degradacji
Pobiedno	6	2	6	1	1	16	Brak degradacji
Tokarnia	14	1	6	0	0	21	Degradacja
Wola Piotrowa	7	2	5	0	0	14	Brak degradacji
Wola Sękowa	5	1	4	1	0	11	Brak degradacji
Wolica	13	2	7	1	0	23	Degradacja
Zboiska	9	2	7	0	1	19	Brak degradacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Bukowsko

Mając na uwadze powyższe założenia jako obszar zdegradowany zostały wyznaczone miejscowości obszar zdegradowany należy uznać sołectwa: Bukowsko, Karlików, Nadolany, Tokarnia oraz Wolica. Obszar ten zamieszkiwany jest przez ponad 58% ludności.

Mapa 9. Obszar zdegradowany

Podkład: Openstreet.org

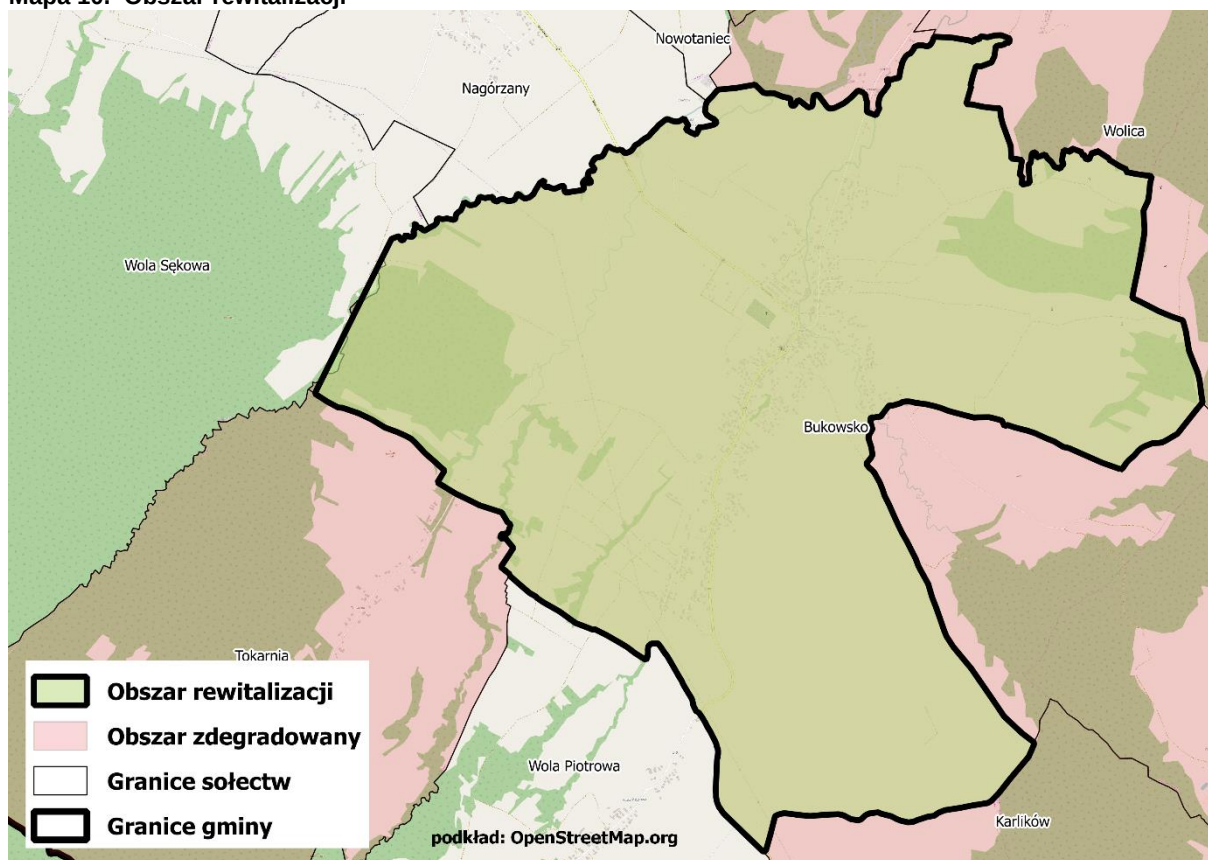
Źródło: opracowanie własne

8.2. Delimitacja obszaru rewitalizacji

Z uwagi na to, że obszar rewitalizacji zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju z dn. 2 sierpnia 2016 r. nie może obejmować więcej niż 30% ludności a jego powierzchnia nie może być większa niż 20% powierzchni całej gminy niezbędne było zawężenie jego granic. Wprowadzono więc dodatkowe kryterium oparte o priorytetowość sfery społecznej, zgodnie z powyższymi Wytycznymi oraz Instrukcją Przygotowywania Programów Rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Łącznie w celu delimitacji obszaru zdegradowanego przeanalizowano 19 wskaźników ze sfery społecznej. Obszarem rewitalizacji określono teren w miejscowości o co najmniej 11 wskaźnikach wykazujących degradację. Kryterium to spełnia pięć miejscowości. Jako obszar rewitalizacji wyodrębniono część w miejscowości Bukowsko. Łączna liczba ludności w obszarze rewitalizacji wynosi 26,57% ludności gminy (1484 osoby), a powierzchnia to 11,72% powierzchni obszaru gminy (16,18 km² przy pow. całej gminy 138,2 km²).

Mapa 10. Obszar rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

8.3. Pogłębiona diagnoza dla obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji charakteryzuje większa liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. Również liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym jest większa niż w całej gminie. Oznacza to, iż obciążenie ekonomiczne w analizowanym obszarze jest wyższe niż w pozostałych częściach gminy. Jednocześnie osoby starsze i dzieci oraz młodzież potrzebują dedykowanych usług, gdyż są to osoby mniej mobilne. O potrzebie działań rewitalizacyjnych dla ww. grup świadczy również wartość przyrostu naturalnego, gdyż jest ona wyższa niż w pozostałych częściach gminy.

O potrzebie działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze oraz trudnej sytuacji rodzin świadczy również większa niż w pozostałej części gminy liczba wniosków w ramach programu Rodzina 500+.

Kolejną przesłanką do wyznaczenia obszaru rewitalizacji były wskaźniki dotyczące bezrobocia. Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców oraz dynamika zmian ww. wskaźnika była wyższa niż w wartości dla całej gminy.

Również wartości wskaźników dotyczące osób długotrwale (liczba osób długotrwale na stu mieszkańców oraz dynamika ww. wskaźnika za lata 2014-2016) oraz bez wykształcenia średniego

(liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego oraz dynamika ww. wskaźnika za lata 2014-2016), tj. osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy były wyższe niż dla gminy.

Na trudną sytuację wskazują również wskaźniki z zakresu pomocy społecznej, tj. liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców i dynamika ww. wskaźnika w latach 2014-2016 oraz liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100. Wartości również tych wskaźnik przekraczają średnią dla gminy.

Z uwagi na to, że obszar rewitalizacji stanowić centrum gminy, jest on narażony na wyższy poziom przestępczości niż jej pozostałe części z uwagi na większy przepływ ludności. Liczba przestępstw na 100 mieszkańców jest znacznie wyższa niż wartość wskaźnika dla gminy.

Jednocześnie w potrzebie rewitalizacji na wskazanym obszarze świadczy również poziom kapitału społecznego. Z jednej strony liczba czytelników w bibliotece jest większa niż w pozostałych częściach gminy, z drugiej natomiast zarówno liczba organizacji pozarządowych, ich członków, liczba uczestników zajęć stałych w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz dynamika ostatniego wskaźnika są znacznie niższe niż wartości ww. dla gminy.

W sferze technicznej zauważalny jest niższy niż w pozostałych częściach gminy poziom wyposażenia budynków w sieć kanalizacyjną, gazowniczą oraz alternatywne źródła energii. Również w liczba budynków wybudowanych przed 1989 r. jest wyższa niż w całej gminie. Również usuwanie azbestu na terenie obszaru rewitalizacji postępuje wolniej niż w pozostałych częściach gminy

Jednocześnie na potrzebę rewitalizacji wskazuje niższy poziom przedsiębiorczości na obszarze niż w pozostałej całej gminie.

Obszar rewitalizacji to miejsce, w którym skoncentrowane są usługi administracyjne, zdrowotne, kulturalne, edukacyjne i rekreacyjno sportowe. Na obszar znajdują się również przestrzenie publiczne istotne z punktu widzenia mieszkańców. Tak więc wytyczony obszar, pomimo koncentracji negatywnych zjawisk, ma istotne znaczenie dla mieszkańców całej gminy.

Tabela 49. Porównanie wartości wskaźników obszaru rewitalizacji z wartościami dla gminy

Obszar		Obszar rewitalizacji	Gmina Bukowsko
Sfera społeczna	Przyrost naturalny na 100 mieszkańców w 2014 r.	0,82	0,61
	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do produkcyjnej w 2016 r.	0,25	0,24
	Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w społeczeństwie w 2016 r.	0,24	0,23
	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	3,51	3,11
	Dynamika zmian liczby bezrobotnych w latach 2014-2016	60,38	56,49
	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	2,28	1,75
	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	2,82	2,54
	Wnioski 500 plus w 2016 r.	9,18	9,13
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	7,70	7,68
	Dynamika zmian liczby osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców latach 2014-2016	67,81	67,46
	Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej na 100 mieszkańców z powodu ubóstwa w 2016 r.	2,86	2,85
	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	1,20	0,84
	Liczba sporządzonych niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	0,31	0,34
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	0,61	0,70

	Liczba członków organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	4,98	5,69
	Liczba aktywnych czytelników bibliotek na 100 mieszkańców w 2016 r.	12,80	11,12
	Dynamika zmian liczby aktywnych czytelników bibliotek w latach 2014-2016	96,12	99,04
	Liczba uczestników zajęć w bibliotekach na 100 mieszkańców w 2016 r.	1,81	5,07
	Dynamika zmian liczby uczestników zajęć w bibliotekach w latach 2014-2016	68,11	152,97
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Dynamika zmian długości dróg do remontu (w km) w latach 2014-2016	87,01	91,69
	Powierzchnia przestrzeni publicznych m2 w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	150,44	37,66
Sfera techniczna	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	0,41	1,30
	Dynamika zmian liczba budynków podłączonych do kanalizacji w latach 2014-2016	100,00	100,00
	Liczba budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu na 100 mieszkańców	18,71	21,10
	Dynamika zmian liczby budynków podłączonych do sieci gazowniczej w przeliczeniu w latach 2014-2016	100,00	100,00
	Liczba budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	0,00	0,05
	Dynamika zmian liczby budynków posiadających ogniwa fotowoltaiczne w latach 2014-2016	-	100,00
	Liczba budynków posiadających kolektory słoneczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	0,81	1,15
	Dynamika zmian liczby budynków posiadających kolektory słoneczne w latach 2014-2016	100,00	100,00
	Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	0,15	0,11
	Dynamika zmian liczby obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w latach 2014-2016	100,00	100,00
	Odsetek budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r.	39,61	39,27
Sfera środowiskowa	Tony usuniętego azbestu na 100 mieszkańców w 2016 r.	1,21	2,50
Sfera gospodarcza	Liczba przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	17,85	17,90

Zgodnie z instrukcją dotyczącą tworzenia programów rewitalizacji w województwie podkarpackim należało wybrać 4 wskaźniki uzasadniające potrzebę rewitalizacji, jednocześnie każdorazowo wybór wskaźnika musiał zostać uzasadniony. Główną przesłanką do wyboru ww. wskaźników były skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. Proces rewitalizacji gminy Bukowsko obejmuje szczególnie aktywizację społeczno-zawodową osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych, rozwijanie przedsiębiorczości i udzielenie wsparcia. Jednocześnie ważna jest integracja mieszkańców ze sobą i włączanie ich w procesy decyzyjne, co kształtuje kapitał społeczny. Wzrastająca liczba osób starszych

w gminie i spadek liczby urodzeń wymaga aktywizacji osób w wieku poprodukcyjnym w tym zapobiegania ich wykluczeniu społecznemu oraz integrację z pozostałymi mieszkańcami. Jednocześnie integracja osób narażonych lub wykluczonych społecznie spowoduje, iż podniesie to poziom bezpieczeństwa w gminie. Niski status materialny prowadzi często do obniżenia poziomu bezpieczeństwa. Dlatego też wybrano następujące wskaźniki:

- Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania
- Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania
- Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania
- Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem

Tabela 50. Zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego

	Kategoria: Pomoc społeczna	Kategoria: Bezpieczeństwo publiczne	Kategoria: demografia	Kategoria: Bezrobocie
	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania	Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem
Obszar rewitalizacji	10,4 (2014 rok)	1,74 (2014 rok)	33,95 (2014 rok)	61,79 (2014 rok)
Wskaźnik referencyjny				
Województwo Podkarpackie	6,1 (2014 rok)	1,32 (2014 r.)	27,9 (2014 rok)	61,5 (2014 rok)

Źródło: opracowanie własne

W związku z tym, iż na obszar rewitalizacji powinien również charakteryzować się potencjałami, w procesie pracy dokonano ich identyfikacji. Zidentyfikowane potencjały znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 51. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji

Zidentyfikowane potencjały:
• dobrze zachowane środowisko przyrodnicze, • położenie obszaru rewitalizacji w sąsiedztwie Sanoka oraz Beskidu Niskiego – znany ośrodek sportów zimowych Karlików, • rosnący ruch turystyczny, • wieloletnia współpraca gminy z PFRON i PUP Sanok w zakresie wspierania tworzenia i utrzymania miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych; • warunki techniczne istniejącego budynku przedszkola umożliwiające jego rozbudowę i przebudowę; • dostępne przestrzenie do rozwijania infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i opieki; • coraz prężniej działające kluby sportowe; • wysoki poziom usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – bardzo dobrze rozpoznane środowisko; • atrakcyjnie położenie pod względem turystycznym; • wytyczone i oznakowane ścieżki spacerowe i rowerowe; • dobre połączenia komunikacyjne; • bogate tradycje związane z działalnością Koła Gospodyń Wiejskich i OSP w Bukowsku,

- działalność Fundacji „Latarnia” prowadzącej ośrodek resocjalizacyjny - Chrześcijański Dom „Przystań”;
- jasna koncepcja wykorzystania istniejącej infrastruktury po rozbudowie i modernizacji do podniesienia standardu usług społecznych oraz zwiększenia aktywności lokalnej społeczności w zakresie uczestnictwa w życiu kulturalnym i aktywności fizycznej.

Zródło: opracowanie własne

I.9. SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

Osiągnięcie wizji będzie możliwe, jeżeli gmina sprostą większości zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych nastąpiła w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, w tym badania społeczne ilościowe i jakościowe oraz przeprowadzoną wizję lokalną.

Zidentyfikowane potrzeby rewitalizacyjne:

- ✓ **w sferze społecznej:**
 - + zapewniona opieka nad dziećmi zwłaszcza w okresach wolnych od zajęć szkolnych lub w okresach nawału prac polowych;
 - + zapewniona opieka nad osobami starszymi, chorymi;
 - + ograniczanie zjawiska bezrobocia – stwarzanie przyjaznych warunków do podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej;
 - + aktywizacja zawodowa mieszkańców;
 - + ograniczanie niekorzystnych zjawisk społecznych – zwłaszcza w zakresie zabezpieczenia materialnego;
 - + aktywizowanie mieszkańców do działania na rzecz swoich środowisk;
 - + integrowanie mieszkańców;
 - + zwiększanie dostępności ofert z zakresu kultury, sportu i rekreacji;
- ✓ **w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej:**
 - + zwiększanie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych zwłaszcza związanych z wygodą i atrakcyjnością korzystania z nich oraz wykorzystania do celów integrowania mieszkańców;
 - + ograniczanie barier architektonicznych;
 - + rozwijanie zaplecza technicznego do rozwijania ofert z zakresu kultury, sportu i rekreacji;
 - + dbanie o zabytki;
 - + modernizowanie budynków publicznych, szczególnie pod kątem oszczędności energii, funkcjonalności i estetyki;
 - + rozwijanie zaplecza edukacyjnego, szczególnie związanego z zapewnieniem opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym;
- ✓ **w sferze gospodarczej:**
 - + wzmocnienie potencjału gospodarczego - wzrost przedsiębiorczości mieszkańców;
- ✓ **w sferze środowiskowej:**
 - + zwiększenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

II. OPIS POWIĄZAŃ LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY, W TYM STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY, STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ORAZ STRATEGIĄ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Lokalny Program Rewitalizacji to jeden z podstawowych programów operacyjnych gminy. Planowane działania w ramach LPR powinny wpisywać się w rozwojową politykę prowadzoną przez Gminę oraz wizję, która przedstawia pożądany efekt całego procesu. Jednocześnie planowane działania rewitalizacyjne powinny być spójne z założeniami głównych dokumentów planistycznych i strategicznych obowiązujących w gminie.

Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026

Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 to jeden z podstawowych dokumentów planowania rozwoju gminy. Dokument ten został przyjęty uchwałą Rady Gminy Bukowsko nr XXII/127/2016 z dnia 8 lipca 2016 r.

W dokumencie została dokonana analiza sytuacji społeczno-gospodarczej całej gminy, wykonano analizę SWOT, a także określono misję, która brzmi następująco: Jesteśmy gminą położoną na Pogórzu Bukowskim – krainie pełnej podgórskiego kolorytu i niepowtarzalnych krajobrazów, z rozwiniętą ofertą turystyczną i przyjaznym dla ludzi rolnictwem, otwartą na inwestorów, jednocześnie dbającą o dziedzictwo lokalne i wysoką jakość życia mieszkańców.

Strategia określa także wizję rozwojową obejmującą obszary, w których zajdą pozytywne przemiany, tj. sfery:

- Zaspokojenie potrzeb mieszkańców,
- Potencjały i zasoby Gminy,
- Gospodarka i Promocja Gminy.

Na podstawie analizy oraz projekcji misji i wizji ujętej w strategii został wytyczony następujący obszar priorytetowy rewitalizacji:

- Miejscowość Bukowsko.

Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 wskazuje na kluczowe potrzeby i oczekiwania mieszkańców, dlatego też spójność LPR z tym dokumentem jest niezwykle ważna.

Opracowana Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 w liście priorytetowych programów inwestycyjnych wskazuje m.in. cel operacyjny 2.2. Poprawa stanu i funkcjonalności obiektów komunalnych i przestrzeni publicznych 2.2.2. Rewitalizacja przestrzeni publicznych w centrach miejscowości oraz cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki centrów miejscowości 3.3.3. Rewitalizacja centrum Bukowska – modernizacja budynku administracyjnego UG wraz z zagospodarowaniem terenu i tworzeniem miejsc parkingowych dla centrum administracyjno-usługowego gminy oraz odnowieniem skweru zieleni.

Realizacja powyższych celów odbędzie się poprzez zapisane w dokumencie przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Zapisy LPR stanowią uszczegółowienie założeń polityki strategicznej rozwoju gminy. Dlatego też Strategia Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 jest komplementarna z celami LPR.

Zapisana w LPR wizja, cel nadrzędny oraz cele strategiczne i operacyjne z kierunkami działań rewitalizacyjnych są zbieżne z założeniami i zapisami Strategii Rozwoju Gminy Bukowsko do roku 2026 oraz stanowią o ich uszczegółowieniu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bukowsko na lata 2009 - 2018

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bukowsko na lata 2009 – 2018 przyjęta uchwałą Rady Gminy Bukowsko nr: XXV/153/09 z dn. 10 lutego 2009 r.. to dokument, który składa się z trzech zasadniczych części: wstępnej, diagnostycznej oraz programowej. W części wstępnej zostały przedstawione podstawy prawne działania Gminy oraz zasady polityki społecznej na poziomie lokalnym. W części diagnostycznej została dokonana analiza danych. Dokonano również analizy SWOT, identyfikacji problemów oraz analizy zasobów umożliwiających rozwiązanie problemów społecznych. W części programowej została sformułowana misja, cele strategiczne i operacyjne oraz odpowiadające im kierunki działań, a także określono system monitorowania i wdrażania strategii.

Dokonana diagnoza w ramach LPR oraz sformułowane w nim cele są zbieżne z celami polityki społecznej Gminy Bukowsko. Jako kwestie kluczowe w diagnozie wskazano:

- ✓ ubóstwo,
- ✓ bezrobocie,

- ✓ niepełnosprawność,
- ✓ starość - marginalizacja osób starszych,
- ✓ pomoc dla rodzin i dzieci/potrzeba ochrony macierzyństwa,
- ✓ przemoc w rodzinie,
- ✓ przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- ✓ alkoholizm,
- ✓ narkomania i uzależnienia.

W części programowej misja brzmi następująco: Zintegrowany i spójny system realizacji polityki społecznej na terenie Gminy Bukowsko - podejmowanie wspólnych działań administracji samorządowej, partnerów społecznych i gospodarczych na rzecz rozwoju lokalnej demokracji, integracji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, równości szans edukacji w tym edukacji międzykulturowej i rozwoju. Przypisane do niej cele strategiczne i operacyjne brzmią następująco:

- *Cel główny strategiczny:* Redukowanie zjawiska ubóstwa;
- *Cel główny strategiczny:* Przeciwdziałanie bezrobociu;
- *Cel główny strategiczny:* Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych poprzez integrację w środowisku lokalnym oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby;
- *Cel główny strategiczny:* Zahamowanie zjawiska alkoholizmu oraz pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym i przemocą;
- *Cel główny strategiczny:* Zahamowanie zjawiska przemocy w rodzinie i złagodzenia jego skutków;
- *Cel główny strategiczny:* Promocja modelu rodziny dzieci oraz budowa oparcia społecznego;
- *Cel strategiczny główny:* Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Realizacja powyższych celów odbędzie się poprzez zapisane w dokumencie przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Zapisy LPR stanowią uszczegółowienie założeń polityki socjalnej gminy. Dlatego też Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bukowsko na lata 2009 – 2018 jest komplementarna z celami LPR.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko zostało przyjęte Uchwałą Nr III/23/02 Rady Gminy Bukowsko z dnia 30 grudnia 2002 roku. Przedmiotem "Studium" jest określenie polityki przestrzennej gminy, tj. między innymi wskazanie tych obszarów gminy, które są najodpowiedniejsze do pełnienia określonych funkcji. Studium jest, zatem podstawowym dokumentem dotyczącym założeń polityki przestrzennej gminy. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko zawiera cele szczegółowe, które mają służyć realizacji celu głównego rozwoju Gminy Bukowsko, za który uznano osiągnięcie stabilnego i zrównoważonego rozwoju, zapewniającego zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców oraz warunków umożliwiających wzrost poziomu jakości życia, a także zachowania tzw. sprawiedliwości międzypokoleniowej, oznaczającej przede wszystkim:

- konieczność zachowania kapitału natury dla przyszłych pokoleń przez oszczędne gospodarowanie zasobami przyrody,
- jedynie częściowe wykorzystywanie potencjału środowiska,
- utrzymywanie dynamicznej równowagi środowiska,
- recykulację zasobów.

Tabela 52. Opis powiązań Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko z Lokalnym Programem Rewitalizacji

Cele szczegółowe SUiKZP Gminy Bukowsko	Cele strategiczne LPR	Cele operacyjne LPR
Zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców.	Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi 1.4. Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców
Dążenie do zapewnienia mieszkańcom, w możliwie największym stopniu źródeł utrzymania na terenie gminy, głównie przez aktywizację przetwórstwa drzewnego, spożywczego i rozwoju funkcji turystycznej ztwarzającymi usługami.	Wzmocnienie potencjału gospodarczego	3.1. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej
Ochrona środowiska przyrodniczego, jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych.	Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej
Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej w nawiązaniu do systemów ekologicznych.		2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych
Dążenie do zachowania bądź przywrócenia na niektórych obszarach ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i lokalizacji innych elementów zagospodarowania.		2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu
Wyposażenie obszaru w infrastrukturę społeczną, techniczną i ekonomiczną stosownie do występujących potrzeb.		2.4. Zachowane w dobrym stanie zabytki

Źródło: opracowanie własne

III. OPIS WIZJI STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Wizja przedstawia pożądany obraz rzeczywistości, który ma być osiągnięty poprzez realizację działań zapisanych w LPR. Jest ona opisem wizerunku obszaru rewitalizacji w przyszłości, przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja jest możliwie szczegółową „fotografią” stanu i sytuacji obszaru rewitalizacji w 2023 roku. Jest to koncepcja motywująca, sformułowana w sposób pozytywny, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań. Jest ukierunkowana prognostycznie, tak więc wskazuje generalny kierunek rozwoju gminy.

Wizja odnosi się do zidentyfikowanych na etapie diagnozy i jej pogłębienia problemów oraz potencjałów obszarów rewitalizacji. Skupia się na priorytetach rewitalizacji, jakimi jest szczególnie poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, poprzez zintegrowane działania w podsystemach: społecznym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym oraz gospodarczym.

Zapisy wizji zostały opracowane przy aktywnym udziale interesariuszy zaangażowanych w powstawanie dokumentu: mieszkańców, władze samorządowe, przedstawiciele organizacji pozarządowych i innych instytucji oraz podmiotów działających na obszarach zdegradowanych. Zapisy wizji mają charakter wypracowanego konsensusu, a wartości, na podstawie których wypracowano ostateczny kształt zapisów, są podzielane przez społeczność biorącą udział w pracach nad opracowaniem na każdym etapie partycypacji społecznej. Wizja stanu obszaru zdegradowanego w Bukowsku jest wizją korzystnej zmiany, której osiągnięcie wymaga podjęcia przez samorząd i społeczność lokalną konkretnych działań, które zostały zdefiniowane w niniejszym Programie Rewitalizacji.

Wymienieni wyżej interesariusze mają świadomość, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru wskazanego do rewitalizacji, sprawia, iż ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe w przyjętym horyzoncie czasowym Programu. Zintegrowane działania ujęte w LPR mają, zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych stanów kryzysowych, tworząc tym samym trwały fundament dla odnowy społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej Bukowska, wskazanego jako obszar rewitalizacji.

Wizja obszaru rewitalizacji w Gminie Bukowsko – miejscowości Bukowsko to:

Wizja obszaru rewitalizacji	
Sfera społeczna	W perspektywie roku 2023 obszar rewitalizacji w Bukowsku cechuje się zrównoważonym rozwojem, który jest prowadzony przy udziale aktywnej społeczności lokalnej, zaangażowanej w realizację projektów służących poprawie standardu i jakości życia, wzrostowi świadomości obywatelskiej mieszkańców oraz zmniejszonego bezrobocia. Obszar rewitalizacji, to obszar gdzie ograniczona została skala odnotowywanych zjawisk patologicznych, zahamowany został poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz zapewniona jest opieka nad dziećmi przy aktywnym współdziałaniu instytucji publicznych i innych podmiotów, w tym lokalnych organizacji pozarządowych.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	Obszar rewitalizacji, jako miejsce o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gminy Bukowsko ma zapewniony dostęp do podstawowej infrastruktury umożliwiającej samorządowi świadczenie na wysokim poziomie usług publicznych, gdzie utrzymana i uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyja integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu. Rozwinięta jest infrastruktura kultury, rekreacyjno-sportowa, turystyczna i edukacyjna oraz związana z ochroną środowiska. Obiekty i tereny o wysokich wartościach historycznych i kulturowych, budynki i budowle służące mieszkańcom zostały objęte ochroną, zaadaptowane i udostępnione pod funkcje istotne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy oraz działających tu podmiotów gospodarczych. Prowadzone inwestycje realizowane są w sposób świadomy społecznie, co pozwala na stworzenie gminnej infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym, wpływając na poprawę włączenia ich do uczestnictwa w życiu społecznym. Wzrosła dostępność komunikacyjna obszaru. Wzrosła efektywność korzystania z gminnych obiektów budowlanych.
Sfera środowiskowa	Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców przekłada się na wzrost troski o środowisko naturalne - tworzenie dobrych i bezpiecznych warunków życia dla obecnych i przyszłych mieszkańców. Prowadzone inwestycje infrastrukturalne wpływają na znaczne zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej. Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom technologicznym w zakresie energetyki i termomodernizacji. Zieleń w przestrzeni publicznej jest uporządkowana i pielęgnowana, co znacznie podniosło jej atrakcyjność, stanowiąc popularne miejsce spędzania wolnego czasu i rekreacji mieszkańców.

Sfera gospodarcza	Dzięki prowadzonemu procesowi rewitalizacji obszar Bukowska odzyskał i wzmocnił tradycyjne funkcje: administracyjną, edukacyjną, kulturalną, a także gospodarczą. Odnowione przestrzenie sprzyjają rozwojowi handlu i usług, wpływają na wzrost opłacalności firm działających na tym terenie. Mieszkańcy obszaru i całej gminy chętniej podejmują samozatrudnienie, powstają podmioty ekonomii społecznej, w czym pomocne jest otrzymywane wsparcie od lokalnego samorządu. Rozwój sektora MŚP przekłada się na wzrost zatrudnienia i poprawę sytuacji bytowej mieszkańców.
-------------------	---

Przedstawiona Wizja odnosi się do zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji. Odpowiada na problemy opisane w diagnozie oraz wskazane w pogłębionej analizie obszaru rewitalizacji. Jest odpowiedzią na to, jak mieszkańcy chcieliby widzieć Gminę po przeprowadzonych działaniach rewitalizacyjnych. Kluczowym zagadnieniem jest zniwelowanie zjawisk kryzysowych oraz wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.

IV. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

Wizja przedstawia pożądany stan obszaru rewitalizacji w przyszłości. Aby jego osiągnięcie było możliwe konieczne jest wyznaczenie celów rewitalizacji, które będą kierunkowały podejmowane działania. Poniżej prezentowana jest zakładana struktura rezultatów LPR.

Rysunek 1. Struktura rezultatów LPR

Cel nadrzędny rewitalizacji:

Obszar rewitalizacji w Bukowsku to bezpieczne i przyjazne miejsce, integrujące mieszkańców i przedsiębiorców, stwarzające warunki dla ich aktywności obywatelskiej i wszechstronnego rozwoju oraz otwarte na zainteresowanych jego wyjątkowymi walorami kulturowymi i przyrodniczymi.

Wyznaczony cel nadrzędny kierunkuje proces wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Wynika on ze zidentyfikowanych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych i ma przyczynić się do odnowy oraz ożywienia obszaru rewitalizacji. Powinien być on realizowany wspólnie z wszystkimi interesariuszami LPR.

Interesariuszami LPR zgodnie z Ustawą o rewitalizacji są:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze,
- inni mieszkańcy Gminy Bukowsko,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej.

Cele rewitalizacji wskazują na rezultaty o kluczowym znaczeniu oraz długiej perspektywie czasowej. Ukierunkowują działania, których zadaniem jest wyprowadzanie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, a w rezultacie poprawy jego sytuacji, co w konsekwencji przekłada się na całą gminę. Uszczegółowieniem celów strategicznych są cele operacyjne i przypisane im kierunki działań.

Cele operacyjne wskazują na sposób osiągnięcia celów strategicznych w zakresie przedsięwzięć właściwych dla wychodzenia z sytuacji kryzysowej obszaru rewitalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne odnoszą się do zidentyfikowanych na etapie diagnozy i jej pogłębienia problemów oraz potencjałów obszarów rewitalizacji. Skupiają się na priorytetach rewitalizacji, jakimi jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez zintegrowane działania w podsystemach: społecznym, przestrzenno-funkcjonalnym i gospodarczym.

Cele wyznaczone w poszczególnych podsystemach zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 53. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach

Podsystem	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Społeczny	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione usługi społeczne wysokiej jakości 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi 1.4. Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców
Przestrzenno-funkcjonalny i techniczny	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu 2.4. Zachowane w dobrym stanie zabytki
Gospodarczy	3. Wzmocnienie potencjału gospodarczego	3.1. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej

Źródło: opracowanie własne

W Lokalnym Programie Rewitalizacji zostały wyznaczone 3 cele strategiczne w trzech podsystemach. Wyznaczone cele skupiają się na niwelowaniu zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych oraz wzmacnianiu istniejących potencjałów.

Kierunki działań przyporządkowane do poszczególnych celów stanowią ramowy plan działań i jednocześnie typy przedsięwzięć, które priorytetowo powinny być realizowane w obszarze rewitalizacji. Nie wszystkie wymienione tu działania zostały zaplanowane na etapie opracowania programu w formie projektów, jednak zakłada się, że inicjatywy zmierzające do zrealizowania określonych kierunków i celów będą podejmowane w procesie rewitalizacji gminy Bukowsko.

Podsystem społeczny

Aspekt społeczny jest priorytetowy w procesie prowadzenia rewitalizacji, dlatego też niezwykle ważne jest jego uwzględnienie we wszystkich wyznaczonych celach, które będą służyły osiągnięciu sformułowanej wizji obszaru po przeprowadzonym procesie rewitalizacji. Sformułowana wizja zakłada wzrost aktywności społeczności lokalnej, zaangażowanej w realizację projektów służących poprawie standardu i jakości życia, wzrost świadomości obywatelskiej mieszkańców oraz zmniejszone bezrobocie. Aktywne współdziałanie instytucji publicznych i innych podmiotów, w tym lokalnych organizacji pozarządowych będzie służyć ograniczaniu niekorzystnych zjawisk społecznych, w tym wykluczeniu społecznemu, a w konsekwencji wzrostowi poziomowi kapitału społecznego i ludzkiego. Wszystkie te aspekty znalazły swoje odzwierciedlenie w sformułowanych celach.

W ramach celu podejmowane będą te inicjatywy, których wspólnym zamierzeniem jest ograniczenie zjawiska bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego, które dotyka znaczną część mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Działania dotyczące aktywizacji zawodowej i społecznej będą podejmowane przez instytucje usług społecznych, w tym ośrodek pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy, a także przez organizacje pozarządowe działające w sferze społecznej. Podmioty te będą rozwijać formy współpracy środowisk działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Wsparciem zostaną objęte zwłaszcza osoby będące w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy należące do tzw. grup defaworyzowanych na rynku pracy, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, kobiety), a także ich rodziny.

Tabela 54. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1

Cel strategiczny 1.: Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	
Cel operacyjny 1.1.: Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców	
Kierunki działań	1.1.1. Zwiększenie ilości imprez kulturalnych i integrujących mieszkańców. 1.1.2. Rozwijanie oferty zajęć rozwojowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. 1.1.3. Aktywizacja organizacji społecznych m.in. poprzez zlecenie realizacji zadań własnych gminy. 1.1.4. Propagowanie i wspieranie powstawania podmiotów ekonomii społecznej. 1.1.5. Zapewnienie bogatej oferty spędzania czasu wolnego w udostępnionych obiektach rekreacyjno-sportowych.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców;
Powiązanie z potencjałami	– działalność Fundacji „Latarnia” prowadzącej ośrodek resocjalizacyjny - Chrześcijański Dom „Przystań”; – bogate dziedzictwo kulturowe; – aktywna działalność jednostki OSP i Koła Gospodyń Wiejskich; – dobrze rozwinięta infrastruktura jednostki OSP; – bogate dziedzictwo kulturowe;
Cel operacyjny 1.2.: Zapewnione usługi społeczne wysokiej jakości	
Kierunki działań	1.2.1. Kompleksowe wsparcie dla rodzin i osób zagrożonych bezrobociem, borykających się z problemami bytowymi oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem; – wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; – niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych;
Powiązanie z potencjałami	– aktywne organizacje pozarządowe; – prowadzone działania i projekty przez ośrodek pomocy społecznej mające na celu włączenie społeczne osób wykluczonych; – wieloletnia współpraca gminy z PFRON i PUP Sanok w zakresie wspierania tworzenia i utrzymania miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych;
Cel operacyjny 1.3.: Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi	
Kierunki działań	1.3.1. Organizowanie dla dzieci i młodzieży atrakcyjnych zajęć w okresie wolnym od nauki, w czasie wzmożonych prac polowych rodziców. 1.3.2. Rozszerzanie oferty spędzania czasu dla osób starszych oraz rozwijanie opieki nad nimi. 1.3.3. Zwiększenie jakości i dostępności infrastruktury podstawowej z zakresu usług publicznych, w tym opieki przedszkolnej. 1.3.4. Pozyskiwanie zasobów pod adaptację na mieszkania chronione, kryzysowe i socjalne.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych; – brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia; – brak oferty opieki dla seniorów;

Cel strategiczny 1.: Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	
	– brak lokalnych form pomocy opiekuńczo-leczniczej dla osób przewlekle/obłożnie chorych;
Powiązanie z potencjałami	– istniejące obiekty nadające się do rozbudowy, przebudowy, adaptacji na rozwijanie infrastruktury opieki; – posiadanie przez gminę dokumentacji technicznej na niektóre zadania inwestycyjne związane z obszarem rewitalizacji; – dobry poziom skomunikowania transportem osobistym oraz transportem publicznym;
Cel operacyjny 1.4.: Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców	
Kierunki działań	1.4.1. Aktywizacja osób bezrobotnych w kierunku poszukiwania pracy (współorganizowanie kursów, szkoleń, doradztwa). 1.4.2. Wspieranie osób prowadzących i podejmujących działalność gospodarczą. 1.4.3. Propagowanie i wspieranie powstawania podmiotów ekonomii społecznej. 1.4.4. Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie przekazywania informacji o ofertach pracy, ofertach szkoleń i innych.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; – niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych;
Powiązanie z potencjałami	– wieloletnia współpraca gminy z PFRON i PUP Sanok w zakresie wspierania tworzenia i utrzymania miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych; – wieloletnia współpraca z gminami sąsiednimi, w których funkcjonują podmioty ekonomii społecznej; – aktywnie działający Uniwersytet Ludowy Rzemiosła Artystycznego w Woli Sękowej;

Źródło: opracowanie własne

Podsystem przestrzenno-funkcjonalny i techniczny

Wyznaczony obszar rewitalizacji jest miejscem o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gminy Bukowsko. Realizacja celów i działań w podsystemie przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym przyczyni się do zapewnienia dostępu do podstawowej infrastruktury umożliwiającej świadczenie usług publicznych na wysokim poziomie, utrzymania i uporządkowania przestrzeni publicznej, do rozwoju infrastruktury kultury, rekreacyjno-sportowej, turystycznej i edukacyjnej oraz związanej z ochroną środowiska.

Obiekty i tereny o wysokich wartościach historycznych i kulturowych, budynki i budowle służące mieszkańcom zostaną zaadaptowane i udostępnione pod funkcje istotne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy oraz działających tu podmiotów gospodarczych.

Gminna infrastruktura i uporządkowana przestrzeń publiczna na obszarze rewitalizacji przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców i wzmocnienia procesu integracji społecznej. Wzrośnie dostępność komunikacyjna obszaru i efektywność korzystania z gminnych obiektów budowlanych.

Działania te dotyczą wszystkich mieszkańców.

Tabela 55. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2

Cel strategiczny 2.: Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	
Cel operacyjny 2.1: Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej	
Kierunki działań	2.1.1. Rozwijanie infrastruktury rekreacyjno-sportowej, turystycznej. 2.1.2. Rozbudowa infrastruktury edukacyjnej - rozbudowa obiektu przedszkola w Bukowsku. 2.1.3. Rozwijanie infrastruktury opieki.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych; – brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia; – brak oferty opieki dla seniorów; – brak lokalnych form pomocy opiekuńczo-leczniczej dla osób przewlekle/obłożnie chorych; – niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych; – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji; – niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.);
Powiązanie z potencjałami	– warunki techniczne istniejącego budynku przedszkola umożliwiające jego rozbudowę i przebudowę; – dostępne przestrzenie do rozwijania infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i opieki; – coraz prężniej działające kluby sportowe; – wysoki poziom usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – bardzo dobrze rozpoznane środowisko;
Cel operacyjny 2.2: Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych	
Kierunki działań	2.2.1. Modernizacja i przebudowa obiektów kubaturowych w celu zwiększenia efektywności energetycznej, przeciwdziałania niskiej emisji.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	– niski standard i stan techniczny budynków oraz słabe wyposażenie indywidualnych i niepublicznych ZOZ; – zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodek zdrowia, przedszkole, dom ludowy i inne); – niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy; – bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych;
Powiązanie z potencjałami	– istniejące projekty techniczne i decyzje administracyjne dotyczące projektów rewitalizacyjnych w przestrzeni publicznej obszaru; – istniejąca baza sportowo-rekreacyjna w szkołach i placówkach oświatowych;
Cel operacyjny 2.3: Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu	
Kierunki działań	2.3.1. Przebudowa ogólnodostępnych przestrzeni obszaru i obiektów kubaturowych w celu poprawy estetyki i funkcjonalności oraz nadania nowych, atrakcyjnych

	funkcji o znaczeniu integracyjnym i oddziaływaniu na rozwój.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	- niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; - ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; - bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych; - niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne;
Powiązanie z potencjałami	istniejące projekty techniczne i decyzje administracyjne dotyczące projektów rewitalizacyjnych w przestrzeni publicznej obszaru;
Cel operacyjny 2.4: Zachowane w dobrym stanie zabytki	
Kierunki działań	2.4.1. Restaurowanie zabytków oraz miejsc historycznych, w tym obiektów sakralnych.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	zły stan techniczny niektórych zabytków;
Powiązanie z potencjałami	- przywiązanie mieszkańców do tradycji, wysoka dbałość o dziedzictwo kulturowe; - rosnące zainteresowanie turystów obszarem.

Źródło: opracowanie własne

Podsystem gospodarczy

Realizacja celów w podsystemie gospodarczym przyczyni się do wzmocnienia funkcji gospodarczej obszaru, ale też i całej gminy. Odnowione, przyjazne przestrzenie będą sprzyjać rozwojowi handlu i usług, wpłyną na wzrost opłacalności firm działających na tym terenie oraz na wzrost samozatrudnienia. Poprawa warunków materialnych mieszkańców obszaru przyczyni się z kolei do poprawy ich warunków socjalno-bytowych.

Tabela 56. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3

Cel strategiczny 3.: Wzmocnienie potencjału gospodarczego	
Cel operacyjny 3.1.: Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej	
Kierunki działań	3.1.1. Aktywizacja zawodowa oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych mieszkańców. 3.1.2. Tworzenie warunków technicznych dla rozwoju sektora MSP.
Powiązanie ze zjawiskami kryzysowymi	- słaba kondycja finansowa lokalnych podmiotów – ograniczone możliwości inwestycyjne; - kwalifikacje zawodowe części mieszkańców (zwłaszcza osób bezrobotnych) niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy; - sezonowość popytu na usługi i ofertę handlową; - brak atrakcyjnej infrastruktury turystycznej;
Powiązanie z potencjałami	- atrakcyjne położenie pod względem turystycznym; - wytyczne i oznakowane ścieżki spacerowe i rowerowe; - dobre połączenia komunikacyjne; - bliskość Sanoka - dużego ośrodka gospodarczego;

Źródło: opracowanie własne

V. OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych został przeprowadzony w dniach 24.04.2017 do 12.05.2017r. metodą społeczną, co oznacza, że każdy interesariusz procesu rewitalizacji mógł przedstawić swój pomysł na działania rewitalizacyjne na warsztacie diagnostyczno-projektowym w dniu 24.04.2017r. lub wypełnione karty projektów rewitalizacyjnych można było składać:

- drogą elektroniczną – wysyłając formularz mailem, w tytule podając treść: „Zgłoszenie przedsięwzięcia rewitalizacyjnego”,
- drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Bukowsko, 38-505 Bukowsko 290 z dopiskiem: „Zgłoszenie przedsięwzięcia rewitalizacyjnego”,
- bezpośrednio na biuro podawcze w Urzędzie Gminy Bukowsko, w godzinach pracy urzędu.

Łącznie zostało złożonych 7 kart.

V.1. OPIS PLANOWANYCH PODSTAWOWYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja celów możliwa będzie przede wszystkim poprzez wdrożenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym.

Lokalny Program Rewitalizacji zakłada realizację 3 przedsięwzięć rewitalizacyjnych i 2 uzupełniających, które przyczynią się w dużej mierze do zniwelowania narastających negatywnych zjawisk społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz dodatkowo przyczynią się do trwałej odnowy rewitalizowanego obszaru poprzez uporządkowanie ładu przestrzennego i ożywienie gospodarcze. Realizacja przedsięwzięć zwiększy poziom integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej, zwiększy ich aktywność społeczną i zawodową, a także zwiększy poziom dbałości o przestrzeń publiczną oraz za rozwój obszaru rewitalizowanego, który ma w tym względzie szczególne znaczenie.

Tabela 57. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 1

Tytuł	Poprawa jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez rewitalizację infrastruktury i przestrzeni publicznych w Gminie Bukowsko
Zadania w przedsięwzięciu	Przedsięwzięcie nr 1 jest przedsięwzięciem składającym się z czterech zadań obejmujących: Zadanie nr 1 - Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii. Zadanie nr 2 - Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko. Zadanie nr 3 - Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku. Zadanie 4 - Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.
Zadanie nr 1 Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii	
Lokalizacja	Bukowsko, Nr ewid. działek: - zagospodarowanie placu w centrum wsi: 2196/11, 2196/13, 2196/15 - miejsca postojowe: 357, 361, 362
Podmiot realizujący	Gmina Bukowsko 38-505 Bukowsko 290 tel. 13 46 74 015 e-mail: sekretariat@bukowsko.pl Jednostka Samorządu Terytorialnego
Potencjalni partnerzy	- nie dotyczy
Powiązanie z problemami	Działki nr ewid. 2196/11, 2196/13, 2196/15: teren w centrum wsi przy zabudowie usługowo-administracyjnej niezabudowany, na którym istnieje zieleń wysoka i zakrzaczenia wymaga przywrócenia funkcji spotkań

Tytuł	Poprawa jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez rewitalizację infrastruktury i przestrzeni publicznych w Gminie Bukowsko
	społecznych poprzez wykonanie skweru z możliwością odpoczynku na ławkach w ramach spotkań mieszkańców Działki nr ewid.: 357, 361, 362 istniejące ciągi komunikacyjne wymagają odbudowy nawierzchni, dostosowania do korzystania przez osoby niepełnosprawne, wyznaczenie miejsc postojowych i ciągów pieszych. W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; – niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych; – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców. W sferze technicznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; – ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; – niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych; – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji; – niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy; – bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych.
Opis przedsięwzięcia	Celem jest poprawa ładu przestrzennego centrum wsi, wyeksponowanie istniejącej zabudowy zabytkowej (mur kościoła, dzwonnica). Obejmuje m.in. takie elementy: • budowa alejek, nasadzenie zieleni niskiej, wykonanie małej architektury, wykonanie nowych nawierzchni ciągów komunikacyjnych; • budowa skweru do spotkań społecznych; • przebudowa istniejących ciągów komunikacyjnych dla pieszych i pojazdów, wyznaczenie miejsc parkingowych; • odtworzenie rynku bukowskiego, jako centrum spotkań społecznych o pow. 801 m²; • odświeżenie terenu przy istniejącej zabudowie zabytkowej kościoła parafialnego; • wykonanie nowych 25 miejsc postojowych. Dzięki realizacji zadań w projekcie: • poprawi się estetyka i ład przestrzeni publicznych – centrum Bukowska;

Tytuł	Poprawa jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez rewitalizację infrastruktury i przestrzeni publicznych w Gminie Bukowsko
	• zostanie wyeksponowana zabytkowa zabudowa; • zostanie przywrócona funkcja spotkań społecznych poprzez wykonanie skweru z możliwością odpoczynku na ławkach w ramach spotkań mieszkańców; • dokonane zostaną nasadzenia zieleni niskiej oraz zainstalowane zostaną elementy małej architektury; • przestrzeń publiczna zostanie dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych; • zostaną wyznaczone miejsca postojowe i ciągi dla pieszych.
Beneficjenci przedsięwzięcia	– mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko; – klienci Urzędu Gminy w Bukowsku; – wierni korzystający z Kościoła parafialnego w Bukowsku, – turyści, – klienci okolicznych placówek handlowych i usługowych; – strażacy z OSP Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	350 000 zł
Okres realizacji	II kwartał 2018 - II kwartał 2019
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko Alternatywne źródła finansowania projektu zostały opisane poniżej tabeli „Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych”
Sposób oceny i miary	– raport na podstawie monitoringu wizyjnego;
Rezultaty	– liczba użytkowników zrewitalizowanych przestrzeni rocznie – 20000 osób.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 3 Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców
Zadanie 2	
Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko	
Lokalizacja	Bukowsko, działka nr ewid. 1569, 1568 Pow. działek 7580 m ²
Podmiot realizujący	Gmina Bukowsko 38-505 Bukowsko 290 tel. 13 46 74 015 e-mail sekretariat@bukowsko.pl Jednostka Samorządu Terytorialnego
Potencjalni partnerzy	nie dotyczy
Powiązanie z problemami	Istniejący budynek przedszkola, adaptowany z budynku mieszkalnego nie spełnia wymogów zgodnie ze swoim przeznaczeniem. W obecnym stanie nie jest możliwe zapewnienie opieki przedszkolnej wszystkim zainteresowanym dzieciom.

	W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych; – brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia; W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowsko; – ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; – niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych; – zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodki zdrowia, przedszkole, domy ludowe i inne); – bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych; – niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne.
Opis przedsięwzięcia	Celem przedsięwzięcia jest przebudowa z rozbudową istniejącego przedszkola z uzupełnieniem zagospodarowania przyległego terenu pod place zabaw i rekreację dla najmłodszych, z uwzględnieniem miejsca spotkań młodzieży i dorosłych. Założeniem jest stworzenie warunków rozwoju, edukacji, rekreacji, integracji społecznej w jednym kompleksie. Obejmuje m.in. takie elementy: • przebudowa i rozbudowa budynku przedszkola o pow. 1213 m²; • powierzchnia komunikacyjna 858 m²; • powierzchnia placu integracji społecznej 1030 m²; • powierzchnia placu rekreacji dla dzieci 746 m²; • powierzchnia placu zabaw 472 m²; • teren zielony 3010 m². Dzięki realizacji zadań w projekcie Gmina: • zorganizuje sześć oddziałów przedszkolnych dla dzieci z terenu gminy Bukowsko.
Beneficjenci przedsięwzięcia	– mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko: dzieci przedszkolne, rodzice, kadra przedszkola; – Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	3 500 000 zł
Okres realizacji	II kwartał 2018 - II kwartał 2020
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko Alternatywne źródła finansowania projektu zostały opisane poniżej tabeli „Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych”
Sposób oceny i miary	– sprawozdanie z pracy dydaktyczno-wychowawczej przedszkola;

	– umowy o pracę;
Rezultaty	– liczba dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej - obecnie jest 71 w przyszłości 130 sama edukacja przedszkolna – wzrost zatrudnienia opiekunek i nauczycieli – jest teraz 8 osób potrzeba będzie ok.15
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 2 „ Moje wakacje – inna niedziela ”
Zadanie 3	
Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku	
Lokalizacja	Bukowsko, Nr ewid. Działek 1061/2, 989 Pow. działek 19 007
Podmiot realizujący	Gmina Bukowsko 38-505 Bukowsko 290 tel. 13 46 74 015 e-mail: sekretariat@bukowsko.pl Jednostka Samorządu Terytorialnego
Potencjalni partnerzy	nie dotyczy
Powiązanie z problemami	Na działce 1061/2 znajduje się istniejąca scena plenerowa o konstrukcji drewnianej biologicznie zniszczona. Jej odbudowa ekonomicznie jest nieuzasadniona. Działka nr 989: obiekt boiska sportowego do piłki nożnej z zapleczem techniczno-sanitarnym. Budynek nie spełnia wymogów technicznych jak i sanitarnych. Jego remont jest ekonomicznie nieuzasadniony. W ramach przebudowy boiska Gmina Bukowsko wykonała całkowicie nową płytę boiska z systemem nawodnienia i drenażu. Wykonano również niezadaszone trybuny. Na działce istnieje wiele terenu niezagospodarowanego. W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców. W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.); – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji; – niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; – ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; – niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych.
Opis przedsięwzięcia	Celem jest stworzenie głównego ośrodka sportowo-rekreacyjnego na bazie istniejącego boiska do gry w piłkę nożną. Przedsięwzięcie będzie służyć uzupełnieniu bazy sportowej przy Zespołach Szkół na terenie

	gminy oraz utworzenie miejsca do prowadzenia imprez masowych: sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych. Obejmować będzie: • wykonanie miejsc postojowych i adaptacja terenu na plac treningowy dla gier zespołowych; • rozbiórkę istniejącej sceny plenerowej; • zagospodarowanie terenu stadionu i przyległych działek z utwardzonym placem trawiastym (geokrata); • budowę stałej sceny plenerowej wraz z zasilaniem energetycznym; • budowę budynku szatni z zapleczem sanitarnym dla sportowców wraz z zapleczem sanitarnym dla sceny plenerowej. Parametry: • scena plenerowa o wymiarach 12,28m x 8,53 m; • budynek szatni o powierzchni użytkowej parteru 126,20 m². pow. użytkowego poddasza 112,18 m²; • komunikacja i place 729 m²; • powierzchnia zabudowy 272 m²; • powierzchnia boiska sportowego 7139 m².
Beneficjenci przedsięwzięcia	– mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko: sportowcy, dzieci i młodzież; – szkoły z Bukowska i z gminy; – amatorzy sportu i rekreacji; – goście i turyści; – Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	1 500 000 zł
Okres realizacji	II kwartał 2020 - II kwartał 2023
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko Alternatywne źródła finansowania projektu zostały opisane poniżej tabeli „Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych”
Sposób oceny i miary	– sprawozdanie z pracy – samodzielne stanowisko ds. kultury; – dokumentacja fotograficzna i filmowa; – kalendarz rozgrywek piłkarskich.
Rezultaty	– liczba zorganizowanych imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych – 20; – liczba uczestników imprez masowych – 10000.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 2 „ Moje wakacje – inna niedziela ”
Zadanie 4	

Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.	
Lokalizacja	Teren sołectwa Bukowsko
Podmiot realizujący	Stowarzyszenie: Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Bukowskiej 38-505 Bukowsko 290
Potencjalni partnerzy	Gmina Bukowsko
Powiązanie z problemami	Na terenie Bukowska istnieje sieć ścieżek historyczno-przyrodniczych i turystycznych, które są niestety zaniedbane, zarosnięte czy zaniedbane. Rosnąca moda na aktywność fizyczną oraz coraz większy ruch turystyczny są impulsem do przywrócenia i odbudowania tych szlaków oraz zorganizowania miejsc odpoczynku na trasach, w tym odbudowanie tarasów widokowych. W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców. W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.); – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji.
Opis przedsięwzięcia	Celem tego przedsięwzięcia jest umocnienie więzi mieszkańców z „małą ojczyzną”, jaką jest ich miejsce pochodzenia, zorganizowanie możliwości aktywnego ciekawego miejsca dla spacerów w połączeniu z poznawaniem przyrody i historii miejscowości Bukowsko i okolicy. Przedsięwzięcie obejmować będzie: • wytycznie tras; • oznakowanie tras; • opis historyczny i ciekawostki przyrodnicze z ich oznaczaniem na trasie; • wybudowanie dwóch tarasów widokowych; • wyprodukowanie ulotek informacyjnych
Beneficjenci przedsięwzięcia	– mieszkańcy miejscowości Bukowsko oraz mieszkańcy Gminy Bukowsko; – szkoły z Bukowska i z gminy; – amatorzy sportu i rekreacji; – goście i turyści; – Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	150 000 zł
Okres realizacji	III kwartał 2018 - II kwartał 2019
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej.

	Budżet Gminy Bukowsko Alternatywne źródła finansowania projektu zostały opisane poniżej tabeli „Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych”
Sposób oceny i miary	– sprawozdanie z pracy Stowarzyszenia; – dokumentacja fotograficzna i filmowa; – kalendarz imprez gminnych.
Rezultaty	– liczba zorganizowanych imprez rekreacyjnych popularyzujących atrakcyjność nowej formy spędzania czasu wolnego w połączeniu z aktywnością fizyczną – 7 – liczba uczestników imprez masowych – 1000 - 1500.
Przedsięwzięcie komplementarne finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	Przedsięwzięcie nr 2 „ Moje wakacje – inna niedziela ”
Łączna wartość przedsięwzięcia nr 1	Zadanie nr 1 - Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii – 350.000,00 zł II kwartał 2018 - II kwartał 2019 - Zadanie nr 2 - Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko – 3.500.000,00 zł - II kwartał 2018 - II kwartał 2020 Zadanie nr 3 - Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku – 1.500.000,00 zł - II kwartał 2020 - II kwartał 2023 Zadanie 4 - Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych – 150.000,00 zł II kwartał 2018 - IV kwartał 2018 - Łączna wartość przedsięwzięcia – 5.500.000,00zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 58. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 2

Tytuł	Moje wakacje – inna niedziela
Lokalizacja	Bukowsko
Podmiot realizujący	Urząd Gminy w Bukowsku Bukowsko 290 38-505 Bukowsko
Potencjalni partnerzy	Rady Sołeckie wsi, Sołtysi wsi, Dyrektorzy Szkół
Powiązanie z problemami	Okres wakacji dla dzieci mieszkających na wsi, to często okres ciężkiej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. W dni świąteczne rzadko

	odbywają się imprezy rozrywkowe adresowane do dzieci, a do tego brakuje zorganizowanych świetlic czy klubów. Z kolei rodzice są często zajęci prowadzeniem intensywnych prac polowych i nie mają możliwości zapewnienia dzieciom i młodzieży atrakcyjnych, a zwłaszcza bezpiecznych warunków spędzania wolnego czasu. Ta sytuacja dotyczy zwłaszcza rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej. W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku, przedszkole itp.); – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji.
Opis przedsięwzięcia	Projekt pozwoli na zwiększenie do większej dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Założeniem projektu jest organizacja zajęć, adresowanych do dzieci i młodzieży z poszczególnych kolejnych wsi, z wykorzystaniem powstałej w Bukowsku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej (przedszkole). Wspieranie rodzin przez Gminę Bukowsko będzie odbywać się poprzez m.in. działania takie jak: zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne. Będą obejmować zabawy ruchowo-sportowe, gry i zabawy rozwijające wyobraźnię i kreatywność, rozwijające kompetencje społeczne, wycieczki krajoznawcze. Założenie projektu jest takie, aby każde uprawnione dziecko miało możliwość uczestniczenia w zajęciach. W poszczególnych miejscowościach sołtysi ogłaszać będą kolejno ogłaszać nabór chętnych dzieci do udziału w zajęciach. Nauczyciele i rodzice w ramach wolontariatu pełnić będą rolę opiekunów zgodnie z obowiązującymi przepisami. Pierwszeństwo w naborze będą miały dzieci pochodzące z rodzin patologicznych. Zakłada się, że tą formą wakacyjnego wypoczynku może być objęte ponad 50% dzieci mieszkających na terenie gminy. Przedsięwzięcie będzie realizowane corocznie począwszy od 2020 r. do roku 2023 z wykorzystaniem rewitalizowanej infrastruktury.
Beneficjenci przedsięwzięcia	– dzieci i młodzież z miejscowości Bukowsko oraz pozostałych miejscowości Gminy Bukowsko; – rodzice dzieci i młodzieży korzystającej z zajęć; – szkoły z Bukowska i z gminy; – Gmina Bukowsko.
Szacunkowe ramy finansowe	90 000 zł
Okres realizacji	2020 - IV kwartał 2023
Potencjalne źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 8.4 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej Budżet Gminy Bukowsko

	Alternatywne źródła finansowania projektu zostały opisane poniżej tabeli „Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych”
Sposób oceny i miary	– dokumentacja fotograficzna i filmowa; – kalendarz imprez gminnych.
Rezultaty	– liczba zorganizowanych imprez rekreacyjnych popularyzujących aktywność fizyczną – 8; – liczba uczestników imprez masowych – 2000.

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Tabela 59. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 3

Tytuł	Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców
Lokalizacja	obiekty gminne: Urząd Gminy, obiekty oświatowe
Podmiot realizujący	Urząd Gminy w Bukowsku – GOPS Bukowsko Bukowsko 290 38-505 Bukowsko
Potencjalni partnerzy	Rady Sołeckie wsi, Sołtysi wsi, Powiatowy Urząd Pracy w Sanoku.
Powiązanie z problemami	W sferze społecznej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; – niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych; – znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem; W sferze gospodarczej przedsięwzięcie przyczyni się do rozwiązania następujących problemów: – kwalifikacje zawodowe części mieszkańców (zwłaszcza osób bezrobotnych) niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy.
Opis przedsięwzięcia	Ważnym problemem na obszarze rewitalizacji jest wysokie bezrobocie, szczególnie ludzi młodych i w wieku średnim. To z kolei przekłada się na zagrożenie ubóstwem, a w konsekwencji wykluczeniem społecznym. To w wymiarze osobistym. W wymiarze społecznym rodzi taka sytuacja wysokie koszty społeczne związane chociażby z koniecznością świadczenia pomocy społecznej. Przedsięwzięcie obejmuje wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwłaszcza z tytułu trudności na rynku pracy. Wsparcie będzie odbywało się poprzez: – organizację spotkań i szkoleń w zakresie powrotu na rynek pracy, rozwój przedsiębiorczości; – prowadzenie spotkań z udziałem wykwalifikowanych osób np.: · psycholog, · znawców ekonomii społecznej · które zwalczyły problem bezrobocia; – prowadzenie spotkań z udziałem przedsiębiorców poszukujących pracowników. Cel projektu: ✓ Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców.
Beneficjenci przedsięwzięcia	Mieszkańcy Bukowskiej oraz pozostałych miejscowości gminy - osoby bezrobotne, biernie zawodowo oraz poszukujące pracy, szczególnie z osoby młode i długotrwale bezrobotne.
Szacunkowe ramy finansowe	150 000,00 zł
Okres realizacji	I-IV kwartał 2020
Potencjalne źródła finansowania	Działanie 8.1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy.

	Alternatywne źródła finansowania projektu zostały opisane poniżej tabeli „Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych”
Rezultaty	– liczba zorganizowanych spotkań; – liczba zorganizowanych szkoleń; – liczba uczestników projektu; – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu;
Sposób oceny i miary	– listy obecności

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty przedsięwzięcia

Przedstawione powyżej przedsięwzięcia zostały ocenione merytorycznie oraz przyjęte, jako spójny i powiązany pakiet przedsięwzięć podstawowych (bez wyodrębnienia przedsięwzięć uzupełniających). Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

V.2. OPIS PLANOWANYCH UZUPEŁNIAJĄCYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Poza przedsięwzięciami głównymi planowana jest również realizacja przedsięwzięć uzupełniających. W ich realizacji zostanie uwzględniony szeroki aspekt partnerstwa z innymi podmiotami. Na etapie LPR nie są znane ich ramy finansowe oraz zakres organizacyjno-techniczny. Głównym założeniem przedsięwzięć uzupełniających będzie wzrost aktywności społecznej i świadomości obywatelskiej mieszkańców, a także wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej. Jednocześnie planowane działania przyczynią się do zwiększenia poziomu integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej. Utworzenie nowych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych, bez barier architektonicznych, bezpiecznych, stworzy możliwości do organizacji imprez i wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym czy rekreacyjnym. Jednocześnie zwiększą się możliwości spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

W związku z tym planowane są:

Przedsięwzięcie uzupełniające nr 1: Gminne Zawody Strażackie

Na terenie gminy działa 10 jednostek OSP, w tym dwie z nich działa w Krajowym Systemie Ratowniczo-gaśniczym i jedynie te jednostki możemy zaliczyć do aktywnych. Pozostałe jednostki tylko sporadycznie uczestniczą w akcjach ratunkowych i nie przejawiają większej aktywności w swoich środowiskach. Występują problemy kadrowe, nie prowadzi się naborów członków, cyklicznych ćwiczeń bojowych, zaniedbywany jest sprzęt będący w ich posiadaniu.

Gminne Zawody Strażackie obejmą wszystkie gminne jednostki OSP i mają na celu ich uaktywnienie, tak w życiu społecznym jak i w działaniach ukierunkowanych na bezpieczeństwo przeciwpożarowe, przeciwpowodziowe itp. Organizacja tych zawodów przyczyni się do odnowy organizacyjnej w jednostkach, podjęcia treningów bojowych oraz zintegruje środowisko. Uczestnictwo w zawodach wywoła konieczność przeglądu i zadbania o sprzęt p.poż będący w dyspozycji jednostek. Uczestniczący w treningach automatycznie poprawią swoją sprawność fizyczną oraz bojową. Zakłada się, że w ostatecznym rozrachunku organizacja zawodów doprowadzi do aktywizacji i integracji społeczności lokalnych, jednocześnie zwiększając poprawę bezpieczeństwa.

W ramach przedsięwzięcia we wszystkich gminnych jednostkach OSP będą prowadzone treningi przygotowawcze, natomiast częścią finalną będą zawody gminne, przeprowadzone w formie konkursowej na stadionie w Bukowsku.

Prognozowane rezultaty to:

- wzrost aktywizacji i integracji środowisk lokalnych,
- poprawa sprawności bojowej i fizycznej uczestników zawodów,
- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców,
- doposażenie jednostek w nowy sprzęt w ramach nagród w zawodach.

Wymierne rezultaty w tym zadaniu odnoszą się do list obecności (składów drużyn biorących udział w zawodach), protokołu z zawodów oraz listy nagród zakupionych w ramach konkursu.

Realizator przedsięwzięcia: Urząd Gminy w Bukowsku

Partner przedsięwzięcia: Jednostki OSP gm. Bukowsko

Lokalizacja przedsięwzięcia: Bukowsko – Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku.

Komplementarność z przedsięwzięciami podstawowymi:

- Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku,

- Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców.

Przedsięwzięcie uzupełniające nr 2: Chleb Babuni i domowe produkty

Z uwagi na „tempo życia”, coraz mniej czasu poświęcamy zdrowemu odżywianiu. Pomimo tego, że jesteśmy mieszkańcami wsi i mamy łatwy dostęp do zdrowej żywności, z racji wygodnictwa najczęściej sięgamy po towar z półki sklepowej. Przez takie postępowanie dużo produktów, owoców, warzyw, marnuje się na naszych oczach. Często wspominamy zapach i smak chleba pieczonego przez nasze mamy i babcie, ale przy tym nie podejmujemy wysiłku, aby samemu przygotowywać swoje produkty.

Głównym założeniem tego projektu jest zachęcenie mieszkańców gminy do wypieku „domowego” chleba oraz produkcji (przynajmniej na własny użytek) różnych produktów typu dżemy, kompoty, sałatki, kwaszone ogórki, kwaszona kapusta itp. na bazie własnych owoców i warzyw, w tym także owoców leśnych. Będziemy także upowszechniać obowiązujące przepisy w zakresie produkcji i sprzedaży własnych wyrobów. Projekt ma też na celu wzrost aktywizacji i integracji społeczności lokalnej, poprzez rywalizację konkursową w dążeniu do zwycięstwa. Mamy też nadzieję, że cykliczna realizacja tego projektu w kolejnych latach, przyczyni się do wzrostu zainteresowania naszą gminą ze strony turystów i agroturystów.

Do realizacji projektu przyczyni się organizacja jarmarku zdrowej żywności, podczas którego mieszkańcy gminy zgłoszą do konkursu przygotowane przez siebie potrawy i produkty. Powołana w tym celu komisja „kulinarna” dokona oceny i przyzna nagrody dla najlepszych. Imprezie towarzyszyć będzie wystawa rękodzieła, degustacja potraw (po zakończeniu konkursu) oraz koncert kapeli ludowej Bukowianie. Dla najmłodszych zorganizujemy „Wesołe miasteczko” z różnymi atrakcjami. Impreza będzie realizowana corocznie z wykorzystaniem powstałej bazy Centrum Sportowo-rekreacyjnego w Bukowsku.

Prognozowane rezultaty to m.in.:

- wzrost zainteresowania społecznego zdrową żywnością, przy tym uaktywnienie KGW;
- upowszechnienie wyrobu własnych produktów z wytwarzanych w gospodarstwie lub nawet własnym ogródku, owoców i warzyw;
- wzrost świadomości społecznej dotyczącej produkcji i sprzedaży własnych wyrobów – możliwość wykorzystywania istniejącego potencjału do rozwoju turystyki;
- przekazywanie tradycji kulinarnych następnym pokoleniom,
- aktywizacja i integracja społeczności lokalnej,
- wzrost zainteresowania gminą ze strony turystów.

Pomiarem osiągniętych rezultatów będą:

- listy uczestników konkursu,
- protokół komisji konkursowej,
- lista nagrodzonych osób,
- zebrane nieznane dotąd przepisy kulinarne, które będą publikowane na łamach gazety gminnej „Kwartalnik”.

Realizator przedsięwzięcia: Urząd Gminy w Bukowsku.

Partner przedsięwzięcia: Koła Gospodyń Wiejskich: „Bukowianki” z Bukowska, KGW z Nadolan i KGW z Nowotańca, Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Sanoku.

Lokalizacja przedsięwzięcia: Bukowsko – Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku

Komplementarność z przedsięwzięciami podstawowymi:

- Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku,
- Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców,
- Moje wakacje – inna niedziela.

VI. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Niezwykle ważnym aspektem rewitalizacji jest zaplanowanie mechanizmów integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wdrożenie tego elementu będzie opierało się o następujące zasady:

- Kompleksowości,
- Komplementarności przestrzennej,
- Komplementarności problemowej,
- Komplementarności międzyokresowej,
- Komplementarności proceduralno-instytucjonalnej,

- Komplementarności źródeł finansowania,
- Koncentracji.

Rysunek 2. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych

1. **Zasada kompleksowości**, – co oznacza, że w Programie rewitalizacji działania ujęte są w sposób kompleksowy nie pomijając aspektu społecznego, gospodarczego i przestrzennego (w tym również infrastrukturalnego, środowiskowego i kulturowego) związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Program złożony jest z różnorodnych przedsięwzięć mających przyczynić się w założeniu do kompleksowej interwencji na rzecz obszaru zdegradowanego. Program wyklucza realizację indywidualnych inwestycji nieskutkujących zmianami strukturalnymi w obszarze rewitalizacji.
2. **Zasada komplementarności przestrzennej** – polega na uwzględnieniu przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami gminy. Istotne jest traktowanie przestrzeni, jako całości i zapobieganie realizacji projektów realizacyjnych w sposób punktowy. Efekty działań rewitalizacyjnych powinny również pozytywnie wpływać na całe otoczenie, a w konsekwencji na cała gmina.
Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji i charakteryzują się komplementarnością przestrzenną. Planowane działania mają przede wszystkim wymiar społeczny. Zostały one wypracowane w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy. Planowane działania będą oddziaływały na cały obszar rewitalizacji. Wszystkie działania będą prowadzone w taki sposób, aby niwelować zjawiska kryzysowe, a nie przenosić je w inne miejsca czy też doprowadzać do niepożądanych efektów takich jak segregacja społeczna czy wykluczenie.
3. **Zasada komplementarności problemowej** – polega na konieczności realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które się wzajemnie dopełniają pomiędzy różnymi sferami tematycznymi. Dodatkowo zasada ta wyraża się tym, że poszczególne przedsięwzięcia wpisują się w kierunki działań przewidziane do rewitalizacji, a co za tym idzie również w cele operacyjne i strategiczne. W związku z tym, że cele przypisane są bezpośrednio do podsystemów część projektów wpisuje się w więcej niż jeden cel. Wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć oraz powiązanie ich z celami tematycznymi zapobiega zjawisku fragmentaryzacji, a sam program będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w sposób kompleksowy, zaś przyczyny zjawisk kryzysowych będą traktowane całościowo.

Tabela 60. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR

Przedsięwzięcie/zadanie	Cel strategiczny	Cel operacyjny
Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne.

przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu 2.4. Zachowane w dobrym stanie zabytki
Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu
Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej 2.2. Wzrost efektywności korzystania z gminnych obiektów budowlanych 2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu
Moje wakacje – inna niedziela	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne 1.3. Zapewniona opieka nad dziećmi i osobami starszymi
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.3. Uporządkowana przestrzeń publiczna sprzyjająca integracji i ożywieniu społeczno-gospodarczemu
Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców 1.2. Zapewnione wysokiej jakości usługi społeczne
	2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	2.1. Poprawa dostępności infrastruktury technicznej i społecznej
Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców	1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	1.4. Wzrost przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców 1.1. Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców
	2. Wzmocnienie potencjału gospodarczego	3.1. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji zawodowej

Źródło: opracowanie własne

4. **Zasada komplementarności międzyokresowej** – polega na ocenie działań rewitalizacyjnych zrealizowanych w latach 2007-2013 oraz na zachowaniu ciągłości programowej. Wybrane do realizacji działania, chociaż nowe, w pewnej mierze stanowią już podjęte działania i inicjatywy we wcześniejszym okresie.

Tabela 61. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR

Tytuł projektu (zakres)	Wartość całkowita realizowanego zadania	Źródła finansowania		Okres realizacji
		źródło	Wysokość finansowania	
Budowa Sali gimnastycznej przy Zespole Szkół w Bukowsku	2 500 000	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej	550 000	2005-2007
Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy w Wolicy	1 068 961	Podkarpacki Urząd Wojewódzki	1 068 961	2007-2008
Modernizacja Domów Ludowych oraz budowa i remont chodników w Bukowsku, Nowotańcu i Pobiednie	710 148	Sektorowy Program Operacyjny	310 324	2005-2006
Utworzenie Ogólnopolskiego Centrum Rękodzieła Ludowego przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Bukowsku	893 351	MKIDN	893 351	2005-2007
Remont drogi gminnej	427 720	Działanie 2 w Podkarpackim Samorządowym Instrumencie Wspierania Rozwoju Infrastruktury na Obszarach Wiejskich	200 000	2008
Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z lokalnymi, grupowymi oczyszczalniami ścieków na terenie Gminy Bukowsko obejmująca obszar wsi Wola Piotrowa	1 416 984	Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	851 219	2010-2011
Zagospodarowanie i urządzenie centrum miejscowości oraz placów zabaw i miejsc rekreacji w miejscowościach Bukowsko, Nadolany, Nowotaniec oraz Pobiedno w gminie Bukowsko	893 454	Odnowa i rozwój wsi" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	474 396	2011
Utworzenie Centrum Kultury Ludowej w Gminie Bukowsko	300 000	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	180 000	2011
Budowa Sali gimnastycznej przy Zespole Szkół w Pobiednie	1 850 000	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwo Sportu i Turystyki	500 000	2008-2010
Budowa Sali gimnastycznej przy Zespole Szkół w Nowotańcu	2 866 856	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwo Sportu i Turystyki	500 000	2006-2011
Modernizacja i remont gminnych bibliotek publicznych w Bukowsku i Nowotańcu	392 181	Ministerstwo Kultury i dziedzictwa Narodowego	250 000	2009-2010

Edukacja Małego Dziecka	94 000	POKL Działanie 9.1.1	94 000	2009-2010
Tworzenie warunków do działalności kulturalnej w Gminie Bukowsko etap II	470 00	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	300 000	2012
Budowa boiska „Orlik 2012”	1 333 000	Ministerstwo Sportu i Turystyki	833 000	2011
Umiem, rozumiem, potrafię indywidualizacja przez edukację w Gminie Bukowsko	93 544	PKOL Działanie 9.1.2	93 544	2011-2012
Budowa placów zabaw na terenie wsi Pobiedno, Dudyńce, Zboiska, Wola Piotrowa, Tokarnia, Nagórzany, Nowotaniec, Wola Sękowa oraz Karlików w gminie Bukowsko	323 549	Odnowa i rozwój wsi PROW 2007-2013	208 843	2013
Remont boiska trawiastego w Nowotańcu	495 843	Ministerstwo Sportu i Turystyki	231 987	2012-2013
Remont boiska trawiastego w Pobiednie	496 726	Ministerstwo Sportu i Turystyki	245 700	2013-2014
PSeAP- Podkarpacki System e-Administracji Publicznej	396 265	Spółeczeństwo informacyjne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013	332 449	2012-2015
Czas na aktywność w Gminie Bukowsko	820 000	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	716 000	2008-2014
Remont murawy boiska sportowego w Bukowsku oraz zakup i montaż trybuny sportowej	470 353	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Odnowa i rozwój wsi	197 367	2012-2013
Remont drogi Bukowsko-Nędze- Łazy	1 133 629	Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych	559 314	2013-2014

5. **Zasada komplementarności proceduralno-instytucjonalnej** – oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.

Zasada ta została spełniona poprzez zaprojektowanie kompleksowego systemu zarządzania LPR. Struktura zarządzania LPR składać się będzie z następujących komórek:

- Wójt Gminy,
- Zespół ds. Rewitalizacji.

Szczegółowy opis struktury zarządzania realizacją LPR przedstawiony został w kolejnym rozdziale IX.

6. **Zasada komplementarności źródeł finansowania** – oznacza, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne są komplementarne po kącie źródeł finansowania. Planowane do realizacji przedsięwzięcia uwzględniają ich finansowanie z różnych źródeł wzajemnie się dopełniających. Uwzględnione jest finansowanie ze źródeł publicznych (krajowych, unijnych, środków własnych) oraz prywatnych bez ryzyka podwójnego finansowania.

Przedsięwzięcia infrastrukturalne finansowane z EFRR są komplementarne z priorytetami inwestycyjnymi EFS i powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem, a także przyczyniają się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia.

Tabela 62. Komplementarność źródeł finansowania

I.p. 1

Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach Działania 6.3. RPO WP 2014-2020	Projekty planowane do finansowania z EFS w ramach Działan: 8.1 i 8.4 RPO WP 2014-2020
<u>Projekt rewitalizacyjny nr 1</u> Poprawa jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez rewitalizację infrastruktury i przestrzeni publicznych w Gminie Bukowsko Przedsięwzięcie nr 1 jest przedsięwzięciem składającym się z czterech zadań obejmujących: Zadanie nr 1 - Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii. Zadanie nr 2 - Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko. Zadanie nr 3 - Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku. Zadanie 4 - Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.	Przedsięwzięcie nr 2 „Moje wakacje – inna niedziela”. Przedsięwzięcie nr 3 Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców.
Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej Projekt finansowany z EFRR w ramach Działania 6.3. przyczyni się do rozwiązywania następujących problemów w sferze społecznej: – wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia; – niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych; – niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych; – niski poziom integracji międzypokoleniowej; – niska aktywność obywatelska przy postawach roszczeniowych części mieszkańców; – niewystarczająca ilość miejsc w oddziałach przedszkolnych; – brak zorganizowanej opieki nad dziećmi do 3 roku życia; W sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej przedsięwzięcie przyczyni się natomiast do rozwiązywania następujących problemów: – niska estetyka przestrzeni publicznych – brak spójnej koncepcji kształtowania centrów miejscowości, szczególnie centrum Bukowska; – ograniczona ilość i niewystarczający standard miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej, usługowych i handlowych; – niski poziom wyposażenia i zaplecza technicznego do organizacji imprez, wydarzeń kulturalnych; – ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji; – niska funkcjonalność i energochłonność budynku Urzędu Gminy; – bariery architektoniczne w obiektach komunalnych i przestrzeniach publicznych; – zły stan techniczny, niska funkcjonalność i wysoka energochłonność części budynków komunalnych (agronomówka, ośrodki zdrowia, przedszkole, domy ludowe i inne); – niezagospodarowane lub nie w pełni niewykorzystane niektóre obiekty komunalne; – niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku itp.);	

- ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji.

Rozwiązanie powyższych problemów będzie możliwe, kiedy nastąpi interwencja w sferę przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Projekt poprzez realizację zadań związanych z poprawą jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji pozwoli na zwiększenie potencjału turystycznego i społecznego gminy, poprawę stanu infrastruktury sportowo-turystycznej i społecznej, i jej dostosowanie do potrzeb mieszkańców, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego, zachowanie unikalnego ładu architektonicznego i zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny. W wyniku realizacji przedsięwzięcia nastąpi poprawa ładu przestrzennego centrum wsi, poprzez wyeksponowanie istniejącej zabudowy zabytkowej (mur kościoła, dzwonnica), zostaną stworzone warunki do rozwoju, edukacji, rekreacji, integracji społecznej w jednym kompleksie poprzez przebudowę z rozbudową istniejącego przedszkola z uzupełnieniem zagospodarowania przyległego terenu pod place zabaw i rekreację dla najmłodszych, z uwzględnieniem miejsca spotkań młodzieży i dorosłych. Ponadto zostanie uzupełniona baza sportowa przy szkołach na terenie gminy oraz stworzone miejsce do prowadzenia imprez masowych: sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych poprzez stworzenie głównego ośrodka sportowo-rekreacyjnego na bazie istniejącego boiska do gry w piłkę nożną, a także zostaną umocnione więzi mieszkańców z „małą ojczyzną”, jaką jest ich miejsce pochodzenia, poprzez zorganizowanie możliwości aktywnego ciekawego miejsca dla spacerów w połączeniu z poznawaniem przyrody i historii miejscowości Bukowsko i okolicy.

Projekt poprzez przebudowę i rozbudowę komunikacji i miejsc postojowych, przebudowę, rozbudowę budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko, budowę Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku oraz odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych umożliwi optymalne wykorzystanie obiektów i zasobów Gminy Bukowsko oraz przyczyni się do wykreowania zintegrowanej oferty zapewniającej dostęp do infrastruktury, zajęć, wydarzeń i imprez edukacyjnych, sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych, dostosowanych i skierowanych do zróżnicowanych grup odbiorców. Ma to pozwolić na zwiększenie poziomu integracji wśród społeczności lokalnej, a także budowania relacji międzyludzkich, a także realizacji kompleksowych, zindywidualizowanych programów na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, obejmujących katalog instrumentów o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym m.in.: poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy, poradnictwo psychologiczne, organizację zajęć, adresowanych do dzieci i młodzieży z poszczególnych miejscowości gminy, z wykorzystaniem powstałej w Bukowsku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej (przedszkole) zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych skierowanych do rodzin (będą obejmować zabawy ruchowo-sportowe, gry i zabawy rozwijające wyobraźnię i kreatywność, rozwijające kompetencje społeczne, wycieczki krajoznawcze).

Planowane wykorzystanie infrastruktury wspartej w działaniu pn.: „Poprawa jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez rewitalizację infrastruktury i przestrzeni publicznych w Gminie Bukowsko” pozwoli na poprawę jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji, na zwiększenie potencjału turystycznego i społecznego miasta, poprawę stanu infrastruktury sportowo-turystycznej i społecznej, i jej dostosowanie do potrzeb mieszkańców i stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy w sferze społecznej.

W sferze społecznej projekty „miękkie” finansowane będą z EFS w ramach Działania 8.1: Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz Działania 8.4: Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, wkład własny instytucji i podmiotów realizujących projekt RPO WP 2014-2020.

Realizacja tych przedsięwzięć przyczyni się do rozwiązania następujących problemów:

W sferze społecznej:

- niewystarczająca oferta atrakcyjnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży w czasie wolnym od zajęć szkolnych;
- niski poziom integracji międzypokoleniowej;
- wysokie bezrobocie młodego i średniego pokolenia;
- niewystarczająca ilość oferowanych miejsc pracy na terenie gminy, w tym dla osób niepełnosprawnych;
- znaczny odsetek osób zagrożonych ubóstwem.

W sferze technicznej:

- niekompletna infrastruktura i niska funkcjonalność części obiektów sportowych i rekreacyjnych (stadion sportowy w Bukowsku, przedszkole itp.);
- ograniczona ilość/dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji.

W sferze gospodarczej:

- kwalifikacje zawodowe części mieszkańców (zwłaszcza osób bezrobotnych) niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji

Przedsięwzięcie finansowane będzie z EFRR w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-20. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Jego wdrożenie spowoduje zwiększenie potencjału turystycznego i społecznego Gminy Bukowsko, poprawę stanu infrastruktury sportowo-turystycznej i społecznej, i jej dostosowanie do potrzeb mieszkańców, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego, zachowanie unikalnego ładu architektonicznego i zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny. Celem bezpośrednim projektu jest dostosowanie obszaru objętego przedmiotowym projektem do potrzeb gospodarczych, społecznych i turystycznych - odnowienie pod względem technicznym i funkcjonalnym oraz społecznym.

Cel bezpośredni przedsięwzięcia zostanie zrealizowany dzięki:

- poprawie ładu przestrzennego centrum wsi, wyeksponowaniu istniejącej zabudowy zabytkowej (mur kościoła, dzwonnica),
- przebudowie z rozbudową istniejącego przedszkola z uzupełnieniem zagospodarowania przyległego terenu pod place zabaw i rekreację dla najmłodszych, z uwzględnieniem miejsca spotkań młodzieży i dorosłych,
- stworzeniu głównego ośrodka sportowo-rekreacyjnego na bazie istniejącego boiska do gry w piłkę nożną,
- umocnieniu więzi mieszkańców z „małą ojczyzną”, jaką jest ich miejsce pochodzenia, zorganizowaniu możliwości aktywnego ciekawego miejsca dla spacerów w połączeniu z poznawaniem przyrody i historii miejscowości Bukowsko i okolicy.

Zakres rzeczowy obejmuje:

Zadanie nr 1: Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii.

- budowa alejek, nasadzenie zieleni niskiej, wykonanie małej architektury, wykonanie nowych nawierzchni ciągów komunikacyjnych;
- budowa skweru do spotkań społecznych;
- przebudowa istniejących ciągów komunikacyjnych dla pieszych i pojazdów, wyznaczenie miejsc parkingowych;
- odtworzenie rynku bukowskiego, jako centrum spotkań społecznych o pow. 801 m²;
- odświeżenie terenu przy istniejącej zabudowie zabytkowej kościoła parafialnego;
- wykonanie nowych 25 miejsc postojowych.

Zadanie nr 2: Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko.

- przebudowa i rozbudowa budynku przedszkola o pow. 1213 m²;
- powierzchnia komunikacyjna 858 m²;
- powierzchnia placu integracji społecznej 1030 m²;
- powierzchnia placu rekreacji dla dzieci 746 m²;
- powierzchnia placu zabaw 472 m²;
- teren zielony 3010 m².

Zadanie nr 3: Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku.

- wykonanie miejsc postojowych i adaptacja terenu na plac treningowy dla gier zespołowych;
- rozbiórkę istniejącej sceny plenerowej;
- zagospodarowanie terenu stadionu i przyległych działek z utwardzonym placem trawiastym (geokrata);
- budowę stałej sceny plenerowej wraz z zasilaniem energetycznym;
- budowę budynku szatni z zapleczem sanitarnym dla sportowców wraz z zapleczem sanitarnym dla sceny plenerowej.

Zadanie nr 4: Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.

- wytyczanie tras;
- oznakowanie tras;
- opis historyczny i ciekawostki przyrodnicze z ich oznaczaniem na trasie;
- wybudowanie dwóch tarasów widokowych;

- wyprodukowanie ulotek informacyjnych.

Bez stworzenia powyższych podstaw infrastrukturalnych realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych pn.: „*Moje wakacje – inna niedziela*” i „*Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców*” finansowanych z EFS w ramach RPO WP na lata 2014-2020 byłaby niemożliwa. W ramach tych projektów przewidziano realizację następujących zadań:

- organizację spotkań i szkoleń w zakresie powrotu na rynek pracy, rozwój przedsiębiorczości;
- prowadzenie spotkań z udziałem wykwalifikowanych osób np.:
 - o psycholog,
 - o znawców ekonomii społecznej
 - o które zwalczyły problem bezrobocia;
- prowadzenie spotkań z udziałem przedsiębiorców poszukujących pracowników.
- organizację zajęć, adresowanych do dzieci i młodzieży z poszczególnych miejscowości gminy, z wykorzystaniem powstałej w Bukowsku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej (przedszkole);
- organizację zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych skierowanych do rodzin (będą obejmować zabawy ruchowo-sportowe, gry i zabawy rozwijające wyobraźnię i kreatywność, rozwijające kompetencje społeczne, wycieczki krajoznawcze).

Aby skutecznie realizować te przedsięwzięcia niezwykle ważne będzie zaangażowanie społeczności lokalnej w jego realizację. Dlatego też niezbędnym elementem będzie udostępnienie mieszkańcom miejsc, które posłużą jako miejsca do realizacji wyżej wymienionych działań, stąd powiązanie z projektem finansowanym z EFRR w ramach Działania 6.3.

Reasumując realizacja projektów inwestycyjnych z Działania 6.3 i nie inwestycyjnych z Działania 8.1 i 8.4 RPO WP na lata 2014-2020 przyczyni się do osiągnięcia celu nadrzędnego LPR –

„Obszar rewitalizacji w Bukowsku to bezpieczne i przyjazne miejsce, integrujące mieszkańców i przedsiębiorców, stwarzające warunki dla ich aktywności obywatelskiej i wszechstronnego rozwoju oraz otwarte na zainteresowanych jego wyjątkowymi walorami kulturowymi i przyrodniczymi”

oraz celów strategicznych:

- Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją,
- Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru,
- Wzmocnienie potencjału gospodarczego.

Opis komplementarności

W celu skutecznej realizacji przedsięwzięcia finansowanego z EFS w ramach Działania 8.1 i 8.4. RPO WP 2014-2020 niezbędna jest interwencja zwiększająca dostępność infrastruktury z zakresu usług publicznych, co wiązać będzie się z budową, rozbudową, przebudową i modernizacją infrastruktury i przestrzeni publicznych na obszarze Bukowskiej, który został określony jako obszar wymagający podjęcia natychmiastowych działań rewitalizacyjnych.

Aby skutecznie zrealizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne pn.: „*Moje wakacje – inna niedziela*” i „*Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców*” i zapewnić realizację przyjętych w tych przedsięwzięciach zadań obejmujących:

- organizację spotkań i szkoleń w zakresie powrotu na rynek pracy, rozwój przedsiębiorczości;
- prowadzenie spotkań z udziałem wykwalifikowanych osób np.:
 - o psycholog,
 - o znawców ekonomii społecznej
 - o które zwalczyły problem bezrobocia;
- prowadzenie spotkań z udziałem przedsiębiorców poszukujących pracowników.
- organizację zajęć, adresowanych do dzieci i młodzieży z poszczególnych miejscowości gminy, z wykorzystaniem powstałej w Bukowsku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej (przedszkole);
- organizację zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych skierowanych do rodzin (będą obejmować zabawy ruchowo-sportowe, gry i zabawy rozwijające wyobraźnię i kreatywność, rozwijające kompetencje społeczne, wycieczki krajoznawcze).

niezbędne będzie zrealizowanie projektu inwestycyjnego tj. przedsięwzięcia nr 1 pn.: „Poprawa jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez rewitalizację infrastruktury i przestrzeni publicznych w Gminie Bukowsko”.

Podsumowując należy stwierdzić, że produkty przedsięwzięć infrastrukturalnych, w tym przede wszystkim Przedsięwzięcia rewitalizacyjnego nr 1 (przewidziane dofinansowane z EFRR – Działanie 6.3. RPO WP 2014-2020) pn. „Poprawa jakości i dostępności usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez rewitalizację infrastruktury i przestrzeni publicznych w Gminie Bukowsko” umożliwi osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych pn.: „Moje wakacje – inna niedziela” i „Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców” finansowanych przewidzianych do dofinansowania z EFS w ramach Działań 8.2 i 8.4 RPO WP 2014-2020.

7. **Zasada koncentracji** – oznacza prowadzenie działań rewitalizacyjnych na terenach o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, obejmujących całość lub część obszaru zdegradowanego w miejscach szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk.
Wszystkie planowane działania rewitalizacyjne zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji i są kierowane do grup szczególnie narażonych na działanie zjawisk kryzysowych. Działania te są skoncentrowane terytorialnie.

VII. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

W procesie wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych kluczowa jest dywersyfikacja źródeł finansowania. Finansowanie z różnych źródeł (komplementarność finansowa) sprawia, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie efektywna i bezpieczna (zwiększa szanse na powodzenie i pełną realizację założeń). Dywersyfikacja źródeł finansowania daje możliwość korzystania zarówno z funduszy komercyjnych, jak i niekomercyjnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą być realizowane przez różnorodne grupy podmiotów tj. przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego.

Do pierwszego rodzaju źródeł finansowania (tj. komercyjnych) zalicza się przede wszystkim kredyty, pożyczki, obligacje komunalne. Ponadto wskazuje się, że niektóre działania mogą być wspierane przez środki własne przedsiębiorstw i innych podmiotów prywatnych i pozarządowych. Na etapie realizacji zapisów LPR bardzo istotna jest współpraca różnych podmiotów gwarantująca powodzenie wdrażanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Wspomniany drugi rodzaj obejmuje źródła niekomercyjne. Wśród nich największe znaczenie mają środki własne budżetu gminy, fundusze europejskie, środki budżetu Państwa. Należy wspomnieć o tym, że fundusze europejskie są wyposażone w dedykowane działania, które można wykorzystać planując i realizując działania rewitalizacyjne.

Poniższa tabela prezentuje przedsięwzięcia rewitalizacyjne wraz z wartością, okresem realizacji oraz źródłami finansowania.

Tabela 63. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcie	Źródła finansowania	Ogółem	Środki unijne w %				Budżet państwa w %	Środki własne (publiczne lub prywatne)	Środki unijne w zł				Budżet państwa w zł	Środki własne (publiczne lub prywatne) w zł
			EFS	EFRR	EFRR OW	Inne			EFS	EFRR	EFRR OW	Inne		
Przedsięwzięcie nr 1 Zadanie 1 - Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii.	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko	350000	0%	85%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	297500	0,00	0,00	35000	17500
Przedsięwzięcie nr 1 Zadanie 2 - Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko	3500000	0%	85%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	2975000	0,00	0,00	350000	175000
Przedsięwzięcie nr 1 Zadanie 3 - Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko	1500000	0%	85%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	1275000	0,00	0,00	150000	75000
Przedsięwzięcie nr 1 Zadanie 4 - Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata	150000	0%	85%	0%	0%	10,00%	5,00%	0,00	127500	0,00	0,00	15000	7500

Przedsięwzięcie	Źródła finansowania	Ogółem	Środki unijne w %				Budżet państwa w %	Środki własne (publiczne lub prywatne)	Środki unijne w zł				Budżet państwa w zł	Środki własne (publiczne lub prywatne) w zł
			EFS	EFRR	EFRR OW	Inne			EFS	EFRR	EFRR OW	Inne		
przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych	2014-020. Priorytet VI, Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej. Budżet Gminy Bukowsko													
Przedsięwzięcie nr 2 Moje wakacje – inna niedziela	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Priorytet VI, Działanie 8.4 Poprawa Dostępu Do Usług Wsparcia Rodziny I Pieczy Zastępczej, Budżet Gminy Bukowsko	90000	85 %	0%	0%	0%	0%	15%	76500	0	0,00	0,00	0,00	13500
Przedsięwzięcie nr 3 Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców	Działanie 8.1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Budżet Gminy.	150000	85 %	0%	0%	0%	0%	15%	127500	0	0,00	0,00	0,00	22500
Łącznie	X	5740000	X	X	X	X	X	X	204000	4675000	0,0	0,0	550000	311000

Źródło: Opracowanie własne

Potencjalne/alternatywne źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych

Najistotniejszym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych realizowanych w latach 2017-2023 są środki w ramach RPO-WP na lata 2014-2020, alternatywnymi źródłami finansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki budżetu państwa w ramach krajowych programów oraz środki samorządu terytorialnego.

Potencjalne źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych planowanych do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-23.

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020:

- a. Działanie 6.3 Rewitalizacja przestrzeni regionalnej, którego celem jest ograniczenie problemów społecznych na terenach zdegradowanych zidentyfikowanych w LPR Gminy Bukowsko na lata 2017-2023;
- b. Działanie 8.1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, którego celem jest aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę ich zdolności do zatrudnienia;
- c. Działanie 8.4 Poprawa Dostępu Do Usług Wsparcia Rodziny I Pieczy Zastępczej.

Ponadto poza Działaniem 6.3 Rewitalizacja przestrzeni regionalnej, w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020 projekty uzupełniające i inwestycje niezbędne dla rewitalizacji mogą być realizowane w ramach poniższych działań:

- a. Działanie 1.5 Promowanie przedsiębiorczości - działanie wspierające przedsięwzięcia dotyczące m.in. przygotowania terenów inwestycyjnych oraz inkubatorów przedsiębiorczości;
- b. Działanie 3.2 Modernizacja energetyczna budynków - działanie wspierające głęboką modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z wymianą oświetlenia tych obiektów na energooszczędne;

Działanie 4.3 Gospodarka wodno-ściekowa - działanie wspierające min. budowę, rozbudowę, przebudowę lub zakup wyposażenia w zakresie sieci wodociągowej oraz ujęć i stacji uzdatniania wody.

2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020, działania: Budowa lub modernizacja dróg lokalnych, Gospodarka wodno-ściekowa oraz nabory ogłaszane przez LGD „Dorzecze Wisłoka”.

3. Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- a. Program Dziedzictwo Kulturowe: działanie wspierające min. ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i zagranicą, popularyzacja kultury ludowej;
- b. Program Rozwój Infrastruktury Kultury: działania wspierające infrastrukturę oraz poprawę funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, domów kultury.
- c. Edukacja kulturalna, celem programu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego.

4. Programy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej:

- a. Program Ochrona Atmosfery - działania wspierające realizację kompleksowych działań termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej, w szczególności związanych z likwidacją dotychczasowych źródeł ciepła bazujących na paliwach stałych na obszarach wskazanych w programach ochrony powietrza jako obszary z przekroczeniami wartości dopuszczalnych lub też związane z realizacją nowych źródeł ciepła z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii;
- b. Programy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w tym między innymi działania zmierzające do powstrzymania procesu utraty różnorodności biologicznej i krajobrazowej, odtworzenie i wzbogacenie zasobów przyrody oraz skuteczne zarządzanie gatunkami i siedliskami, a także do wzmocnienia działań z zakresu edukacji ekologicznej służących ochronie przyrody.

5. Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020, adresowany do podmiotów sektora społecznego, którego głównym celem jest zwiększenie poziomu zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne.

6. **Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-2019**, działania których celem jest poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i zwiększenie dostępności transportowej przez tworzenie spójnej, zrównoważonej i przyjaznej użytkownikowi sieci drogowej w wymiarze lokalnym, ale także wdrożenie standardów bezpieczeństwa ruchu drogowego eliminujących największe zagrożenia w ruchu drogowym.
7. **Programy Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**, działania wspierające prace konserwatorskie przy zabytkach ruchomych, prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.
8. **Programy Ministerstwa Sportu i Turystyki**, wspierające realizację przez jednostki samorządu terytorialnego zadań inwestycyjnych o charakterze sportowym. W ramach Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej dofinansowanie mogą uzyskać między innymi inwestycje szkolnej infrastruktury sportowej, przeznaczonej na potrzeby realizacji zajęć wychowania fizycznego, służącej lokalnym społecznościom do aktywnego spędzania czasu wolnego, jak również umożliwiającej współzawodnictwo sportowe. W ramach programu modernizacji infrastruktury sportowej można uzyskać wsparcie na przebudowę lub remont istniejących obiektów, w tym obiektów wykorzystywanym przez kluby sportowe. Ponadto ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki można uzyskać wsparcie na realizację przedsięwzięć z zakresu upowszechniania sportu dzieci i młodzieży, w tym także na szkolenia sportowego i współzawodnictwa osób niepełnosprawnych, wsparcie działalności prowadzonej przez podmioty funkcjonujące w lokalnych środowiskach sportowych: kluby sportowe, które stanowią lokalne centra aktywności społecznej oraz miejscem poprawy stanu kondycji fizycznej społeczeństwa.
9. **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** - obowiązek uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika z art. 4, ust. 1 i 2, art. 18 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
10. **Kredyty komercyjne** – samorząd terytorialny w Polsce ma możliwość skorzystania z różnych źródeł finansowania inwestycji. Ze względu jednak na to, że jednostki samorządu terytorialnego (JST) zaliczone są do sektora finansów publicznych, zdecydowana większość środków finansowych przeznaczonych na realizację podejmowanych przez samorządy inwestycji pochodzi z podatków i opłat lokalnych oraz dochodów związanych z gospodarowaniem mieniem komunalnym, a także redystrybucji środków między budżetem państwa a strukturami lokalnymi. Jednak w przypadku niedoboru środków finansowych, zasady finansowania projektów inwestycyjnych podejmowanych przez gminy dają możliwość ich pozyskania przy pomocy innych sposobów, w tym również komercyjnych instrumentów finansowych. Jedną z tych form jest kredyt bankowy. Gmina Bukowsko posiada zdolność kredytową, ewentualny dostawca kredytu zostanie wyłoniony w procedurze zamówień publicznych.

MECHANIZMY WŁĄCZANIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW ORAZ GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

VII.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PARTYCYPACJI

3.3. Podstawowe założenia partycypacji

Ustawa o rewitalizacji² wyraźnie zaznacza, że przeprowadzanie zarówno prac wstępnych, jak i samej rewitalizacji powinno zachodzić w sposób jawny, przejrzysty, z aktywnym udziałem interesariuszy – poprzez opiniowanie - uczestnictwo w konsultacjach i w pracach nad programem rewitalizacji.

Również „Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego”³ podkreśla, że partycypacja społeczna nie powinna ograniczać się jedynie do informacji i konsultacji podejmowanych przez władze lokalne działań, ale także dążyć do współdecydowania i kontroli obywatelskiej. Wiąże się to z włączaniem obywateli na każdym możliwym stopniu tworzenia programów rewitalizacji i realizacji działań w nich opisanych. Dzięki temu możliwe jest stworzenie efektywnego, bo odpowiadającego na potrzeby i oczekiwania interesariuszy, programu rewitalizacji.

Program Rewitalizacji został dopasowany do potrzeb lokalnej społeczności dzięki przeprowadzeniu pogłębionej diagnozy, która uwzględniała perspektywy różnych grup wiekowych, a także dzięki przeprowadzonym warsztatom. Część projekcyjna programu opracowywana była w dużej mierze przez interesariuszy, co skutkować będzie pozytywnym nastawieniem do działań realizowanych w ramach poszczególnych projektów. Aktywny udział różnych grup interesariuszy przewiduje się także w etapach wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. W przyszłości partycypacja będzie miała charakter kontroli obywatelskiej.

3.4. Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Podczas opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji przyjęto następujące zasady dotyczące organizacji i przebiegu partycypacji społecznej:

1. Zaangażowanie społeczności przez cały czas trwania projektu.
2. Włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy.
3. Równouprawnienie wszystkich uczestników konsultacji.
4. Dwustronny przepływ informacji – koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie i kontrola obywatelska).
5. Wieloaspektowość partycypacji.
6. Jawność przebiegu partycypacji oraz jej efektów.
7. Responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy.

3.5. Główne zasady partycypacji w ramach projektu

Wieloaspektowość procesu rewitalizacji rodzi potrzebę aktywnego udziału wszystkich grup interesariuszy w jego planowaniu. Co do obszaru rewitalizacji różne osoby i podmioty mają bowiem różne potrzeby, preferencje, różne oczekiwania i punkty widzenia. Zaplanowano organizację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji w sposób umożliwiający aktywne włączenie się grup interesariuszy:

- różnych grup mieszkańców (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym),
- przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych (m.in. szkół i przedszkoli, ZGRP, GOPS)
- przedsiębiorców i pracodawców,
- działaczy organizacji pozarządowych (w tym działających w sferze kultury, sportu oraz działających na rzecz dziedzictwa historycznego i tradycji lokalnych),
- przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych.

Szczególne uwagę przywiązywać się będzie do aktywnego udziału bezpośrednich odbiorców działań na obszarze rewitalizacji, a więc jego mieszkańców, właścicieli, zarządców i użytkowników wieczystych nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność na tym terenie. Rewitalizacja

² Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777)

³ Instrukcja dotycząca przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, Rzeszów 2017

wyznaczonego obszaru będzie miała znaczenie dla rozwoju całej gminy, toteż partycypacja będzie mieć charakter otwarty.

VII.2. TECHNIKI I NARZĘDZIA PARTYCYPACYJNE ORAZ DZIAŁANIA AKTYWIZACYJNE

3.6. Działania promocyjno-informacyjne

Informacje o postępach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji były na bieżąco publikowane na stronie internetowej Urzędu Gminy Bukowsko: www.bukowsko.pl w zakładce „Lokalny Program Rewitalizacji”.

Niezbędnym etapem przygotowawczym do partycypacji społecznej w przygotowywaniu i wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji jest rozpowszechnianie informacji dotyczących procesu rewitalizacji i zachęcenie mieszkańców do aktywnego udziału w pracach. Dzięki nowoczesnemu kanałowi komunikacji, jakim jest m.in. Internet zwiększono zasięg działań informacyjno-promocyjnych – pozwoliło to dotrzeć do większej liczby mieszkańców.

3.7. Badania społeczne

W dniach od 01.02.2017-20.03.2017 roku przeprowadzone zostało badanie opinii mieszkańców gminy. Zrealizowano je poprzez metodę mixed-mode, która łączy techniki ankiet papierowych (SAQ) oraz internetowych do samodzielnego wypełnienia (CAWI).

Trafność postawionej diagnozy zależy w dużym stopniu od opinii i preferencji mieszkańców. Zebranie ankiet umożliwia także weryfikację i uzupełnienie otrzymanych danych. Wybór obszaru zdegradowanego i do rewitalizacji w dużej mierze wynikał z uzyskanych w ankietach odpowiedzi. Badanie opinii lokalnych społeczności wytwarza pozytywne nastawienie do samego procesu rewitalizacji i przeprowadzanych w jego ramach prac. Ankiety do samodzielnego wypełnienia pozwoliły na uzyskanie rzeczywistych opinii lokalnej społeczności, bez efektu ankietarskiego, którego ryzyko występuje przy angażowaniu w przeprowadzanie badania ankietów. Dzięki zastosowaniu ankiet internetowych respondenci mogli podzielić się opinią w dogodnym dla nich miejscu i czasie. Dodatkowo, ankiety internetowe wiążą się ze zwiększonym poczuciem anonimowości, co zwiększa poziom szczerości udzielanych odpowiedzi.

3.8. Spotkanie konsultacyjne nr 1 - warsztat diagnostyczny

Było to pierwsze spotkanie z mieszkańcami, odbyło się 7 lutego 2017 r. w o godz. 17-tej w Bukowsku. Późna pora została nieprzypadkowo wybrana – chodziło o umożliwienie uczestnictwa wszystkim zainteresowanym, w tym osobom pracującym. Warsztat ten był poprzedzony spotkaniem wewnętrznym w dniu 20 stycznia 2017r. z przedstawicielami wydziałów Urzędu Gminy Bukowsko i jednostek organizacyjnych, w czasie, którego zaprezentowano podstawowe informacje na temat rewitalizacji, zarysowano kierunki działań rewitalizacyjnych i zgłoszone wstępne propozycje obszarów rewitalizacji.

Spotkanie z mieszkańcami 7. lutego zostało poprowadzone przez zewnętrznych konsultantów, we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy. Uczestnikami były osoby reprezentujące różne środowiska – radni, lokalni działacze, mieszkańcy, nauczyciele: łącznie udział wzięło 28 osób.

Spotkanie to służyło zdiagnozowaniu problemów dotyczących lokalną społeczność, zgłębieniu specyfiki występujących we wskazanym obszarze zjawisk kryzysowych, a także wypracowaniu wspólnej wizji kompleksowych działań rewitalizacyjnych, których realizacja posłuży ożywieniu gospodarczemu i społecznemu, a przede wszystkim wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców. Informacja o spotkaniu konsultacyjnym była szeroko rozpowszechniona. Ogłoszenie o spotkaniu zostało zamieszczone na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Podczas spotkania zaprezentowano etapy prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji i podstawowe informacje o samym procesie rewitalizacji. Pokazano również wstępne wyniki diagnozy opierające się zarówno na analizie danych zastanych jak i opracowaniu badań ankietowych. Uczestnicy warsztatów zostali poproszeni o wskazanie obszarów zdegradowanych oraz kolejności, według, której powinny być poddane procesowi rewitalizacji, a następnie o wskazanie obszarów do rewitalizacji i scharakteryzowaniu ich pod względem funkcji, jaką pełnią oraz pod względem ich potencjałów.

Warsztaty diagnostyczne są formą jakościowego badania potrzeb i preferencji społeczności lokalnych, pokrewną metodologii action research. Technika ta ma charakter partycypacyjny i aktywizujący, wykorzystuje efektu synergii, zwiększonej motywacji i poczucia bezpieczeństwa uczestników warsztatów. Przeprowadzenie spotkania umożliwiło uzupełnienie analiz o dane jakościowe. Warsztaty miały charakter otwarty, co pozwoliło na zestawienie różnych punktów widzenia.

Zdjęcie 1. Warsztat diagnostyczny

Źródło: zasoby UG Bukowsko

3.9. Spotkanie konsultacyjne nr 2 - warsztat projektowy

Było to kolejne spotkanie z mieszkańcami, odbyło się 24 kwietnia 2017 r. w o godz. 10-tej w Urzędzie Gminy Bukowsko. Spotkanie to zostało poprowadzone przez zewnętrznych konsultantów, we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy. Uczestnikami były osoby reprezentujące różne środowiska – radni, lokalni działacze, mieszkańcy, nauczyciele: łącznie udział wzięło 37 osób.

Celem warsztatu było:

1. Prezentacja wyników z poprzedniego warsztatu oraz omówienie stanu prac nad LPR.
2. Prezentacja kart przedsięwzięć – zakresu informacji niezbędnych do scharakteryzowania projektów.
3. Formułowanie propozycji działań rewitalizacyjnych.

Przedstawiono zidentyfikowane problemy występujące na tym terenie w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Uczestnicy warsztatów zostali następnie poproszeni o określenie wizji obszaru w 2023 r. oraz działań, jakie należy podjąć, by wizję zrealizować. Działania te przyporządkowywane były do poszczególnych sfer rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Na zakończenie spotkania zaprezentowano uczestnikom kartę przedsięwzięć i poinformowano o możliwości wypełnienia w formie papierowej lub elektronicznej oraz o sposobach dostarczenia ich do UG.

Następnie w ramach pracy grupowej uczestnicy wspólnie z władzami gminy, z pracownikami UG identyfikowali możliwe, a zwłaszcza potrzebne projekty. Takie podejście pozwoliło na weryfikację pojedynczo zgłaszanych propozycji oraz końcowe wypracowanie konsensusu. Warsztaty przyczyniły się także do aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. Dzięki warsztatom finalna część Lokalnego Programu Rewitalizacji – wizja obszaru i projekty do realizacji są efektem wypracowanym przez mieszkańców. Wspólna praca wzmocniła partnerskie relacje między władzami samorządowymi a obywatelami.

Zdjęcie 2. Warsztat projektowy

Źródło: zasoby UG Bukowsko

3.10. Konsultacje społeczne – zgłaszanie uwag on-line, papierowo

W dniach 08.02-06.03.2017 r. odbyły się konsultacje społeczne obszaru rewitalizacji. Uwagi można było zgłaszać on-line poprzez zakładkę „Lokalny Program Rewitalizacji” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronie www Gminy. W ramach ww. form nie wpłynęła żadna uwaga.

W dniach 24.04-05.05.2017 r. możliwe było składanie kart przedsięwzięć – drogą on-line poprzez zakładkę „Lokalny Program Rewitalizacji” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Wpłynęło 7 kart.

W dniach 06.06-20.06.2017 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu LPR Gminy Bukowsko na lata 2017-2023. Uwagi można było zgłaszać on-line poprzez zakładkę „Rewitalizacja” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronie www Gminy. W ramach ww. form nie wpłynęła żadna uwaga.

W związku z uwagami Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w I kwartale 2018 r. został zweryfikowany obszar zdegradowany, obszar rewitalizacji oraz lista projektów rewitalizacyjnych. Uwagi można było zgłaszać on-line poprzez zakładki „Aktualności” i „Rewitalizacja” na stronie internetowej Gminy, korespondencyjnie za pomocą poczty elektronicznej, a także bezpośrednio w Urzędzie Gminy. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronie www Gminy. W ramach ww. form nie wpłynęła żadna uwaga.

VII.3. ETAP WDRAŻANIA I OCENY LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Wdrażanie, monitoring oraz ocena Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie realizowana z możliwie najszerszym udziałem interesariuszy, którzy będą źródłem pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej oraz o zmianach, które zaszły na podobszarach rewitalizacji. Związane jest to przede wszystkim z koniecznością powodzenia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w długookresowej perspektywie, zwłaszcza w przypadku ograniczenia możliwości finansowania niektórych z nich.

Na powyższym etapie przewidywane są otwarte spotkania z interesariuszami procesu rewitalizacji, a także sprawozdania partnerów z realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jednocześnie planowane jest badanie ankietowe opinii społecznej na temat realizowanych projektów i efektów ich wdrażania.

VIII. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji jest zadaniem trudnym i skomplikowanym. Ma na to wpływ duża liczba partnerów uczestniczących w jego realizacji oraz multidyscyplinarny charakter przedsięwzięć, które zostały przewidziane do realizacji.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji zadaniem własnym Gminy jest m.in. tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji.

Skuteczna realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie prowadzona w oparciu o następujące zasady:

1. **Kompleksowość** – realizacja działań i projektów wieloaspektowo, z perspektywy całej gminy; zasada jest weryfikowana na poziomie Programu, a nie pojedynczych projektów.
2. **Koncentracja terytorialna** – LPR realizowany jest na wskazanym obszarze kryzysowym, który charakteryzuje się szczególnymi warunkami w skali gminy. Jednocześnie zachowana jest koncentracja środków na zadania priorytetowe o największych korzyściach społecznych.
3. **Komplementarność** – projekty realizowane w ramach różnych działań i priorytetów wzajemnie się uzupełniają; inwestycje publiczne są realizowane równolegle z projektami wspierającymi i towarzyszącymi partnerów zewnętrznych.
4. **Partnerstwo** – do realizacji LPR włączają się partnerzy społeczni, gospodarczy i instytucjonalni. Warunkiem skutecznego partnerstwa jest otwarta i ciągła komunikacja.
5. **Współpraca** – współdziałanie wewnątrz komórek i jednostek organizacyjnych LPR, pomiędzy partnerami publicznymi, społecznymi i prywatnymi; realizacja zasady dotyczy zarówno ustalania priorytetów, realizacji projektów, jak i mierzenia ich efektów.

6. **Stały monitoring** realizacji programu rewitalizacji i jego ewaluacja.

Główne strony współpracy przy wdrażaniu Programu Rewitalizacji:

1. Poszczególne wydziały Urzędu Gminy w Bukowsku oraz jego jednostki organizacyjne.
2. Zarządy spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.
3. Beneficjenci zewnętrzni odpowiadający za realizację projektów rewitalizacyjnych tj. instytucje kultury, instytucje polityki społecznej, organizacje samorządu gospodarczego, fundacje i stowarzyszenia, lokalni przedsiębiorcy, parafie, osoby prywatne.
4. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji.
5. Inni interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Głównym celem wdrażania LPR jest budowanie partnerstwa między koordynatorem procesu - Urzędem Gminy Bukowsko a innymi podmiotami publicznymi oraz prywatnymi i pozarządowymi działającymi w gminie. Właściwe zarządzanie wdrażaniem wymaga przyjęcia odpowiednich rozwiązań organizacyjnych prezentowanych poniżej.

VIII.1. PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA WDROŻENIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Dla sprawnego wdrażania i monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji zostanie powołany Zespół ds. Rewitalizacji (Projektowy). Będzie on stanowił organ pomocniczy Wójta Gminy Bukowsko do podejmowania decyzji w sprawie wdrażania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017 – 2023”.

Zespół będzie się składał z przedstawicieli Władz Urzędu Gminy oraz interesariuszy procesu rewitalizacji. Do głównych zadań zespołu należało będzie przede wszystkim koordynowanie wszystkich działań związanych z wdrażaniem Programu, bieżąca ocena i monitorowanie procesu rewitalizacji, reagowanie na wszystkie pojawiające się problemy i wdrażanie środków zaradczych. Ponadto zespół ds. Rewitalizacji będzie odpowiadał za informacje i promocję wszystkich działań rewitalizacyjnych, będzie czynnie współpracował z osobami wdrażającymi projekty infrastrukturalne i społeczne w miejscowości Bukowsko.

We współpracy przy wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji kluczowa jest komunikacja dwustronna Gmina - mieszkańcy, niewystarczające jest jedynie informowanie lokalnej społeczności, konieczne jest umożliwienie zainteresowanym aktywnego udziału na każdym etapie procesu

rewitalizacji. Realizacja tego założenia nastąpi w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji, w skład którego wejdą:

- Wójt Gminy Bukowsko – będzie to osoba odpowiedzialna za wdrożenie zapisów LPR. Do głównych zadań będzie należało:
 - zwoływanie spotkań,
 - nadzór nad przebiegiem prac i wdrażaniem LPR,
 - akceptowanie rezultatów częściowych i końcowych,
 - rozwiązywanie bieżących i przeciwdziałanie potencjalnym problemom,
 - podejmowanie decyzji o zmianie LPR,
 - reprezentowanie projektu na zewnątrz i promowanie celów, koncepcji, rozwiązań i rezultatów,

Konsultanci ds. Rewitalizacji - będzie to trzon Zespołu. W jego skład wejdą przedstawiciele Władz Gminy tj. Zastępca Wójta, Sekretarz Gminy i Skarbnik. W skład Zespołu zakłada się włączenie pracowników następujących komórek organizacyjnych Gminy:

- Referat Inwestycji Planowania Przestrzennego Spraw Komunalnych i Ochrony Środowiska UG;
- Stanowisko ds. Promocji i Kultury UG;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
- Zespół Szkół Bukowsko.

Do ich zadań należeć będzie:

- Działalność informacyjno-promocyjna;
- Przyjmowanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych od interesariuszy procesu rewitalizacji według zasad ustalonych przez Zespół;
- Monitorowanie i ocena stopnia (prowadzenie audytów) realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Audyty będą przeprowadzane w pierwszym kwartale kolejnego roku począwszy od roku 2018 i będą obejmowały całość działań wykonanych w roku poprzednim;
- Nadzór nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie, w tym także monitorowanie ich wdrażania;
- Wnioskowanie do Wójta Gminy Bukowsko i Rady Gminy Bukowsko o uzasadnione zmiany w treści LPR;
- Sporządzenie raportu końcowego na zakończenie horyzontu czasowego Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- Sołtys Bukowska, jako miejscowości, w której zlokalizowany jest obszar rewitalizacji - głównym zadaniem lidera, którego zadaniem jest zapewnienie rozwoju wsi, dlatego zasadnym jest włączenie go w proces rewitalizacji. Do pozostałych zadań Sołtysa w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji należą:
 - uczestniczenie w spotkaniach Zespołu i reprezentowanie na nich lokalnej społeczności;
 - prowadzenie konsultacji i spotkań w celu pozyskania ich opinii, a także informowaniu ich o działalności Zespołu.

VIII.2. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Podstawowymi instrumentami wdrażania LPR są kluczowe przedsięwzięcia, które zostały wyłonione w procesie partycypacji społecznej na etapie programowania.

Zakłada się, że przedsięwzięcia będą finansowane przez poszczególne podmioty ze sfery publicznej, prywatnej i pozarządowej – poszczególnych wnioskodawców przedsięwzięć ujętych w programie. Współfinansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych przez podmioty z trzech sektorów (publicznego, prywatnego i pozarządowego) będzie wyrazem partnerstwa.

Realizacja projektów będzie również finansowana ze środków UE, jak i środków z funduszy celowych. Zróżnicowanie i zachowanie niezależności źródeł finansowania jest niezbędne w poprawnym zarządzaniu i realizacji projektów rewitalizacyjnych. Za pozyskiwanie informacji dotyczących konkursów organizowanych w ramach programów krajowych, RPO Województwa Podkarpackiego oraz przygotowanie wniosków o dofinansowanie i ich realizację będą odpowiedzialni indywidualnie poszczególni właściciele (wnioskodawcy) przedsięwzięć, znajdujących się w Lokalnym Programie Rewitalizacji.

Wsparcie ekspertów zewnętrznych w przygotowaniu projektów, dokumentacji oraz wniosków aplikacyjnych o współfinansowanie przedsięwzięć z środków zewnętrznych będzie następowało

w drodze nawiązywanej indywidualnie współpracy (na własną odpowiedzialność i własny koszt) przez poszczególnych właścicieli (wnioskodawców) przedsięwzięć, znajdujących się w LPR. Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne obejmują całą perspektywę czasową LPR. Poniżej prezentowany jest harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 64. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia/zadania	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<u>Przedsięwzięcie nr 1 – Zadanie 1</u> Przebudowa i rozbudowa komunikacji i miejsc postojowych wykorzystywanych przez osoby korzystające z Urzędu Gminy i parafii		X	X				
<u>Przedsięwzięcie nr 1 – Zadanie 2</u> Przebudowa, rozbudowa budynku przedszkola w miejscowości Bukowsko		X	X	X			
<u>Przedsięwzięcie nr 1 – Zadanie 3</u> Budowa Centrum Rekreacyjno-Sportowego w Bukowsku				X	X	X	X
<u>Przedsięwzięcie nr 1 – Zadanie 4</u> Odtworzenie istniejących w przeszłości tras, ścieżek historyczno-przyrodniczych, turystycznych, ponowne ich oznakowanie wraz z odbudową i stworzeniem nowych tarasów widokowych.		X	X				
<u>Przedsięwzięcie nr 2</u> Moje wakacje – inna niedziela				X	X	X	X
<u>Przedsięwzięcie nr 3</u> Rozwój przedsiębiorczości - aktywizacja zawodowa mieszkańców				X			

Źródło: Opracowanie własne

IX. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ WPROWADZENIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

Monitorowanie skuteczności działań rewitalizacyjnych jest konieczne z punktu widzenia osiągania celów rewitalizacji, jak również zachowywania efektywności wykorzystania środków finansowych. System monitoringu będzie również wspomagał koordynację działań, ułatwiał zarządzanie nimi oraz wspierał budowanie opartego na odpowiedzialności partnerstwa różnych podmiotów. Podstawą do opracowania systemu monitoringu jest logika interwencji, w której ponoszone nakłady umożliwiają wypracowanie określonych produktów, które z kolei przekładają się mają na rezultaty (skutki bezpośrednie dla bezpośrednich odbiorców) oraz oddziaływanie (skutki długookresowe o bardziej uniwersalnym zasięgu).

Lokalny Program Rewitalizacji podlega ocenie pod względem aktualności jego założeń, a także postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Monitoring Programu ma na celu wykrywanie nieprawidłowości oraz podejmowanie działań naprawczych. Odpowiedni system monitorowania i ewaluacji Programu Rewitalizacji zapobiega ewentualnej dezaktualizacji jego założeń. Ocena skuteczności Programu nastąpi w oparciu o wartości wskaźników, które zostały przyjęte, jako mierniki przeprowadzania procesu rewitalizacji. Wskaźniki wykorzystane w celu monitorowania procesu rewitalizacji powinny spełniać następujące warunki:

- **Trafności** - czyli dostosowanie wskaźnika do charakteru przedsięwzięcia i oczekiwanych rezultatów jego realizacji;
- **Mierzalności** - powinny być wyrażone w wartościach liczbowych, umożliwiających ich weryfikację;
- **Wiarygodności** - czyli takie zdefiniowanie wskaźnika, które nie powoduje trudności z jego weryfikacją;
- **Dostępności** - powinny być łatwe do wygenerowania.

Badanie efektów wdrażania nastąpi na podstawie dwóch rodzajów wskaźników: wskaźnika produktu oraz rezultatu. Wskaźniki wyróżniono zgodnie z metodologią badania efektów wdrażania stosowaną przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym oraz programowym. Wskaźniki produktu odnoszą się do wszystkich produktów, które powstały w trakcie realizowania Programu oraz w rezultacie wydatkowania przyznanych środków. Mierzony jest w jednostkach rzeczowych. Natomiast wskaźnik rezultatu dotyczy efektów działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizowania Programu. Informuje o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia. W poniższej tabeli zestawiono wskaźniki produktu projektów planowanych do realizacji w ramach procesu rewitalizacji, a także wskaźniki rezultatu w celu monitoringu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 65. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć

Cel strategiczny	Wskaźnik	Rodzaj	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło
1. Wzrost jakości życia mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	Rezultatu	10,4	10,00	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
2. Uporządkowana gospodarka przestrzenna oraz rozwinięta infrastruktura techniczna obszaru	Liczba użytkowników zrewitalizowanych przestrzeni rocznie	Rezultatu	4000	20000	Urząd Gminy
3. Wzmocnienie potencjału gospodarczego	Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem	Rezultatu	61,79	61,00	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźniki oddziaływania to długofalowe skutki podjętych interwencji i prowadzonych działań dla obszaru w szerszym kontekście czasowym i przestrzennym. Osiąganie wskaźników oddziaływania jest faktycznie poza kontrolą instytucji wdrażających program. Jest to spowodowane tym, że poza realizowanymi przedsięwzięciami istnieje wiele czynników makrospołecznych i makroekonomicznych, które mają wpływ na ogólną sytuację w Programie tj. jego strukturę demograficzną, system gospodarowania i strukturę gospodarki, dochody ludności i tym podobne.

Monitoring i ocena realizowanych działań pozwolą na wprowadzanie koniecznych korekt w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości oraz zmian zachodzących w społeczności lokalnej i przestrzeni. Zmiany mogą wynikać bezpośrednio z wyników monitoringu. Wnioskować o nie mogą także członkowie Zespołu Projektowego, jeśli zmiany te wynikają z uwarunkowań zewnętrznych. Każda zmiana Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga jednak zatwierdzenia przez uchwałę Rady Gminy.

Monitorowanie metodą jakościową będzie odbywało się za pomocą danych jakościowych mierzących skuteczność prowadzonych działań, tj. systematycznym prowadzeniu badań społecznych (wywiadów, spotkań) z odbiorcami rewitalizacji.

W ramach LPR będą prowadzone audyty, które pozwolą na ocenę stopnia jego realizacji oraz sformułowanie rekomendacji zawierających możliwe kierunki zmian (zgodnie z wynikami oceny). Za przeprowadzenie audytów będzie odpowiadał Wójt Gminy. Będą one dokonywane w pierwszym kwartale każdego roku poczynając od roku 2018.

Narzędziami monitoringu i ewaluacji LPR będą także okresowe otwarte spotkania organizowane przez Urząd Gminy dla wszystkich zainteresowanych podmiotów, a także sprawozdania partnerów rewitalizacji dotyczące realizowanych przez nich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Okresowe sprawozdania dotyczące realizacji LPR będą przedkładane do akceptacji Wójtowi oraz zamieszczane na stronie internetowej i BIP Urzędu Gminy.

W przypadku zaistnienia potrzeby aktualizacji Zespół zgłosi wniosek do Wójta, a ten przedłoży projekt do uchwalenia przez Radę Gminy. W proces aktualizacji LPR będą angażowani wszyscy interesariusze rewitalizacji, którzy będą informowani na bieżąco o przebiegu procesu wdrażania i monitoringu LPR. Aktualizacja programu zostanie dokonana zgodnie z obowiązującymi w danym momencie wytycznymi oraz regulacjami prawnymi.

Materiał zebrany w procedurze monitoringu będzie podstawą do przeprowadzenia oceny (ewaluacji) skuteczności działań rewitalizacyjnych zarówno po ich zakończeniu (ewaluacja ex-post), jak również w wyznaczonych momentach jej realizacji (ewaluacja mid-term).

Ocena (ewaluacja) procesu rewitalizacji jest sformalizowaną oceną stopnia osiągnięcia celów rewitalizacji w danej chwili i będzie dokonywana w oparciu o odpowiednio zaplanowane badania społeczno-ekonomiczne, które będą dotyczyły w szczególności następujących kryteriów:

- skuteczności i efektywności procesu rewitalizacji,
- użyteczności, trwałości i trafności osiągniętych rezultatów.

Do oceny będą miały zastosowanie oparte na wytycznych Komisji Europejskiej poniższe kryteria:

- trafność (ang. relevance) – czy cele rewitalizacji odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców)?
- efektywność (ang. efficiency) – czy działania rewitalizacyjne są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- skuteczność (ang. effectiveness) – czy wdrażanie działań rewitalizacyjnych przyczynia się do realizacji założonych celów strategicznych?
- użyteczność (ang. utility) – czy realizacja działań rewitalizacyjnych przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- trwałość (ang. sustainability) – czy pozytywne skutki działań rewitalizacyjnych mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Procedura monitorowania i oceny:

Tabela 66. Kroki w procedurze monitorowania i oceny

Pozyskiwanie i dokumentowanie danych		Zakres monitoringu
1.	Gromadzenie danych i ich weryfikacja	
2.	Porównywanie danych ze wskaźników z zakładanymi wartościami planowanymi (o ile zostały określone)	
3.	Przeprowadzenie badań opinii mieszkańców, opracowanie raportów	Zakres oceny
4.	Opracowanie wniosków na podstawie wskaźników monitoringu oraz badań opinii	
5.	Udostępnienie wniosków z oceny	Wykorzystanie wyników oceny
6.	Weryfikacja i aktualizacja Programu, w tym działań rewitalizacyjnych	
7.	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w ramach aktualizacji Programu	
8.	Realizacja działań rewitalizacyjnych określonych w Programie	

Źródło: opracowanie własne

Organem odpowiedzialnym za wprowadzanie modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu jest Rada Gminy Bukowsko, która będzie to czyniła to na wniosek Wójta. Wójt może wystąpić z wnioskiem podjętym na skutek analizy raportów opracowywanych okresowo na podstawie wyników monitoringu LPR i sytuacji w gminie.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji LPR, stwierdzone zostanie osiągnięcie celów rewitalizacji, Rada Gminy powinna uchylić uchwałę w sprawie LPR w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta. Jednakże Program nie może być uchylony w wymaganym okresie zachowania trwałości produktów będących wynikiem zrealizowanych przedsięwzięć w ramach dofinansowania z środków RPO Województwa Podkarpackiego lub programów krajowych.

X. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

W dniu 27.07.2017r. Gmina Bukowsko otrzymała pismo z PWIS w Rzeszowie (znak: SNZ.9020.1.178.2017.RD) w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023”.

W dniu 07.07.2017 r. Gmina Bukowsko otrzymała pismo z RDOŚ (znak: WOOŚ.410.1.188.2017.AP.2) w którym Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie stwierdził, iż mając na uwadze zakres i charakter działań przewidzianych do wykonania w ramach opracowania „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023” nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W opiniach ww. Instytucji „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023” projekt „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Bukowsko na lata 2017-2023” nie wyznacza ram dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko a realizacja tego dokumentu, przy przestrzeganiu obowiązujących przepisów prawa nie powinna spowodować zagrożeń dla środowiska oraz zdrowia ludzi. (...) **Realizacja LPR przyczyni się w dużej mierze do zniwelowania narastających negatywnych zjawisk społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz dodatkowo przyczyni się do trwałej odnowy rewitalizowanego obszaru poprzez uporządkowanie ładu przestrzennego i ożywienie gospodarcze. Realizacja przedsięwzięć zwiększy poziom integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej, zwiększy ich aktywność społeczną i zawodową, a także zwiększy poziom dbałości o przestrzeń publiczną oraz za rozwój obszaru rewitalizowanego, który ma w tym względzie szczególne znaczenie (...).**

SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności w gminie Bukowsko w podziale na miejscowości w latach 2014-2016	6
Tabela 2. Liczba ludności w podziale na kobiety i mężczyzn w latach 2014-2016	6
Tabela 3. Współczynnik feminizacji w latach 2011-2016	7
Tabela 4. Urodzenia, zgony oraz przyrost naturalny w latach 2011-2016	7
Tabela 5. Przyrost naturalny w 2014 roku	8
Tabela 6. Ludność w przedziałach wiekowych w 2016 r.	8
Tabela 7. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2011-2016	9
Tabela 8. Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011-2016	9
Tabela 9. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2012-2016	9
Tabela 10. Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016	10
Tabela 11. Liczba długotrwale bezrobotnych i bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	10
Tabela 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016	11
Tabela 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	11
Tabela 14. Wnioski 500 plus	12
Tabela 15. Przestępczość w Gminie Bukowsko w latach 2014-2016	12
Tabela 16. Liczba niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016	12
Tabela 17. Rodzaje popełnianych przestępstw w latach 2014-2016	13
Tabela 18. Wyniki sprawdzianu 6-klasistów w latach 2002-2015.	13
Tabela 19. Wyniki sprawdzianu po gimnazjum w 2015 i 2016 r.	13
Tabela 20. Liczba organizacji pozarządowych i członków organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2016 r.	14
Tabela 21. Frekwencja wyborcza	14
Tabela 22. Liczba aktywnych czytelników bibliotek w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016	15
Tabela 23. Liczba uczestników zajęć w bibliotece w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016	15
Tabela 24. Powierzchnia i gęstość zaludnienia wg sołectw	16
Tabela 25. Struktura użytkowania gruntów	17
Tabela 26. Wykaz najważniejszych usług społecznych wraz z oceną	23
Tabela 27. Przestrzenie publiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w 2016 r.	24
Tabela 28. Obiekty infrastruktury rekreacyjno-sportowej i turystycznej	25
Tabela 29. Długość dróg do remontu w gminie Bukowsko w 2014, 2015 i 2016 roku	26
Tabela 30. Zabytki nieruchome w gminie i dobra kultury współczesnej	26
Tabela 31. Dostęp do kanalizacji	27
Tabela 32. Dostęp do gazu	27
Tabela 33. Dostęp do wodociągów	27
Tabela 34. Liczba budynków podłączonych do kanalizacji i sieci gazowniczej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014-2016.	29
Tabela 35. Odsetek budynków mieszkalnych, zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków w 2011r.	30
Tabela 36. Budynki mieszkalne posiadające ogniwa fotowoltaiczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w latach 2014-2016 r.	30
Tabela 37. Budynki mieszkalne posiadające kolektory słoneczne w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w latach 2014-2016 r.	31
Tabela 38. Liczba obiektów użyteczności publicznej, które dostosowane są do osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Bukowsko w latach 2014 - 2016 r.	31
Tabela 39. Podmioty gospodarcze w gminie w 2015 r.	32
Tabela 40. Wskaźniki w podmiotach gospodarczych	32
Tabela 41. Azbest w gminie	32
Tabela 42. Liczba zgłoszeń i ton usuniętego azbestu w 2016	33
Tabela 43. Obszary chronione w sołectwach	33
Tabela 44. Zbiorcze zestawienie wskaźników w sferze społecznej	48

Tabela 45. Zbiórce zestawienie wskaźników w sferze środowiskowej, techniczne, przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej	49
Tabela 46. Zbiórce zestawienie wskaźników w sferze społecznej ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej (1 wartość niekorzystna względem średniej, 0 wartość korzystna względem średniej).....	50
Tabela 47. Zbiórce zestawienie wskaźników w sferze środowiskowej, techniczne, przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej ze wskazaniem wartości niekorzystnych względem średniej (1 wartość niekorzystna względem średniej, 0 wartość korzystna względem średniej)	51
Tabela 48. Łączna liczba wskaźników poniżej średniej gminnej.....	52
Tabela 49. Porównanie wartości wskaźników obszaru rewitalizacji z wartościami dla gminy	54
Tabela 50. Zestawianie wyników wskaźników dla obszaru rewitalizacji ze wskaźnikami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego	56
Tabela 51. Zidentyfikowane potencjały na obszarze zdegradowanym i rewitalizacji.....	56
Tabela 52. Opis powiązań Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bukowsko z Lokalnym Programem Rewitalizacji.....	60
Tabela 53. Struktura celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych podsystemach.....	64
Tabela 54. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 1	65
Tabela 55. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 2	67
Tabela 56. Kierunki działań oraz przypisane zjawiska kryzysowe i potencjały do celu strategicznego 3	68
Tabela 57. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 1	69
Tabela 58. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 2	76
Tabela 59. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne: nr 3	78
Tabela 60. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR	81
Tabela 61. Komplementarność projektów rewitalizacyjnych z celami LPR	83
Tabela 62. Komplementarność źródeł finansowania.....	84
Tabela 63. Udział środków finansowych z różnych źródeł w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	91
Tabela 64. Harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	101
Tabela 65. Wskaźniki monitoringu LPR i przedsięwzięć	102
Tabela 66. Kroki w procedurze monitorowania i oceny.....	104

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Płeć respondentów	36
Wykres 2. Wiek respondentów	37
Wykres 3. Liczba lat zamieszkiwania w Gminie	37
Wykres 4. Status zawodowy respondentów	37
Wykres 5. Wykształcenie mieszkańców	38
Wykres 6. Miejsce zamieszkania respondentów	38
Wykres 7. Ogólna ocena życia w gminie.....	39
Wykres 8. Wskazanie najpoważniejszych problemów społecznych Gminy Bukowsko	40
Wykres 9. Wskazanie najpoważniejszych problemów środowiskowych Gminy Bukowsko.....	40
Wykres 10. Wskazanie najpoważniejszych problemów gospodarczych Gminy Bukowsko.....	41
Wykres 11. Wskazanie najpoważniejszych problemów przestrzenno-funkcjonalnych Gminy Bukowsko	41
Wykres 12. Wskazanie najpoważniejszych problemów w sferze technicznej Gminy Bukowsko	42
Wykres 13. Ocena konieczności wdrożenia programu ożywienia społeczno-gospodarczego	42
Wykres 14. Wskazanie grup społecznych, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych w Gminie Bukowsko	43

SPIS SCHEMATÓW

Schemat 1. Piramida wieku dla gminy Bukowsko w 2015 oraz prognoza w 2025 (powiat Sanok)	8
---	---

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Struktura rezultatów LPR	63
Rysunek 2. Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych	81

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1. Warsztat diagnostyczny	97
Zdjęcie 2. Warsztat projektowy	98

SPIS MAP

Mapa 1. Zagregowane bufory od punktów administracji	18
Mapa 2. Zagregowane bufory od punktów administracji	19
Mapa 3. Zagregowane bufory odległości od punktów usług zdrowia	20
Mapa 4. Zagregowane bufory od punktów kultury	21
Mapa 5. Zagregowane bufory od punktów sportu	22
Mapa 6. Zagregowane bufory od Ochotniczych Straży Pożarnych	23
Mapa 7. Usytuowanie lasów Gminy Bukowsko na obszarze chronionym	34
Mapa 8. Obszary Natura 2000	34
Mapa 9. Obszar zdegradowany	52
Mapa 10. Obszar rewitalizacji	53